

Л.Г. Кондратова

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

7

Музичне мистецтво

Кондратова Л.Г.

«Музичне мистецтво»

ПІДРУЧНИК ДЛЯ 7 КЛАСУ

загальноосвітніх навчальних закладів

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН
2015

УДК 78(075.3)

ББК 85.31я72

К 64

Рецензенти:

Шеремета І.В., мистецтвознавець відділу музикознавства
ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України

Манжос В.М., вчитель музичного мистецтва загальноосвітньої школи
I-III ст. №1 м. Запоріжжя, вчитель-методист,
заслужений учитель України

Кондратова Л.Г.

К 64 Музичне мистецтво : підручник для 7 кл. загальноосвіті.
навч. закл. / Л.Г. Кондратова. — Тернопіль : Навчальна
книга — Богдан, 2015. — 208 с. : іл. + 1 електрон. опт. диск
(CD). — Електрон. версія. — Режим доступу:
<http://www.bohdan-digital.com/edu>.

ISBN 978-966-10-4065-5

УДК 78(075.3)

ББК 85.31я72

Охороняється законом про авторське право.

*Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

ISBN 978-966-10-4065-5

© Кондратова Л.Г., 2015

© Навчальна книга – Богдан,
оригінал-макет, 2015

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— послухай музику;

— мелодія пісні;

— заспівай пісню;

— виконання пісні.

Цими піктограмами у підручнику позначено ті його складові, які можна відкрити у pdf-файлі або скориставшись CD, що входить у комплект.

Узв'язку з великим обсягом електронної складової підручника, у pdf-файлі активною є тільки її частина. Для завантаження всіх матеріалів треба перейти за посиланням:

<http://www.bohdan-digital.com/edu>.

Юний друже!

Цьогоріч ми з тобою помандруємо у світ традицій та новаторства в музичному мистецтві. На сторінках цього підручника на тебе чекають зустрічі з музичною культурою рідного краю, музичними аранжуваннями й обробками творів.

Відкриттям цього року стане знайомство з новими музичними явищами: джазовою та рок-музигою, популярною піснею і шансоном. Уперше для тебе зустрічимуть цікаві композиції в сучасних різноманітних напрямках. До себе в гості нас запросить музика театру і кіно, відчинить двері неповторна електронна музика. Ти матимеш нагоду вдосконалити свою виконавську майстерність, вивчаючи нові пісні. Зацікавлять тебе твори в обробках українських та зарубіжних композиторів.

З тобою знову будуть мої друзі — український хлопчик Богдан та його подруга Христинка, яка мешкає в одній із країн Європи. Вони теж навчаються у сьомому класі та прагнуть піznати багато нового й чудового в світі музичних традицій і новаторства.

Цей підручник допоможе тобі не тільки засвоювати навчальний матеріал на уроках, а й самостійно працювати над темами, які найбільше сподобалися, а також готувати цікаві мистецькі проекти.

Бажаю тобі приємних зустрічей із мистецтвом!

Автор

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Послухай музику

Заспівай пісню

Мелодія пісні

Виконання пісні

Сходинки
пізнання

Я про це знаю

Підсумовуємо
вивчене

Спробуй
виконати

Запам'ятай

Виконай
удома

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО: ДІАЛОГ ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВА

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО
У НАШОМУ ЖИТТІ

НОВАТОРСТВО
В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА РІДНОГО КРАЮ

Привіт, мій друже! Зaproшуєш тебе у світ традицій і новаторства в музичному мистецтві. Сьогодні ми вестимемо бесіду про музичну культуру рідного краю.

А ось і наші друзі. Поглянь — вони вже спілкуються у скайпі.

Вітаю тебе, Богдане! Новий навчальний рік відкриває нам нові обрї в мистецтві. А що ти знаєш про музичну культуру свого краю?

Привіт, Христинко! Я можу довго розповідати про культуру та музику краю, в якому живу. Композитори часто у музиці відтворюють мелодії своєї Батьківщини. Ось послухай твір Л. Ревуцького — пересилаю тобі його!

Рідний край — місце, де ти народився і живеш серед людей, у яких є багато спільного.

Усе, що тебе оточує упродовж життя та пов'язане з мистецтвом, і є культурою твоєgo краю. У кожному регіоні нашої Батьківщини — своя історія і власні традиції, та все ж ми єдині у своєму прагненні до прекрасного.

Музична культура рідного краю — це система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства та освіти, а також рівень освіченості людей краю в галузі музичного краєзнавства.

Спробуй створити скарбничку музичної культури свого рідного краю.

МУЗИЧНА КРАЄЗНАВЧА СКАРБНИЧКА

<p>Композитори рідного краю (регіональні відділення спілки композиторів)</p>	<p>Виконавці: вокалісти, інструменталісти, музичні гурти, фольклорні ансамблі, оркестри</p>
<p>Музичні твори: вокальні, інструментальні, хорові, оркестрові, композиторські обробки народних творів, аранжування</p>	<p>Майстри музичних інструментів</p>
<p>Музичні традиції: свята, обряди, фестивалі, конкурси</p>	<p>Музичні заклади: філармонії, музичні театри (опери і балету, оперети), клуби, навчальні заклади (музичні школи, музичні гуртки та колективи позашкілля та шкіл, училища, консерваторії, академії), музеї, музичні бібліотеки</p>

Композитори завжди виявляли неабияке зацікавлення до музичної культури своєї країни. Так, в епоху романтизму інтерес до народної творчості став поштовхом до виникнення нових композиторських шкіл. У середині XIX століття утворилися національні школи: польської музики (Ф. Шопен, С. Монюшко), чеської (Б. Сметана, А. Дворжак), угорської (Ф. Ліст), а пізніше, до кінця XIX століття, у дусі романтизму були створені національні школи в Норвегії (Е. Гріг), Іспанії (І. Альбеніс), Фінляндії (Я. Сібеліус).

Музична культура рідного краю мала великий вплив на творчість українського композитора **Л. Ревуцького**.

З його іменем пов'язана ціла епоха розвитку української академічної музики, Л. Ревуцький є також основоположником української музичної школи. У творчості композитора нерозривно поєднані музичний фольклор рідного краю, традиції професійної української музики та індивідуальне композиторське бачен-

ня. Його творам притаманні життєрадісність, ліризм, широта і багатство емоцій. Спадщина композитора утворює своєрідний світ національної музики, для якого характерна краса гармонії та мелодії народних ліричних пісень і дум.

У симфонії №2 Л. Ревуцький постає в єдності зі своїм народом і природою рідного краю. Головна тема нагадує політ, порив вітру, своєрідне втілення мрії. Композитор наче співає величний гімн своєму народові.

Мелодія твору пов'язана з народними піснями, які в музиці Л. Ревуцького передані з новими барвами.

Інструментальна музика без слів і коментарів створює свій образ за допомогою звуків та засобів виразності. Що таке музичний образ? Чи можна його «побачити»?

Музичний образ — це відображення в музиці явищ життя і духовного світу людини. У великих композиціях музичний образ діє як складна система, що розкриває зміст твору.

Л. Ревуцький. Симфонія №2 (фінал).

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Що ти уявляєш, слухаючи музику?
2. Як ти гадаєш, чи передав композитор за допомогою музики свою любов до рідного краю?
3. Які музичні образи були відчутні у творі?
4. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію симфонії.
5. Розкажи про своє враження від прослуханої композиції.

Лев (Левко) Миколайович Ревуцький — український композитор, педагог, автор симфоній, концертів для фортепіано, сонат, прелюдій, творів для скрипки й віолончелі з фортепіано, хорової кантати «Хустина», вокальних збірників «Галицькі пісні», «Сонечко», «Козацькі та історичні пісні» тощо. У творчому доробку Л. Ревуцького є близько 120 оригінальних обробок народних пісень. Творчість композитора увійшла до золотого фонду української класики.

Приготуй акварельні фарби та пензлик. Намалуй свої враження від музики Л. Ревуцького за допомогою штрихів і кольорів.

МУЗИКА РІДНОГО ДОМУ

Слова О. Вратарьова

Музика О. Злотника

Помірно

1. Від Ки-е-ва до Льво-ва, від Кри-му до Кар-пат зем-

ля мо-я чу-до-ва цві-те, як зе-лен сад. Дні-про-ва хви-ля си-ня дзве-

нить, не- мов стру- на, для ме- не, У- кра- і- но, ти-

Припів:

піс-ня і вес-на! Му-зи-ка, му-зи-ка, му-зи-ка рід-но-го до-му,

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

дай ме - ні ра - дос - ті, ра - дос - ті, клич ме - не зно-ву!

Тут мо - ї ма - ма і та - то, тут мо - я піс -ня кри -ла - та жде ме -

не, жде ме - не! Тут мо - ї ма - ма і та - то,

тут мо - я піс -ня кри -ла - та жде ме - не, жде ме - не!

Від Києва до Львова, від Криму до Карпат
Земля моя чудова цвіте, як зелен-сад.
Дніпровська хвиля синя дзвенить, немов струна,
Для мене, Україно, ти — пісня і весна!

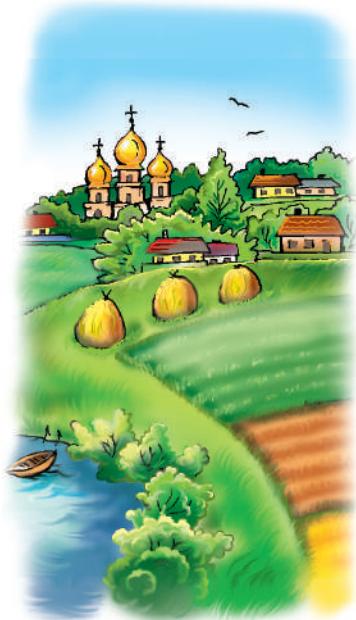
Приспів:

Музика, музика,
Музика рідного дому,
Дай мені радості, радості,
Клич мене знову!
Тут мої мама і тато,
Тут моя пісня крилаты
Жде мене, жде мене!

Двічі

Десь там за небокраєм країни, наче рай,
Але для мене раєм залишиться мій край.
Дарує горобина рубіни край вікна,
Як мати, Україно, для мене ти одна!

Приспів.

Розглянь малюнки, на яких зображені різні куточки України. Підбери ілюстрації до пісень «Гуцулка Ксеня», «Пісня про Дніпро» та «Києве мій».

Богдане! Я хочу створити проект, присвячений музиці моого рідного краю. До цієї музичної скарбнички мають увійти найкращі вокальні твори. Цікаво, а який проект приготувеш ти?

Христино, а я відвідаю місцевий краєзнавчий музей. Може, там вдастся дізнатися про видатних композиторів нашого краю та виконавців інструментальних творів.

- Розкажи про музичну краєзнавчу скарбничку рідного краю.
- Назви імена відомих музикантів свого краю.
- Який твір допоміг тобі мандрувати стежками України?
- Порівняй музичну культуру свого краю з європейською музичною культурою. Що між ними спільне, а що відмінне?
- Що таке музичний образ? Охарактеризуй музичний образ пісні О. Злотника.

Послухай музичний альбом. Чи є серед прослуханих творів зразки музичної культури твого рідного краю?

Приєднайся до проекту наших друзів та створи музичну скарбничку свого краю.

ПІСНІ РІДНОГО ДОМУ

Вітаю, любий друже! Сьогодні для тебе лунатимуть пісні рідного краю у виконанні відомих співаків минулого і сучасності. Що ти можеш розповісти про пісенну культуру свого краю?

Наші друзі вже телефонують один одному.

Привіт, Христинко! Сьогодні я цілий день співаю пісні моого краю. Ще змалку чув їх від бабусі, яка має неповторний тембр голосу. Думаю, ти теж не залишився байдужою до цих пісень — я уже тобі їх вислав!

Дякую, Богдане! Я залюбки їх послухаю. Впевнена, що вони мені сподобаються.

Пісенна культура рідного краю тісно пов'язана із загальною музичною культурою народу. Кожен український край прославляє у піснях своїх історичних героїв, різні краєвиди, побут, народні звичаї та обряди. Співаючи такі пісні, виконавець намагається передати усю глибину народної душі. Пісенної культури рідного краю не можна розглядати, не називаючи імен виконавців, які стали для багатьох українців справжніми кумирами.

Свого часу **Соломія Крушельницька** була визнана найвидатнішою співачкою світу. Народилась вона на Тернопільщині. Серед численних нагород співачки — звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст. Співати з нею вважали за честь Е. Карузо, Т. Руффо, Ф. Шаляпін та інші. У другій половині 1890-х років відбулись її тріумфальні виступи на сценах провідних театрів світу, де співачка виконувала головні партії в

операх «Аїда», «Трубадур» Д. Верді, «Фауст» Ш. Гуно, «Манон Леско» і «Чіо-Чіо-Сан» Дж. Пуччині, «Кармен» Ж. Бізе, «Електра» Р. Штрауса, «Євгеній Онєгін» і «Пікова дама» П. Чайковського та інших. Успіхи Соломії Крушельницької стали успіхами і визнанням усієї української музичної культури.

Українська народна пісня «Через сад-виноград» у виконанні С. Крушельницької.

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. У чому унікальність голосу С. Крушельницької?
2. Охарактеризуй засоби виразності та мелодію твору.
3. Розкажи про своє враження від української народної пісні «Через сад-виноград».

У дитинстві, наспівуючи пісні рідного краю (Чернівецької області), **Софія Ротару**, мабуть, і не думала, що зовсім скоро її назвуть естрадною зіркою України.

Успіх до виконавиці прийшов після зйомок у музичному фільмі «Червона рута», названому так за одноіменною піснею композитора В. Іvasюка, що звучала у картині. Співачка створила свій унікальний стиль, для якого характерне тонке і гармонійне поєднання народного мелодії і сучасних естрадних ритмів.

Виконувати пісні композитора **Володимира Іvasюка** пощастило не лише С. Ротару. Співаючи про кохання, красу рідного краю, щирість українських людей, Василь Зінкевич і Назарій Яремчук стали зірками української естради 70-х років минулого століття.

Володимир Іvasюк

Василь Зінкевич

Назарій Яремчук

Муз. і сл. В. Івасюка. «Червона рута» у виконанні **Н. Яремчука, В. Зінкевича та В. Івасюка.**

Муз. Р. Квінти, сл. В. Курівського. «Одна калина» у виконанні **С. Ротару.**

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих пісень. Яка з них сподобалася тобі найбільше?
2. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію кожної з них.
3. Розкажи про інструментальний супровід пісень.
4. Опиши тембри голосів виконавців.

Творцями першого покоління української естрадної пісні були П. Майборода, О. Білаш та І. Шамо. Варто також згадати Б. Буєвського, А. Пашкевича, К. М'яскова, А. Кос-Анатольського, В. Верменича, А. та В. Філіпенків, Ю. Рожавську та інших. Їхні пісні виконувалися, як правило, під оркестр (естрадний, естрадно-симфонічний, народних інструментів, іноді камерний).

Анатолій
Пашкевич

Платон
Майборода

Олександр
Білаш

Анатолій Пашкевич, наприклад, був питомо народним композитором — його пісні не лише змістом, а й мелодикою схожі на народні. Усе своє життя він працював з хоровими фольклорними колективами (Черкаський, Волинський, Чернігівський народні хори).

«Батьком» української естради справедливо називають **Платона Майбороду** — автора численних пісень і хорів,

обробок народних пісень, а також ліричних композицій («Рушничок», «Якщо ти любиш», «Київський вальс» тощо).

Відомим творцем української пісні був **Олександр Білаш**. Саме він написав музику до пісні «Два кольори» (на сл. Д. Павличка), яку досі із задоволенням слухають по всьому світу.

Великою популярністю у 70-80-х роках користувалися вокально-інструментальні ансамблі «Смерічка», «Кобза», «Ватра», «Водограй», «Світязь», «Арніка», «Краяни», «Опришки» та інші. Найвідомішими виконавцями цього періоду були Д. Гнатюк, В. Купріна, А. Мокренко, О. Таранець, Ю. Богатіков, Р. Кириченко, М. Гнатюк, О. Білозір та інші.

Ансамбль «Ватра»

Ансамбль «Краяни»

Після появи на сцені ансамблю «Червона рута» на українській естраді щороку з'являлися нові імена. Популярні хіти тих років звучали в концертах, у радіо- і телепрограмах, а також на дискотечних вечорах.

Уривки з пісень. Муз. Г. Татарченка, сл. А. Демиденка. «Україночка» у виконанні О. Білозір.

Муз. М. Збарацького, сл. Н. Галковської. «Я козачка твоя» у виконанні Р. Кириченко.

Муз. і сл. Л. Якима. «Смерека» у виконанні М. Гнатюка.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

- Поділіся своїми враженнями від прослуханої музики.
- Про що йшлося у піснях? Що ти уявляєш, слухаючи їх?
- Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодії творів.
- Опиши тембри голосів виконавців.

Кінець ХХ-поч. ХXI ст. ознаменувався появою нових імен на сцені української естради.

Ірина Білик

Олександр Пономарьов

Руслана

Наприклад, співаки Ірина Білик, Олександр Пономарьов, Руслана та багато інших досить швидко стали відомими. У цей час дуже популярними стають відеоролики до пісень, які приваблюють не лише слухачів, а й глядачів. Так, у кліпі за піснею Руслани «Знаю я» поєднано мальовничі пейзажі Карпат із місцевим колоритним обрядом весілля у народних костюмах.

**Уривки з пісень. Муз. І. Білик, сл. А. Матвійчука.
«Країна» у виконанні І. Білик.**

Муз. і сл. О. Пономарьова. «З ранку до ночі» у виконанні О. Пономарьова.

Муз. Р. Лижичко, сл. О. Ксенофонтова. «Знаю я» у виконанні Руслани.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих пісень. Яка з них тобі сподобалася найбільше?
2. Про що йшлося у піснях?
3. Охарактеризуй засоби виразності творів.
4. Опиши тембри голосів виконавців та мелодії прослуханих пісень.

Уяви себе в музичній студії. Увімкни диктофон і запиши разом із друзями виконання пісні **О. Злотника «Музика рідного дому»**.

Назви імена улюблених виконавців естрадної української пісні початку ХХІ століття та їхні популярні композиції.

Які пісні популярні серед твоїх друзів? Запиши улюблені композиції на диктофон у власному виконанні.

Христино, пропоную тобі підготувати проект «Музика рідного дому» у вигляді брошури з відомостями про естрадних виконавців та авторів популярних пісень.

Згода! До свого проекту я додам добірку пісень сучасних естрадних виконавців, які слухаю найчастіше.

- Що нового про пісенну культуру свого краю ми дізналися?
- Що тобі відомо про авторів естрадних пісень різних років?
- Імена яких виконавців ти можеш занести до краєзнавчої пісенної брошури?
- Які з прослуханих на уроці пісень тобі сподобалися найбільше?
- Розкажи про свої враження від уроку.

Послухай музику, яка лунає у твоєму домі найчастіше. Визнач, чи є серед музичних творів пісні твого краю.

Приєднайся до проекту наших друзів: додай у краєзнавчу скарбничку нові імена.

ЗНАЙОМТЕСЬ — АРАНЖУВАННЯ

Привіт, мій друге! А чи знаєш ти, що музичні твори можуть змінюватися й отримувати нове звучання? Сьогодні музика відкриє тобі секрети аранжування.

Привіт, Христине! Недавно по радіо я почув цікавий музичний твір, який виконував хор. Але раніше ця композиція, здається, звучала у фортепіанному виконанні. Дивно, чи не так? Послухай.

Ти хіба не впізнав відомої сонати німецького композитора Л. ван Бетховена? Це щось схоже на ремікс. Та чи буває таке у класичній музиці? Давай разом дізнаємося про це.

У наш час шедеври світової класики часто виконують на електронних інструментах і переробляють за допомогою комп'ютерних програм. Улюблені мелодії, спрощені чи ускладнені, насичені сучасними ритмами, змінюються так, що іноді їх неможливо упізнати. Звернемося за поясненнями до української музичної енциклопедії.

Аранжування (від франц. *arranger* — упорядковувати). 1. Переклад музичного твору для іншого складу виконавців. 2. Полегшений виклад музичного твору для виконання на тому самому інструменті. 3. Обробка мелодії для виконання на музичному інструменті або для голосу із супроводом. 4. У джазовій музиці — пов'язані з імпровізаційним стилем музикування гармонічні, фактурні зміни, які музиканти вносять у твір під час виконання. 5. У популярній музиці — створення інструментального супроводу до мелодії пісні для різного складу виконавців.

Аранжуванням твору іноді займаються самі автори творів. Пригадай, Е. Гріг усе своє життя доопрацьовував свій концерт для фортепіано з оркестром.

Аранжування має певні різновиди залежно від способу або прийому видозмінення оригіналу музичного твору. Інструментальні твори засобами аранжування видозмінюються у вокальні твори і навпаки. Великого поширення набуває аранжування класичної музики за допомогою сучасних електронних інструментів.

Синтезатор — електронний музичний інструмент.

Розглянь зображення сучасних синтезаторів. Кожен із них має свої особливості музичного виконання, власні технічні можливості та забарвлення звуку. Докладніше із синтезатором ти познайомишся пізніше.

Цікаво знати, що з Японії до нас прийшло мистецтво аранжування квітів, яке має назву *ікебана* (в перекладі з японської означає «живі квіти»).

Розглянь зображення ікебани та порівняй цей букет зі звичайним. Чим квіткове аранжування нагадує музичне?

Із осіннього листя створи власне аранжування під назвою «Осінній етюд».

Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1.

Л. ван Бетховен. Соната №14, частина №1 у сучасній обробці.

Ф. Ліст. Ноктюрн «Мрії кохання».

Ф. Ліст. Ноктюрн «Мрії кохання» у сучасній обробці.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханої музики.
2. Як змінилися звучання і характер твору після аранжування?
3. Охарактеризуй засоби музичної виразності кожного твору.
4. Які інструменти створили неповторний музичний образ у кожному творі?
5. Чим відрізняється звучання музичних інструментів від звучання синтезатора?

Соната для фортепіано №14 до-дієз мінор («Місячна») написана Л. ван Бетховеном у 1800-1801 роках і присвячена, за однією із версій, графіні Дж. Гвічарді. Назву сонати «Місячна» запропонував у 1832 р. музичний критик Л. Рельштаб, порівнявши першу частину твору з місячним сяйвом.

Соната має підзаголовок «у дусі фантазії» (італ. *quasi una fantasia*). У ній три частини, що традиційно для сонати, однак починається вона досить незвично — повільно, похмурою, досить скорботною музикою, що в класичному варіанті сонати є характерним для середньої частини. У музиці відображається мотив розчарування від нерозділеного кохання.

Роздивись зображення. Яке з них, на твою думку, найбільш точно ілюструє першу частину сонати №14 Л. ван Бетховена?

Ф. Ліст.
Портрет роботи
М. Барабаша

Ференц (Франц) Ліст — угорський композитор, піаніст, педагог, диригент, публіцист, представник музичного романтизму, засновник угорської композиторської школи.

Багатогранна творча діяльність Ф. Ліста тривала близько 60 років. Упродовж свого життя він створив понад 1300 творів. Композитор був автором хорової, вокальної та симфонічної музики, а його органні твори посіли чільне місце у репертуарі органістів. Ф. Ліст зробив численні фортепіанні транскрипції музичних творів інших композиторів.

М. Глінка. «Марш Чорномора» із опери «Руслан і Людмила» (фрагмент).

Ф. Ліст. Транскрипція «Маршу Чорномора» із опери М. Глінки «Руслан і Людмила» для фортепіано (фрагмент).

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про особливості звучання прослуханих творів.
2. Охарактеризуй засоби музичної виразності цих творів.
3. Як змінилася музика М. Глінки у транскрипції Ф. Ліста?
4. Що між ними спільного, а що відмінне? Як ти гадаєш, у чому секрет транскрипції Ф. Ліста?

Транскрипція (від лат. *transcriptio* — переписування) — довільна обробка музичного твору у віrtuzоному стилі.

ЧЕРВОНА РУТА

Слова і музика В. Івасюка

Помірно

1. Ти приз-най-ся ме-ні, звід-ки в те-бе ті ча-ри,

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

я без те - бе всі дні
 у по-ло - ні пе - ча - лі.
 Мо-же, десь у лі - сах
 ти чар - зі-лля шу - ка - ла,
 сон-це-ру - ту знай - шла
 і ме - не зча-ру - ва - ла.
 Приспів:
 Чер - во - ну ру-ту не шу - кай ве - чо -
 ра-ми, - ти у ме - не є - ди - на, тіль - ки ти, по -
 вір. Бо тво - я вро - да - то є чис - та - я
 во - да, то є бис - тра - я во - да з си - ніх гір.
 Ти признайся мені,
 Звідки в тебе ті чари,
 Я без тебе всі дні
 У полоні печалі.
 Може, десь у лісах
 Ти чар-зілля шукала,
 Сонце-руту знайшла
 І мене зчарувала.

Приспів:
Червону руту
Не шукай вечорами, —

Ти у мене єдина,
Тільки ти, повір.
Бо твоя врода —
То є чистая вода,
То є бистрая вода
З синіх гір.

Бачу я тебе в снах,
У дібровах зелених,
По забутих стежках
Ти приходиш до мене.
І не треба нести
Мені квітку надії,
Бо давно уже ти
Увійшла в мої мрії.

Приспів.

Уявляєш, пісня «Червона рута» популярна вже понад 40 років та є однією з найвідоміших українських пісень у світі! У мене виникла ідея: давай колекціонувати шедеври музики, присвячені темі кохання.

Чудова думка, Богдане! Я збиратиму вокальні твори, а ти — інструментальні.

- Що таке аранжування?
- Які обробки музичних творів тобі запам'яталися?
- У чому, на твою думку, особливість транскрипції Ф. Ліста?
- Про що розповіла тобі соната Л. ван Бетховена?
- Як ти гадаєш, чи часто аранжування використовують сьогодні?
- Розкажи про свої враження від уроку.

Приєднайся до проекту Христини та Богдана. Послухай свої улюблені пісні. Чи є серед них композиції, присвячені темі кохання?

АРАНЖУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ МУЗИКИ

Привіт, любий друже! Сьогодні на тебе чекає зустріч з інструментальним аранжуванням. Разом ми пригадаємо основні групи інструментів і притаманні їм темброві звучання.

Пориньмо у світ симфонічного аранжування!

Привіт, Богдане! Сьогодні я знайшла в Інтернеті цікаву статтю. Не знала, що оркестрування — це різновид аранжування. Хочеться дізнатися про це ще більше. Пересилаю тобі статтю.

Дякую! А я думав, що в музиці все просто: вигадав, записав нотами — і граєш із задоволенням. От би навчитися за допомогою комп’ютера робити аранжування творів!

Назви основні групи музичних інструментів та охарактеризуй притаманні їм темброві звучання.

*В. А. Моцарт.
Портрет роботи
Б. Крафт*

В.А. Моцарт, австрійський композитор і представник класицизму, написав понад 50 симфоній.

Симфонія №40, соль-мінор — один із найвідоміших його творів. Написано симфонію 1788 року для оркестру, до складу якого входять флейта, два гобої, два кларнети, два фаготи, дві валторни та струнні інструменти. Складається твір із чотирьох частин, розміщених традиційно для класичного сонатно-симфонічного циклу.

У творах В.А. Моцарта відчувається унікальність оркестрування. Так, сольні партії з його творів виконують на скрипках, флейтах, гобоях і кларнетах, а весь оркестр інколи виконує лише супровід.

В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина, фрагменти 2-ї, 3-ї, 4-ї частин у виконанні симфонічного оркестру м. Фульда (Німеччина).

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханого твору.
2. У чому, на твою думку, унікальність звучання оркестру?
3. Охарактеризуй темброву палітру та засоби музичної виразності твору.
4. Яка мелодія першої частини симфонії? Як змінювалася мелодія впродовж наступних трьох частин?

Щоб оцінити внесок В.А. Моцарта у світову скарбничку симфонічної музики, переглянь фрагменти фільму Мілоша Формана «Амадей».

Розрізняють аранжування народної музики та аранжування академічної музики.

Працюючи над обробкою музичного твору, аранжувальник використовує той вид аранжування, який допоможе найкраще зберегти композиторський задум. Так, можуть змінюватися **гармонія**, **темп**,

тембр, інші засоби виразності, інколи додаються **вступ**, **кода** (завершення твору) тощо.

Академічна музика — це тип музики, що належить до писемної композиторської традиції та використовує сформовані в XVII—XIX століттях музичні форми і жанри, інструментарій і традиції виконавства. Протиставляється розважальній і народній музиці.

Термін «академічна музика» є спорідненим із терміном «**класична музика**».

Академічний стиль — стиль у мистецтві, що відповідає традиціям, стійким правилам та встановленим зразкам, які пройшли випробування часом.

Мабуть, ти помічав, що після обробки твору склад інструментів, на яких виконують композицію, може бути абсолютно іншим. Це приклад оркестрування.

Інструментування (оркестрування) — це переведення музики з одного інструментального складу на інший, в якому зберігається задум композитора. Так, вокальні твори перетворюються в інструментальні, а сольні (наприклад, написані для фортепіано) — на оркестрові чи ансамблеві номери тощо.

Процес інструментування вимагає від композитора знання специфіки музичних інструментів — їхніх технічних можливостей та виконавських прийомів.

Один із найважливіших етапів розвитку оркестрування пов'язаний із творчістю композиторів віденської класичної школи — І. Гайдна, В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена. Визнаними майстрами інструменовки були Г. Берліоз, Р. Вагнер, М. Равель, М. Римський-Корсаков, Р. Штраус, С. Прокоф'єв, Д. Шостакович та інші.

Аранжування академічної музики — це видозмінення творів академічної класичної музики шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів твору.

Існує кілька різновидів академічного аранжування: *інструментальне, вокальне (хорове) й електронне*.

В.А. Моцарт. Симфонія №40, 1 частина у виконанні естрадно-симфонічного оркестру під керівництвом П. Морія (Франція).

Аранжування академічної музики

Поль Моріа (*фр. Paul Mauriat*) — французький композитор, аранжувальник і диригент, який став відомим завдяки своїм аранжуванням для Шарля Азnavura. У його доробку є багато аранжувань відомих світових шедеврів.

Порівняй звучання класичного симфонічного оркестру та оркестрування П. Моріа для естрадно-симфонічного оркестру.

Пригадай разом із друзями мелодію пісні **В. Івасюка** «Червона рута». Увімкни фонограму і спробуй виконати сольно куплет пісні. Приспів співатиме увесь клас.

Христино, я впізнав у симфонії Моцарта мелодію моого мобільного рингтону. А яка музика лунає на твоєму телефоні?

Мій рингтон — також одна з мелодій академічної музики в сучасній обробці. Давай влаштуємо змагання: хто назирає більше зразків мобільних рингтонів на твори академічної музики.

- Що таке аранжування академічної музики?
- У чому особливість аранжування академічної музики?
- Охарактеризуй оркестрування В.А. Моцарта.
- Розкажи про свої враження від сучасного аранжування академічної музики Поля Моріа.
- Що таке оркестрування?

Послухай твори академічної музики в сучасній обробці. Спробуй визначити, що змінилося в новому творі.

Приєднайся до проекту наших друзів.

АРАНЖУВАННЯ НАРОДНОЇ МУЗИКИ

Доброго дня, друже! Сьогодні ми з тобою поринемо у світ аранжування народної музики та порівняємо традиційну народну музику зі зразками симфонічного аранжування. Наші друзі знову на зв'язку.

Богдане, сьогодні я знайшла чудовий твір, виконаний симфонічним оркестром, у якому звучать слов'янські мотиви. Послухай!

Дякую, чудова композиція! А я пропоную тобі послухати фрагмент опери російського композитора, в якому український народний танець завдяки аранжуванню перетворився у концертний номер!

Часто популярна народна пісня або мелодія народного танцю отримують нове звучання у творах композиторів: операх, симфоніях, сюїтах, концертах. Чим відрізняється аранжування народної музики від аранжування академічної музики? Спробуймо це дослідити.

Завдяки варіюванню, інструментуванню та стилізації народна музика може змінити своє звучання. Аранжувальник по-своєму трактує гармонію, ритм, динаміку, складає композицію на основі одного чи декількох народних творів.

Народні пісні й танці зберігають національний колорит, якщо виконуються оркестром чи ансамблем народних інструментів, але звучать по-новому у виконанні симфонічного оркестру.

Спробуй порівняти оригінальну народну мелодію пісні-танцю зі звучанням композиції в аранжуванні А. Дворжака.

Українська народна пісня-танець шумка у виконанні капели бандуристів.

А. Дворжак. «Слов'янські танці» №2 («Українська думка») у виконанні симфонічного оркестру.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханої музики.
2. Який народний танець ти уявляєш, слухаючи мелодію шумки?
3. Які засоби музичної виразності допомогли композитору передати національний колорит танцю?
4. Охарактеризуй музичні образи авторської композиції.

Шумка — українська народна пісня-танець, подібна до коломийки, зі жвавим темпом.

Аранжування народної музики — це обробка творів народної музики (пісень, танців тощо) шляхом зміни деяких засобів виразності та додавання нових фрагментів музичного твору.

Антонін Леопольд ДВОРЖАК

Відомий чеський композитор і диригент епохи романтизму. Твори А. Дворжака характеризуються мелодійністю, багатством, розмаїтістю ритму й гармонії, барвистістю інструментування та стрункістю форми.

Збірка «Слов'янські танці», що складалась із 16 п'ес А. Дворжака, була видана у двох циклах 1878 і 1886 роках й одразу набула великої популярності. Перший цикл складався із чеських народних танців, окрім №2 — «Української думки». До другого циклу входили переважно танці інших народів.

«Слов'янські танці» вирізняються динамічністю розвитку, широтою симфонічного дихання, головне в них — поетичне втілення танцювальних образів, у яких зображене життя, побут і характер народу.

Уважно розглянь ілюстрації. Спробуй визначити, на якій із них зображене танець шумка.

Прикладом аранжування українського народного танцю гопак є епізод з лірико-комедійної опери відомого композитора М. Мусоргського «**Сорочинський ярмарок**» (за повістю М. Гоголя). Після смерті композитора над «Сорочинським ярмарком» працювали А. Лядов, Ц. Кюї та інші.

Послухай український народний танець гопак в оригіналі та в аранжуванні М. Мусоргського. Поміркуй, як змінилася мелодія народного танцю.

Український народний танець гопак у виконанні квартету народних інструментів «Джерело».

М. Мусоргський. Гопак із опери «Сорочинський ярмарок».

Національний Сорочинський ярмарок — один із найвідоміших ярмарків України, що відбувається в селі Великі Сорочинці Миргородського району на Полтавщині. Ще з 1966 року, часу відродження українських ярмарків, у Сорочинці з'їзджалися багато представників різних організацій і підприємств не лише з Полтавщини, але й із багатьох інших областей України та з-за кордону. Їх не зупиняло навіть те, що ярмарко-

вий майдан був звичайним полем, без будь-яких умов для учасників і гостей.

Символом ярмарку є стилізоване зображення млина з літерами «С» та «Я» у центрі. На Сорочинському ярмарку не тільки продають різноманітні товари, але й представляють свою творчість художні колективи України.

УКРАЇНА

Слова і музика Т. Петриненка

Помірно

1. До - ро - ги ін - шо - і не тре - ба, по -
ки зо - рить Чу - маць - кий шлях. Я йду від те - бе і до
те - бе по зо - ло - тих тво - їх стеж - ках. Ме -
ні не мож - на не лю - би - ти, то - бі не мож - на не цвіс -
ти. Лиш до - ти вар - то в сві - ті жи - ти, по -

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

ки жи-веш і квіт - неш ти! Приспів:
 У-кра - ї - но, У-кра-

ї - но, піс - ля да - ле - чі до - ріг вір-не

сер - це ТВО-ГО СИ - на я кла - ду то - бі до

ніг! // ніг, то - бі до ніг!

Дороги іншої не треба,
Поки зорить Чумацький Шлях,
Я йду від тебе і до тебе
По золотих твоїх стежках.
Мені не можна не любити,
Тобі не можна не цвісти,
Лиш доти варто в світі жити,
Поки живеш і квітнеш ти!

Приспів:

Україно, Україно,
Після далечі доріг
Вірне серце твого сина
Я кладу тобі до ніг!

Бо ми кохаєм до нестями
І ще не скоро наш кінець,
Ще, може, нашими серцями
Розпалим тисячі сердець.
Ще свічка наша не згоріла,
Ще наша молодість при нас,
А те, чи варте наше діло, —
То скажуть люди й скаже час.

Приспів.

Тарас Петриненко — український співак, композитор і поет. Автор пісні «Україна», що перетворилася на своєрідний неофіційний гімн нашої країни. До найвідоміших його пісень належать «Пісня про пісню», «Господи, помилуй нас», «Любов моя», «Новий рік» та інші.

Візьми фарби та пензлик і намалуй ілюстрацію до пісні Т. Петриненка. Спробуй передати у своєму малюнку настрій, який викликає в тебе ця композиція.

У мене виникла ідея нового проекту, в якому ми зберемо аранжування народних творів. А, може, випустимо буклет «Друге народження фольклорних творів» з цікавими текстами та ілюстраціями? Домовилися?

Згода! Христино, я запрошу тебе до себе у гості на зустріч із моїми друзями. У неділю ми підемо на чудовий концерт хорової музики. Тобі сподобається!

- Дай визначення поняттю «аранжування народної музики».
- Аранжування яких народних танців ми слухали на уроці? Назви їхніх авторів. Охарактеризуй засоби виразності цих творів.
- Назви спільні та відмінні риси народних танців та композиторських аранжувань цих мелодій.
- Що тобі відомо про творчість М. Мусоргського та А. Дворжака?
- Розкажи про свої враження від уроку.

Послухай кілька творів із другого циклу «Слов'янських танців» А. Дворжака. Спробуй порівняти їх з оригінальними мелодіями народних танців.

ВОКАЛЬНІ ПЕРЕВТІЛЕННЯ. ІСТОРІЯ ДВОХ ВАЛЬСІВ

Привіт, мій друже! Тобі, мабуть, цікаво буде дізнатися, що наші друзі нарешті зустрілися — Христина гостює у Богдана. Вони разом із друзями відвідають концерт, у якому прозвучать хорові твори. Ходімо з ними!

Богдане, яка чудова ваша країна восени! Красиви-ди, архітектура твого міста і щирі люди, які нас оточують, подарували мені чудовий настрій!

Я радий, що тобі подобається у нас! Але хутчіш! Ми запізнююємося на унікальний концерт, який вперше проходить у нашему місті.

Чи знаєш ти, що композитори часом перекладають свої твори для іншого складу виконавців? У музичному мистецтві стало поширеним явище **хорового аранжування**, яке пов'язане з перекладанням інструментальних, сольних і вокальних творів у хорові композиції. У той же час власне хорові твори за допомогою композиторської техніки аранжування перевтілюються у твори для інших складів виконавців.

Хорове аранжування — вид аранжування, за-вдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції пере-творюються у хорові твори.

Традиційним типом такого аранжування є обробка хорового твору для іншого складу виконавців. Наприклад, твір для мішаного хору перетворюється у твір для дитячого хору.

А. Джойс. Старовинний вальс «Осінній сон» у виконанні духового оркестру, у виконанні арфістки В. Городовської, у виконанні оркестру народних інструментів.

Пісня «Осінній сон» (А. Джойс, В. Малков) у виконанні Л. Зикіної.

Хорова композиція «Осінній сон» у виконанні хору хлопчиків, у виконанні вокального ансамблю.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичних творів.
2. Що спільного, а що відмінного у їхньому звучанні?
3. Охарактеризуй засоби музичної виразності композиції.
4. Які музичні інструменти і голоси створили неповторний музичний образ твору?
5. Як, на твою думку, проявляється інструментальне та вокальне аранжування вальсу?

Арчибалд Джойс — британський естрадний музикант (композитор і диригент). У Великобританії він був керівником оркестру салонної музики. Оркестр називали танцювальним бендом, а його керівника — «англійським королем вальсу». Музика композитора була відомою у всіх європейських країнах, а найбільшою популярністю користувався його старовинний вальс «Songe d'Automne» («Осінній сон»).

Розглянь зображення. Яка ілюстрація, на твою думку, найбільше відповідає характеру прослуханого твору?

Партитури популярних інструментальних, вокальних та оркестрових творів часто переписують для хорового виконання а капела. Натомість популярні естрадні та джазові пісні аранжують, використовуючи вокальну імітацію, ударні та інші музичні інструменти. До більш складних видів відносять аранжування народних пісень і церковних наспівів, що вимагає від аранжувальника особливої майстерності та знання певного виду вокального виконання.

Й. Брамс. Вальс №15 у виконанні К. Лечнер (фортепіано), в оркестровому виконанні, у виконанні хору.

Й. Брамс. Вальс №15 у джазовому аранжуванні.

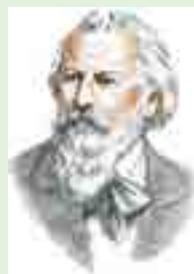
Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичних творів.
2. Що спільного, а що відмінного у різних інтерпретаціях вальсу?
3. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію творів.
4. Який музичний образ було створено у композиціях?

Йоганнес БРАМС

Німецький композитор, піаніст і диригент. Автор камерних, симфонічних, фортепіанних і вокальних творів. Співпрацював із провідними музикантами свого часу. Чимало його творів увійшло до сучасного концертного репертуару. Фортепіанну спадщину

Й. Брамса складають 3 сонати, варіаційні цикли, балади, рапсодії, п'еси в 4 руки. Серед танцювальної музики композитора — «Угорські танці» та вальси.

Порівняй сонату №14 Л. ван Бетховена («Місячна») у хоровому виконанні з оригіналом твору.

Різноманітні інструментальні та вокальні композиції завдяки хоровому аранжуванню можуть перетворитися у твори для хору. Крім того, на творі може позначитися склад хору (дитячий, жіночий, чоловічий, мішаний), кількість голосів (2, 3, 4, 5 і більше). Важливого значення набуває виконавська культура співаків, їхній професійний рівень, однак якість перевтілення мелодії залежить, насамперед, від майстерності аранжувальника.

Христино, як тобі наш концерт? У мене є сюрприз для тебе — чудова квіткова композиція. Пригадуєш, процес складання таких букетів має назву, споріднену з музичною, — квіткове аранжування.

Дякую, Богдане! Концерт був чудовий. А твій подарунок мене приємно здивував. Тепер ти приїжджаєш у гості до мене, попрацюємо над новим проектом «Осінні аранжування»: збиратимемо зразки музичних аранжувань, присвячені осінній тематиці.

Заспівай пісню **Т. Петриненка «Україна»** сольно. Спробуй змінити мелодію, зберігаючи авторський задум композитора. Виконай пісню дуетом разом зі своїм другом: один із вас нехай співає, а другий за допомогою шумових інструментів створюватимемо інструментальний ритмічний супровід до пісні.

- Що тобі відомо про інструментальне та вокальне аранжування?
- У чому полягає особливість хорового аранжування?
- Яка з прослуханих композицій тобі сподобалася найбільше?
- Розкажи про свої враження від уроку.

Послухай сольну композицію у виконанні хору. Спробуй охарактеризувати, як змінилося звучання цього твору завдяки хоровому аранжуванню.

Намалюй осінній пейзаж і підбери музичну композицію, якою можна озвучити твій малюнок.

ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ПЕРЕВТІЛЕННЯ. ЕЛЕКТРОННЕ АРАНЖУВАННЯ

Привіт, любий друже! Сьогодні на тебе чекає зустріч з електронною музикою та новим поняттям — стилізація. У чому полягає інструментальне перевтілення музичного твору? Послухаймо, що про це думають наші друзі. Вони вже на зв'язку.

Сьогодні я вперше спробував пограти на синтезаторі. Чудова можливість для перевтілення знайомих мелодій за допомогою переходу на різноманітні музичні стилі.

Так, я вже давно граю на синтезаторі, мені подобається експериментувати з музикою. Пропоную тобі послухати чудові мелодії в сучасних аранжуваннях.

Завдяки синтезаторам і комп’ютерним технологіям твір адаптується до нових стильових і виконавських тенденцій.

Досить часто композитори й аранжувальники використовують **стилізацію** — навмисне відтворення типових рис музичного стилю певної епохи, національного колориту тощо.

У візуальних видах мистецтва також використовують стилізації квітів, природних форм, людини, орнаментальних композицій у живописі та графіці, наслідування українських мотивів у декоративному розписі або вишивці тощо. Цікавим зразком стилізації у мистецтві є дизайн сучасного одягу.

Стилізація використовується і в літературі — звернення до народних пісень і сюжетів.

О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні хору дівчат-полонянок.

О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні О. Козлова (саксофон) та Квартету імені Д. Шостаковича.

О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні групи «Оберіг», солістка — Н. Морозова.

О. Бородін. «Улетай на крильях ветра» (уривок з опери «Князь Ігор») у виконанні Warren G i Sissel.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих композицій.
2. Охарактеризуй засоби музичної виразності творів.
3. Як за допомогою інструментального перевтілення змінилася композиція?
4. Твір у якому виконанні тобі сподобався найбільше? Чому?

Олександр Порфирович БОРОДІН

Російський композитор і вчений-хімік. Музика його вирізняється епічною широтою, мужністю та ліризмом. Найвизначніший твір Бородіна — опера «Князь Ігор», що є музичним зразком національного геройчного епосу. Вона створювалася протягом 18 років і не була закінченою (після смерті О. Бородіна оперу дописали й дооркестрували за матеріалами автора М. Римський-Корсаков і О. Глазунов).

Опера «Князь Ігор» написана за сюжетом пам'ятки давньоруської літератури «Слово о полку Ігоревім», що розповідає про невдалий похід великого князя проти половців. Пісня «Улетай на крильях ветра» у виконанні хору дівчат-полонянок — зразок ліризму, в якому переплелися туга за Батьківщиною, смуток і сподівання на звільнення.

Знайомтесь — синтезатор

Це електромузичний клавішний інструмент, де електронні можливості дозволяють конструювати звуки різної висоти, сили, тембуру і регістру, імітувати людські голоси, інструменти сучасного оркестру, а також створювати принципово нові музичні барви. Саме завдяки синтезатору створюють електронне аранжування музичних композицій.

Для того, аби розпочати роботу над інструментальним електронним аранжуванням, до мелодії підбираються акорди та відповідні тембри інструментів (інструментування), задається темп і динаміка звучання, обираються відповідні форма та стиль, додається гармонія. Особливе значення у цьому процесі набуває ритмічний малюнок ударних, басів, гітар, звукових ефектів тощо. Але для завершення роботи над обробкою твору потрібні спеціальні програми — музичні конструктори, як, наприклад, DoReMix, Music Generator, Dance Machine та інші.

П. Чайковський. Адажіо з балету «Лебедине озеро».

Сучасна обробка твору для голосу і синтезатора, джазова стилізація композиції.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Як змінилося звучання твору після електронного аранжування?
2. Охарактеризуй засоби музичної виразності оригінального твору та його обробок.
3. Який настрій викликала в тебе ця музика? Що ти уявляєш, слухаючи музичні твори?
4. Що ти знаєш про автора цього балету?
5. Який твір тобі сподобався найбільше? Чому?

Обери зображення, яке, на твою думку, найбільше відповідає прослуханому твору П. Чайковського.

КУДИ ЗНИКА ДИТИНСТВО

Слова Л. Дербеньова
Переклад М. Мигаль

Музика О. Зацепіна

Наспівно

1. Ку-ди зни-ка ди-тина-ство, в я-кі і-де сві-ти? В ча-

рів-нім ко-ро-лівст-ві є шанс ю-го зна-йти?

Во-но пір-не у ти-шу, від-дав-ши міс-то снам, лис-

та нам не на-пи-ше і не по-дзво-нить нам.

Приспів:

Вліт - ку і зи - мо - ю так ми - на - е швид - ко час,
В тра - вах ко - ло ха - ти, де про - грі - ла - ся зем - ля,
є ди - тин - ство в ко - гось, та не в нас.
бу - де хтось стри - ба - ти, та не я. // я.

Куди зника дитинство,
В які іде світи?
В чарівнім королівстві
Є шанс його знайти?
Воно пірне у тиші,
Віддавши місто снам,
Листа нам не напише
І не подзвонить нам.

Приспів:
Влітку і зимою
Так минає швидко час,
Є дитинство в когось,
Та не в нас.
В травах коло хати,
Де прогрілася земля,
Буде хтось стрибати,
Та не я.

Куди дитинство ліне,
Куди воно втіка?
Мабуть, в край журавлинний,
Де зоряна ріка,
Де небо ніжно-синє,
Де пада цвіт до ніг...
Та нам, на жаль, віднині
Туди нема доріг.

Приспів.

Куди дитинство піде?
У край той золотий,
До ще малих сусідів,
В яких ще безліч мрій.
Воно пірне у тишу,
Віддавши місто снам,
Листа нам не напише,
І не подзвонить нам.

Приспів.

Візьми фарби та пензлик і намалюй своє дитинство. Спробуй передати у малюнку настрій, який викликала у тебе пісня «Куди зника дитинство».

Я щойно написав невеличкий вірш про музику, а зараз працюю над ілюстрацією до нього. Я знаю, що ти, Христинко, також занотовуєш свої роздуми про музику.

Так, справді. Давай створимо проект «Світ моїх музичних захоплень» у вигляді стінгазети, де опублікуємо твій вірш і малюнок. А мої міні-твори про улюблену музику розмістимо в рубриці «Щоденник музичних вражень».

- Що таке стилізація? Чи використовується стилізація в інших видах мистецтва? Наведи приклади.
- Що потрібно для того, аби розпочати роботу над інструментальним електронним аранжуванням?
- Що тобі відомо про оперу «Князь Ігор» О. Бородіна?
- Як змінилося адажіо з балету П. Чайковського «Лебедине озеро» в електронному аранжуванні?

Приєднайся до проекту наших друзів. Напиши про свої враження від пісні «Гуцулка Ксеня» (муз. і сл. Я. Барнича) у виконанні К. Цісик та в інтерпретації гурту «Амедія».

АРАНЖУВАННЯ ПОЛІФОНІЧНИХ ТВОРІВ

Урок узагальнення знань

Привіт, любий друже! Зaproшуєш тебе в органний зал насолодитися чудовою музикою. Наші друзі охоче складуть нам компанію.

Богдане, я така рада, що ти прийняв моє запрошення! Поглянь, це кафедральний собор, у якому є великий органний зал. Саме там ми сьогодні слухатимемо чудову музику Й.С. Баха.

Чудово! Давно мріяв насолодитися неповторним звучанням органа. Ходімо!

Упродовж свого життя Й.С. Бах був відомим як першокласний органіст, педагог і автор органної музики. Він працював як у традиційних для того часу «вільних» жанрах, таких як прелюдія, фантазія, токата, пасакалья, так і у більш строгих формах хоральної прелюдії та фуги.

У своїх творах для органа композитор вміло поєднував риси різних музичних стилів, з якими він знайомився упродовж життя. Й.С. Бах навіть переклав кілька скрипкових концертів А. Вівальді для органа.

*Пульт органа,
за яким Й.С. Бах
провів чимало часу*

Одна із відомих його органних книжечок — збірка з 46 коротких хоральних прелюдій, що так і не була закінчена, — демонструвала різні техніки та підходи до створення композицій на хоральні теми.

Усе життя композитор складав музику не лише для органа, а й займався консультуванням при створенні інструментів, перевіркою та налаштуванням нових органів.

*Й.С. Бах за органом.
Гравюра XIX ст.*

Й.С. Бах. Токата і фуга ре-мінор у виконанні Г. Гродберга (орган).

Й.С. Бах. Токата і фуга ре-мінор у виконанні В. Мей (електроскрипка).

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Пригадай, що таке токата і фуга.
2. Порівняй композицію у різних виконаннях. Чим вони подібні та чим відрізняються?
3. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодії композицій.
4. У чому особливість звучання органа?
5. Чи вдалося, на твою думку, скрипачці передати характер авторської композиції?
6. Розкажи про свої враження від прослуханої музики.

Токата (прелюдія) і фуга ре-мінор — твір, написаний Й.С. Бахом у Веймарі. Композитор виконав його під час випробовування великого органа в соборі м. Кассель. Особливістю цього малого поліфонічного циклу є безперервність розвитку музичного матеріалу (без перерви між токатою та фугою). Композиція складається з трьох частин: токати, фуги та коди. Остання, перегукуючись із токатою, утворює тематичну арку.

Ще однією особливістю музики Й.С. Баха є застосування поліфонії. Пригадай, що означає це явище в музиці.

Тобі відомо, що музичні твори бувають одноголосними і багатоголосними. У свою чергу багатоголосся буває двох видів. Поглянь на схему.

Поліфонія (*від грец. poly — багато і phone — звук*) — вид багатоголосся, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів.

Гомофонія (*від грец. μόφωνος — букв. однозвучний, однорідний; англ. homophony, нім. homophonie*) — у найпоширенішому значенні — багатоголосний склад музики, в якому один із голосів є головним, а інші лише супроводжують його; властивий композиторській музиці Європи в XVII-XIX століттях.

Поліфонію поділяють на наступні типи: підголоскова, імітаційна та контрастно-тематична.

Найвищого розквіту поліфонічна музика досягла у творчості Г. Генделя і Й.С. Баха в XVII-XVIII ст. (особливо в жанрі фуги).

Згодом з'являється новий вид багатоголосся — гомофонний склад, який витісняє поліфонію. Зацікавленість поліфонією відроджується лише в другій половині XIX ст. У XX ст. поліфонія зустрічається у творчості Д. Шостаковича, І. Стравінського та інших композиторів. Музичні твори, засновані на поліфонії, писалися в певних жанрах: фуга, фугета, інвенція, канон, поліфонічні варіації, мотет, мадригал та інші.

Розглянь картину. Поділіся своїми враженнями. Чи є на ній зображення музичних інструментів? Поміркуй, чому картина називається поліфонією.

Фламандська поліфонія

Мабуть, тобі відомо, що у звучанні сучасних мобільних телефонів зустрічаєтьсяmonoфонія і поліфонія. Дізнайся, в чому полягає відмінність між цими властивостями телефонів.

Виконаємо пісню «Куди зника дитинство» О. Запєпіна.

Христино, візьмімо участь у цікавому конкурсі знатців музики! Відповідатимемо на запитання, а потім перевіримо, скільки балів набере кожен із нас.

Гаражд. Але зверни увагу, що завдання поділено на три рівні, кожен з яких оцінюється різною кількістю балів. Стартуймо!

ПЕРЕВІР СЕБЕ

	<p>2 бали</p> <ul style="list-style-type: none">Система досягнень у сфері музичної творчості, виконавства і освіти рідного краю — це:<ol style="list-style-type: none">музична культура;образотворча культура;побутова культура.Електронний музичний інструмент:<ol style="list-style-type: none">клавесин;синтезатор;рояль.Назва популярного твору Арчибалда Джойса:<ol style="list-style-type: none">«Листя жовте»;«Осінній сон»;«Аве Марія».Назва збірки аранжувань народних танців, до першого циклу якої входила «Українська думка»:<ol style="list-style-type: none">«Ноктурн»;«Слов'янські танці»;«Сорочинський ярмарок».Французький композитор, аранжувальник і диригент:<ol style="list-style-type: none">А. Дворжак;П. Моріа;М. Мусоргський.Автор симфонії, у якій мелодія твору тісно пов'язана з українськими народними піснями:<ol style="list-style-type: none">Л. Ревуцький;В. Івасюк;М. Леонтович.
--	---

	3 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Вид багатоголося, у якому окремі мелодії мають самостійне значення і самостійний інтонаційно-ритмічний розвиток, зберігаючи рівноправність голосів, — це: <ul style="list-style-type: none"> а) гомофонія; б) поліфонія; в) какофонія. • Назва опери, написаної за сюжетом пам'ятки давньоруської літератури: <ul style="list-style-type: none"> а) «Наталка Полтавка»; б) «Князь Ігор»; в) «Черевички». • Пісня «Червона рута» є популярною понад: <ul style="list-style-type: none"> а) 100 років; б) 10 років; в) 40 років. • Вид аранжування, завдяки якому сольні вокальні твори, інструментальні композиції, естрадні пісні та інші композиції перетворюються у хорові твори, — це: <ul style="list-style-type: none"> а) хорове аранжування; б) інструментальне аранжування; в) естрадне електронне аранжування.
	4 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Твір, який знаменує собою початок українського симфонізму і в якому автор постає в єдності з природою і своїм народом: <ul style="list-style-type: none"> а) П. Чайковський «Адажіо» з балету «Лебедине озеро»; б) Л. Ревуцький «Симфонія №2»; в) А. Дворжак «Слов'янські танці». • Свого часу була визнана найвидатнішою співачкою світу, а серед її численних нагород було звання «Вагнерівська примадонна» ХХ ст.: <ul style="list-style-type: none"> а) С. Крушельницька; б) С. Ротару; в) М. Матьє. • Віддзеркалення в музиці явищ життя і духовного світу людини: <ul style="list-style-type: none"> а) аранжування; б) музичний образ; в) транскрипція.

ОБРОБКА НАРОДНОЇ ПІСНІ

Доброго дня, мій друже! Сьогодні я пропоную тобі знову відкрити для себе світ народної музики. Вона може бути в інструментальному та вокальному видах, але звучить частіше в обробці. Наші друзі теж зацікавилися цією темою.

Привіт, Христино! Сьогодні я слухав багато твоїв народної музики у композиторській обробці. Виявляється, обробок народних пісень є дуже багато.

Привіт, Богдане! Давай дізнаємося, що означає цей музичний термін. Зазирнемо для цього в музичну енциклопедію.

Обробка народних мелодій та створення до них музично-го супроводу (**гармонізація**) набула великої популярності у XIX-XX ст. Обробку народних мелодій здійснювало багато композиторів: Й. Гайдн, Л. ван Бетховен, Й. Брамс, М. Римський-Корсаков, П. Чайковський, А. Лядов та інші.

Пригадай ще декілька понять, з якими ми вже ознайомлювалися. Давай доберемо слова-синоніми до поняття *обробка*. Так, перекладення музичного твору для іншого складу виконавців називають **аранжуванням**, а у випадках, коли твір обробляється для виконання оркестром, — **оркестровкою**. Обробку твору у віртуозному стилі називають **транскрипцією**.

Обробка народної вокальної музики — це видозмінення народної пісні за допомогою специфічних музичних прийомів.

Обробкою української вокальної музики займалися М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, С. Людкевич та інші українські композитори.

*Збірка українських народних пісень
М. Лисенка*

Основу музичної спадщини **М. Леонтовича** складають хорові мініатюри — обробки українських народних пісень, найпопулярнішими серед яких є «Щедрик», «Козака несуть», «Дударик», «Женчикоч-бренчикоч», «Гаю, гаю, зелен розмаю» та багато інших. На основі українських народних мелодій М. Леонтович створював цілком оригінальні хорові композиції. Послідовно втілюючи в своїх обробках ідею гармонізації та поліфонічності, М. Леонтович широко використовував найкращі досягнення світової хорової техніки.

Тематика хорових мініатюр композитора надзвичайно різноманітна. Це обрядові, церковні, історичні, чумацькі, жартівливі, танцювальні й ігрові пісні.

*Збірка з нотами народних пісень
М. Леонтовича*

Обробка — це видозмінення музичного твору шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції. Найчастіше здійснюють обробку народних мелодій, хоча набувають поширення також обробки класичних творів (зокрема в сучасній естрадній музиці).

Українська народна пісня «Гаю, гаю, зелен розмаю».

М. Леонтович. Обробка пісні «Гаю, гаю, зелен розмаю» у хоровому виконанні.

Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні вокального ансамблю.

М. Лисенко. Пісня Петра («Сонце низенько») та пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від прослуханих музичних творів.
2. Яких змін зазнали народні пісні після їхньої обробки українськими композиторами?
3. У чому особливість хорового та сольного звучання пісень?
4. Охарактеризуй засоби музичної виразності прослуханих творів.
5. Розкажи про тембри голосів та музичні образи, створені композиторами і виконавцями творів.

Проглянь уривок із художнього фільму «Наталка Полтавка», в якому звучить пісня Петра. Які засоби виразності кінематографа дозволили втілити ідею письменника, композитора і автора сценарію? Доведи свою думку.

«Наталка Полтавка» — п'єса, написана І. Котляревським у 1819 році під впливом української вертепної та шкільної драми й інтермедій XVIII століття.

Джерелом для написання твору послужили лірично- побутові, обрядові пісні, балади («Ой oddala мене мати за нелюба заміж», «Брала дівка льон», «Розлилися води на чотири броди», «Чорна хмаронька наступає», «Лимерівна»). Тема твору —

розлука дівчини з коханим-бідняком та одруження з немилим багачем.

«Наталка Полтавка» — опера М. Лисенка за однойменною п'есою І. Котляревського, яка посіла чільне місце серед найпопулярніших українських опер.

Музика опери розкриває найкращі риси українського національного характеру — шляхетність, моральну чистоту, духовну силу. Думки й почуття герой розкриваються через пісню. Вона служить і тлом, на якому розгортається дія.

«Наталка Полтавка» — український художній фільм режисера Івана Кавалерідзе, відзнятий 1936 року на кіностудії «Українфільм», екранизація опери М. Лисенка.

Це перша кіноопера в українському мистецтві.

Українська народна пісня «Сонце низенько» у виконанні хору «Берегиня».

Українська народна пісня «Сонце низенько» в обробці М. Лисенка у виконанні Олешівського церковного хору (худ. кер. Фищик П.В.).

В. Меньков. Акустик-кавер на арію Петра «Сонце низенько» з опери «Наталка Полтавка».

Порівняй оригінальний твір — українську народну пісню — із сучасними обробками. Що змінилося в мелодії та супроводі пісні? Проведи власне музичне дослідження.

ОДНА КАЛИНА

Слова В. Курівського

Музика Р. Квінти

Пожавлено

1. Сум- но, сум- но, аж за край, не ди-вись на ме - не,

грай, му - зи - ко, грай. Зим - но, зим-но на ду - ші,

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

Приспів:

за - би -рай, що хо - чеш, тіль - ки за - ли -ши... Од -
ну ка - ли - ну за вік - ном, од - ну ро - ди - ну за сто -
лом, од - ну сте - жи - ну, щоб до - до - му йшла са - ма. Од -
ну лю - бов на все жи - ття, од - ну жур - бу - до за - бу -
ття. I У - кра - ї - ну, бо в нас ін - шо - ї не - ма!

Сумно, сумно, аж за край,
Не дивись на мене,
Грай, музико, грай.
Зимно, зимно на душі,
Забираї, що хочеш,
Тільки залиши...

Приспів:

Одну калину за вікном,
Одну родину за столом,
Одну стежину, щоб додому йшла сама.
Одну любов на все життя,
Одну журбу — до забуття.
I Україну, бо в нас іншої нема!

Сумно, сумно, аж за край.
Так чого ж ти плачеш?
Грай, музико, грай!
Крапля горя не заллє,
Заспівай, козаче, бо у нас ще є...

Приспів.

Сумно, так і не засну,
Краще буду думати про свою весну,
Та й піду за небокрай,
Вперше, як востаннє —
Грай, музико, грай.

Приспів:

Про ту калину за вікном,
Одну родину за столом,
Одну стежину, щоб додому йшла сама.
Одну любов на все життя,
Одну журбу — до забуття.
І Україну, бо в нас іншої нема!

Христинко, давай разом створимо свій пісенник з народними та сучасними популярними композиціями про Україну!

Тоді я підготую презентацію, яку озвучу естрадними та народними піснями про Україну.

- Розкажи про свої враження від уроку.
- У чому полягає обробка народної пісні? Розкажи про особливості цього процесу.
- Які народні пісні зазнали професійної обробки в опері «Наталка Полтавка»?
- Які сучасні обробки народних пісень ти знаєш?

Послухай музику, яка найчастіше лунає у тебе вдома. Чи є серед неї обробки народних пісень?

Спробуй заспівати народну пісню у власній обробці.

ТРАДИЦІЙНА ОБРОБКА НАРОДНОЇ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ МУЗИКИ

Любий друже! Сьогодні я запрошу тебе у подорож до Вірменії. Тут ми послухаємо чудову народну інструментальну музику. Поглянь, наші друзі вже у дорозі.

Богдане! Сьогодні я чекаю на щось захоплююче!

Я багато чув про вірменську музику, але ніколи не був у цих чудових місцях. Дивись, Христино, які краєвиди!

Татевський монастир у Вірменії

Ми мандруємо у південну частину Закавказзя, де і розташована Вірменія.

Серед пам'яток культури Вірменії — старовинні фрески, керамічні вироби з розписом і гравюрою, чудові християнські базиліки. А скільки діячів культури прославляли цей край!

А. Хачатурян. Лезгинка з балету «Гаяне» у виконанні Лондонського симфонічного оркестру (1976 р., диригент А. Хачатурян).

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від музики лезгинки.
2. Розкажи про характер музики.
3. У чому особливість звучання оркестру?
4. Які інструменти входять до його складу? Охарактеризуй їхній тембр.
5. Які засоби музичної виразності дозволили створити музичний образ танцю?

Лезгинка — народний танець, поширений серед народів Кавказу.

Музичний розмір — 6/8, інколи 2/4, темп швидкий. Виконується як сольний чоловічий танець, а також у парі з жінкою. Танцюристи, наче змагаючись, демонструють віртуозність, вправність, спритність і невтомність. Лезгинка стала візитною карткою будь-якого кавказця, виразом душі горяніна, його темпераменту і характеру.

Арам Ілліч ХАЧАТУРЯН

Відомий вірменський композитор, диригент, педагог. Серед його творів — балети «Щастя», «Гаяне», «Спартак», симфонії, поеми, увертюри, твори для духових інструментів і вокальні композиції.

Балет «Гаяне», написаний на лібрето Б. Плетньова, — один із кращих творів А. Хачатуряна. На основі музики балету композитор зробив три інструментальні сюїти.

**Народний танець лезгинка у виконанні оркестру.
М. Глінка. Лезгинка з опери «Руслан і Людмила»
у виконанні оркестру.**

Лезгинка в сучасній естрадній обробці.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

- Поділися своїми враженнями від прослуханих музичних творів.
- Який характер танцю лезгинка?
- Порівняй обробку А. Хачатуряна з оригіналом танцю та музикою М. Глінки.
- Розкажи про ритмічні характеристики та засоби музичної виразності народного танцю.
- У чому унікальність сучасної обробки танцю та які характерні риси його ритму?

Візьми олівець та зобрази за допомогою ліній ритмічну пульсацію і характер кавказького танцю лезгинка.

«Руслан і Людмила» — опера М. Глінки в п'яти діях, лібрето за одноіменною поемою О. Пушкіна. У четвертій дії опери композитор представляє східні танці в замку Чорномора, серед яких є і обробка народного танцю лезгинка.

Традиційна обробка народної інструментальної музики — це видозмінювання народного музичного твору (народного танцю, народної мелодії) шляхом гармонізації, аранжування або транскрипції.

До найвідоміших музичних інструментів Вірменії відносяться **дхол** (ударний музичний інструмент), **зурна** (язичковий дерев'яний духовий інструмент) та **дудук** (духовий інструмент, який виробляється виключно з деревини абрикоса і має неповторний тембр).

Дхол

Дудук

Зурна

Послухай вірменську народну мелодію в сучасній обробці. Охарактеризуй багатство мелодії, яку створює поєднання електроскрипки та дудука.

Вірменська народна пісня у виконанні Дж. Гаспаряна (дудук).

В. Мей (скрипка) і Дж. Гаспарян (дудук). Попурі на мелодії класичних творів.

Виконаємо пісню «**Одна калина**» Р. Квінти.

Створи з друзями акомпанемент до пісні за допомогою пальців рук (клацання, плескання, коротких ритмічних поступувань).

Наша подорож була незабутньою! Мені сподобалася лезгинка у виконанні вірменських танцюристів. Давай більше дізнаємося про традиційні народні танці та їхні сучасні обробки.

Згода. А мене вразили гірські річки та звучання дудука. Я навіть намалювала цей інструмент і сфотографувала музиканта, який грав на ньому.

- Що являє собою традиційна обробка народної інструментальної музики?
- Що таке лезгинка?
- Які композитори створили обробку мелодії лезгинки?
- Що тобі відомо про А. Хачатуряна?
- Які народні вірменські інструменти тобі запам'яталися?

Послухай народні мелодії в обробці. Спробуй зробити власну обробку народної мелодії.

Приєднайся до проекту наших друзів.

ФОЛЬКЛОР ТА СУЧАСНА СТИЛІЗАЦІЯ

Доброго дня, мій друже! Сьогодні ми слухатимемо фольклорні стилізовані композиції. Наші друзі вже на зв'язку.

Привіт, Христинко! Пересилаю тобі наші фотографії з мандрівки та ноку композицію нашого народного колективу, що виконує стилізовані фольклорні пісні.

А що таке стилізація у фольклорному стилі? Дізнаємось разом!

Народна творчість — це історична основа усієї світової художньої культури, джерело національних художніх традицій.

Цікаво знати, що фольклор — народна творчість — це творча художня діяльність народу, що виявляється в усній поезії, музиці та інших видах мистецтва.

Майже в усіх країнах світу щороку проходять фестивалі та конкурси стилізованого фольклору і талановитих фольклористів. Наприклад, у місті Кагул на півдні Молдови проходять

відомі фольклорні фестивалі («Нуферул Альб» і «Бобочелул») та музичний фестиваль «Обличчя друзів». З 1993 року це місто є членом Міжнародної федерації фольклорних фестивалів.

У наш час в Україні поширеним явищем стала поява багатьох музичних груп, які працюють у напрямку національної стилізації: танцювальні гурти, естрадні фольклорні групи, союзисти та цілі фольклорні колективи.

Народна музика, або музичний фольклор — вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна та музично-танцювальна творчість народу, що ґрунтується на історичних традиціях.

Народна музика створюється і передається в усній формі. Для неї характерні різноманітність жанрів та форм, багатство падотональних систем і ритміки тощо.

Виконавці фольклору — акіни, ашуги, гуслярі, кобзарі, кюйши, леутари, менестрелі, скоморохи, шпільні мани та інші, які змінюють і удосконалюють форму музичного твору.

Завдяки композиторам відбувається стилізація фольклору.

Стилізований фольклор — відтворення національного стилю композиторами і музикантами у народній манері виконання із внесеним певних змін (використання сучасних обробок та сучасного аранжування музичних творів).

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

Є. Станкович. Фольк-опера «Коли цвіте папороть» (фрагменти).

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Розкажи про свої враження від прослуханої музики.
2. У чому особливість звучання фольклорних пісень в опері?
3. Охарактеризуй засоби виразності прослуханих пісень.
4. Чому прослуханий твір має незвичну назву — фольк-опера? Які її характерні ознаки?
5. Який народний обряд зображене в опері? Які народні пісні календарно-обрядового циклу використано у творі? Розкажи про їхні ознаки.

Свіген Федорович СТАНКОВИЧ

Сучасний український композитор, автор вокальних, симфонічних, камерних і оркестрових творів, фольк-опери «Коли цвіте папороть», балетів «Ольга», «Майська ніч», «Ніч перед Різдвом», «Вікінги» та музики до художніх і документальних кінофільмів, серіалів, мультфільмів, театральних вистав.

«Коли цвіте папороть» — фольк-опера Є. Станковича в трьох актах. Вона написана у середині 1970-х років, а вперше прозвучала в концертному виконанні 2011 року. Літературною

Г. Семірадський. «Ніч напередодні Івана Купала»

основою опери стали твори М. Гоголя, національний фольклор, геройчний епос і народні обряди України. В опері відтворено традицій святкування народного свята Івана Купала.

Пригадай, що ти знаєш про це свято.

Візьми олівці або фарби. Відобрази на папері свої враження від музики композитора.

Шанся «Ой на Івана, та й на Купала» (стилізація народного обряду) у виконанні Театру Пісні «Джерела».

Проаналізуї цей твір за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від прослуханої музики.
2. Порівняння виконання купальської пісні з мелодіями фолькопери.
3. Охарактеризуй засоби музичної виразності та мелодію прослуханої композиції.

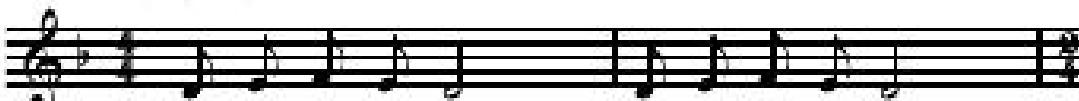
I. Сокалов.
«Ніч на Івана Купала»

ЧОМ ТИ НЕ ПРИЙШОВ

Українська народна пісня

Повільно

1. Чом ти не при-йшов, як мі-сяць зі-йшов?

Я те - бе че - ка - - - ла.

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

Чи ко - ня не мав, чи стеж - ки не знов,
ма - ти не пус - ка - ла?
— Чом ти не прийшов, як місяць зійшов?
Я тебе чекала.
Чи коня не мав, чи стежки не знов,
Мати не пускала?
— І коня я мав, і стежку я знов,
І мати пускала.
Молодша сестра (бодай не зросла!)
Сідельце сковала.
А старша сестра сідельце знайшла,
Коня осідала.
— Пойдь, братику, до дівчиноньки,
Що тебе чекала.
Тече річенька невеличенька,
Скочу-перескочу.
Віддай ти мене, моя матінко,
За кого я скочу.

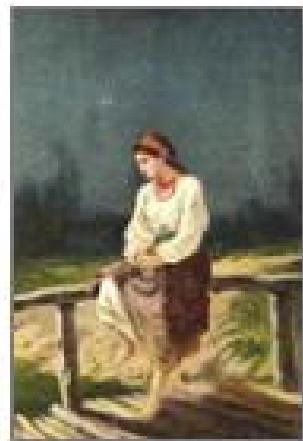
Розглянь репродукції картин. Яка з них, на твою думку, найкраще підходить до пісні?

М. Пимоненко.
«Українська ніч»

*H. Курій-Максимів.
«Чам ти не прийшов»*

*K. Трутовський.
«Покинута»*

Мені дуже сподобалися слов'янські стилізовані пісні.

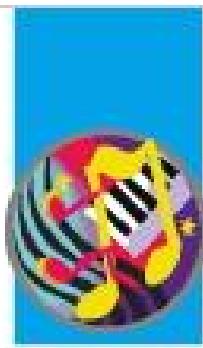
Я вважаю, що в кожній країні багато цікавих фольклорних пісень. Давай зберемо цікаву музичну колекцію стилізованих народних пісень.

- Що таке музичний фольклор?
- Розкажи про фольклорну стилізацію. У чому її особливість?
- Що стало основою опери Є. Станковича?
- Як змінилися купальські пісні у його фольк-опері?
- Які твори Є. Станковича ти знаєш?
- Розкажи про пісню, яку ми вивчали сьогодні. Заспіваш її своїм рідним?
- Поділися своїми враженнями від уроку.

Постухай музику у телевізорі та на хвильях радіо. Які стилізовані твори там лунають? Приєднайся до проекту наших друзів.

УКРАЇНСЬКА АВТЕНТИЧНА МУЗИКА

Привіт, мій друге! Сьогодні ми послухаємо оригінальну автентичну музику і дізнаємося про творчість колективів, які в наш час її виконують.

Сьогодні я погратив на цікаву музику у виконанні ансамблю автентичної музики. Що це за пісні?

Я також зацікавилась автентичним виконавством.
Давай дізнаємося про нього більше.

Автентичне виконавство, автентизм (від пізньолат. *authēticus* — справжній, достовірний) — рух у музичному виконавстві, що ставить своїм завданням максимально точно відтворення звучання музики минулого і відповідність сучасного виконання оригінальним, «історичним» уявленням.

Автентичне виконання передбачає обізнаність музиканта в усіх аспектах музичної практики та теорії того періоду і тієї країни, де і коли була написана музика. У західних країнах це явище має назву *історично інформоване виконавство*.

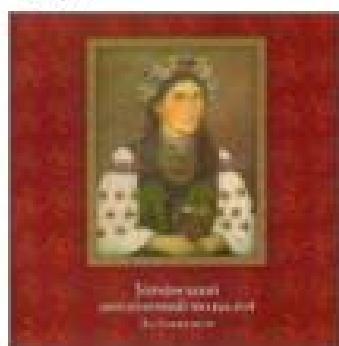
Дуже важко відтворити оригінальне звучання тих інструментів, які вийшли з ужитку, наприклад, віоли да гамба, барокої скрипки, поздовжньої флейти, клавесина, клавікорда, фігармонії тощо.

Щоб відтворити манеру народного виконання, музиканти-автентисти здійснюють експедиції по селах, записують давні народні пісні, шукаючи носіїв народних традицій переважно серед людей похилого віку.

Непідробний інтерес до автентичного звучання української музики проявляв М. Лисенко, який організовував концерти кобзаря Остапа Вересая.

Наприкінці 1970-х років навколо українських ентузіастів та любителів старовинної музики А. Шпакова (лютня) та С. Крутикова (клавесин, блокфлейти) згуртувався колектив однодумців, який працював на наблизитися до автентичності у виконавстві.

У 1980-90-х роках активну творчу діяльність вів ансамбль «Silva Rerum» («Лісове життя») під орудою Т. Трагуб. З 1990-х років автентичне виконання старовинної музики пропагує Н. Свириденко.

У наш час численні фестивалі та конкурси автентичного виконавства продовжують традиції відтворення оригінальної народної музики.

Українська народна пісня «Як поїду я в город Полтаву» у виконанні гурту «Божичі».

Українська народна пісня «Легіла зозуля через мою хату» у виконанні гурту «Древо».

Українські народні пісні «Зійшов місяць, зійшов ясний», «Ой, сяду я край віконечка» у виконанні автентичного колективу.

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих українських народних пісень.
2. У якій манері виконуються пісні? Обґрунтуй свою думку.
3. У чому особливість тембру виконавців?
4. Які характерні риси автентичного виконання відчувалися у прослуханій музиці?
5. Виконання якого твору тобі сподобалося найбільше?

Автентичне музикування — стиль у музичному виконавстві, в якому максимально точно відтворено звучання музики минулого.

Виконавці автентичної музики

У ХХ столітті до українського фольклору зверталися численні професійні та аматорські гурти України. Протягом століття було створено чимало колективів, що спеціалізувалися на виконанні обробок українських народних пісень і танців, а також творів українських композиторів у подібній стилістиці. Так, 1922 року був організований перший Оркестр українських народних інструментів, 1939 — Гуцульський ансамбль пісні і танцю, 1943 — народний хор ім. Г. Вірловки, 1951 — Ансамбль танцю України.

У 2000-х роках в Україні зароджуються фестивалі етнічної музики «Країна мрій», «Шешори», «Берегиня» та інші, де народна музика звучить як в автентичному виконанні, так і в різноманітних обробках. Серед сучасних гуртів автентичного співу — «Божичі», «Володар», «Буття» тощо.

Гурт «Гайдамаки»

Етнічні мотиви у своїй творчості використовують гурти «Тартак», «Воплі Відонлясова» («ВВ»), «Мандри», «Гайдамаки», «Очертаний кіт»; оригінальне напарування етнічних елементів пропонує гурт «Даха Браха».

До фольклорної музики можна віднести і сучасний напрям рок-музики — **фолк-рок**.

Цей музичний напрямок сформувався наприкінці 50-х — на початку 60-х років ХХ століття. Найбільша популярність фолк-

року пропала на середину 60-х років, коли на сцені з'явилися Річі Хейвенс, Джоні Мітчелл, Мелані, а також найрізноманітніші групи, що використовували у своїх композиціях елементи народної музики.

В Україні проводиться ряд фестивалів рок-музики, на яких зустріть фолк-рок. Це «Тарас Бульба», «Рок-екзистенція», «Рок Січ», «Чайка», «Мазепа-фест», «Славське Рок», молодіжні фестивалі «Нівроку», «Фортепія», «Гніадо» та інші.

Фолк-рок (англ. *folk rock* — народний рок) — напрямок музики року, «електрифікований» варіант поєднання фольклору з роком, що виник після Другої світової війни у США та мав значний вплив на подальший розвиток музики року.

Послухай пісні фолк-року у виконанні сучасних українських гуртів та порівняй їхнє звучання з народними піснями в автентичному виконанні, які щойно звучали.

Гурт «Волі Відоплясова». «Весна прийде».

Гурт «Гайдамаки». «Лелеки».

За допомогою кольорових олівців створи афішу з повідомленням про концерт автентичної музики.

ЗДРАСТУЙ, СВІТ!

Слова В. Кострова

Музика Л. Кейніт

Помірю

1. Світ про - ки - нувсь, мов ди - тят - ко, сон - це ся - е в не-бе-

сах, I ве - се - ле мчиТЬ ло - шат - ко у за - квіт - ча - них по -

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

The musical score consists of six staves of music in G major, 2/4 time. The lyrics are in Ukrainian and are repeated three times. The first two staves are the main melody, the third is a melodic line, and the fourth is a bass line. The fifth and sixth staves show the continuation of the melody and bass line respectively. The lyrics are as follows:

лях. Гри-ва сте - ли-ться, мов хви-ля, зір-ка ся - е на чо -
лі. Сві-те, хо-чеш бути щас - ли - вим? Тож будь мир - ним на-зav -
жди! Здрас - туй, світ! Здрас-туй, друг! Пло-ні
щад-рий вид-но - круг! Здрас-туй, день! Здрас-туй, мить! Не-ба о -
сяй-на бла - кить! Здрас-туй, дім! Здрас-туй, даль! Здрас-туй,
ра-дість! пе-чали! Дав-ни - на й май - бу-ття! Здрас-туй, мо-ло-де жи -
ття! Здрас-туй, // мо-ло - да... мо-ло - да... жи - ття!

Світ прокинувсь, мов дитятко,
Сонце сяє в небесах,
І веселе мчить лошатко
У заквітчаних полях.
Грива стелиться, мов хвили,
Зірка сяє на чолі.
Світе, хочеш бути щастливим?
Тож будь мирним назавжди!

Приспів:

Здрастуй, світ! Здрастуй, друг!
Пісні щедрій виднокрут!
Здрастуй, день! Здрастуй, мить!
Неба осяйна блакитъ!
Здрастуй, дім! Здрастуй, даль!
Здрастуй, радість і печаль!
Давнина і майбуття!
Здрастуй, молоде життя!

Якщо світ такий крилатий
І насправді, і вві сні,
Хай навчить нас всіх лошатко
Сонцю вірити й траві,
Іловити пісню й казку
У коштовні неводи.
Світе, хочеш бути гарним?
Тож будь мирним назавжди!

Приспів.

Прослухована сьогодні музика наштоехнула мене на думку про створення ролика під назвою «Фолк-рок».

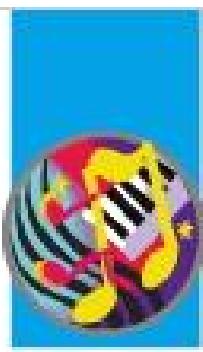
А я підготую презентацію та більше дізнатся про європейські колективи інструменталістів, які відродили звучання стародавніх інструментів.

- Що таке автентична музика?
- Які сучасні гурти виконують фольклорну музику?
- Про що розповіла тобі пісня Л. Квінт?
- Що спільного між давньою фольклорною музикою та її сучасним автентичним звучанням?

Пригадай одну з народних українських пісень та спробуй співати її в стилі фолк-рок або використай автентичний вокал.

ЕТНІЧНА МУЗИКА

Привіт, мій друге! Сьогодні ми вирушимо у віртуальну музичну мандрівку країнами світу. Кожна держава має свої музичні особливості, національні інструменти та неповторну етнічну музику. Поглянь, наші друзі вже готові до подорожі!

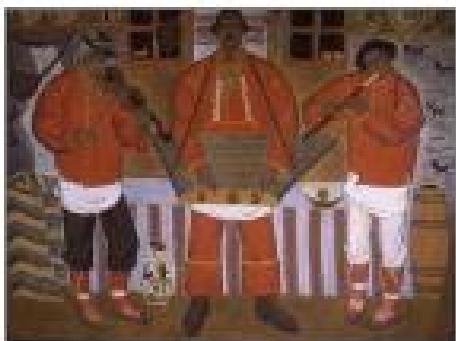
Христинко, я запрошуєш тебе у світ етнічної музики. Цю презентацію я готував тебе у подарунок. Це мій маленький сюрприз!

Цікаво! Я дуже люблю подорожувати! Гадаю, сьогоднішня музична мандрівка буде дуже цікавою.

1 аупинка — історія етнічної музики

В. Курніїф.
«Рапсоді»

Термін **етнічна музика** — музика народів світу (*world music*) — з'явився у 1980-х роках в англомовних країнах для класифікації певних музичних явищ.

Етнічні музичні властивості використання ладо-гармонічних і мелодичних особливостей народної музики та запозичення народних інструментів або манери виконання.

У той же час етнічна музика не є поняттям, тотожним народній музичі, — вирізняючим для етнічної музики є напевність до масової культури.

В Україні для позначення цього типу музики широко постулюються терміном *фолк-рок* або його відповідником *етно-рок*.

Етнічна музика — термін, що є аналогом англійського «world music» і відноситься до тієї частини популярної музики, що бере свій початок у музичному фольклорі різних країн.

2 зупинка — народні мотиви світу

Музичний калейдоскоп: уривки з творів арабської, індійської, грецької, іспанської, африканської, японської, австралійської, чукотської етнічної музики.

Ознайомся із незвичними етнічними інструментами народів світу та особливостями їхньогозвучання.

Діджеріду — музичний духовий інструмент аборигенів Австралії. Його роблять зі шматка стовбура евкаліпта завдовжки 1-3 метри, серцевина якого видена термітами.

Сакухáті — японський музичний духовий інструмент у вигляді бамбукової флейти.

Віна — стародавній індійський щипковий (плекторний) музичний інструмент, який має форму лягні.

Віу́ела — іспанський щипковий інструмент, схожий на гітару з опуклим дном.

Варгáн — старовинний язичковий інструмент, схожий на дримбу.

◀ **Кпанлóго** — барабан, поширений у Гані (Західна Африка). Його корпус зроблено з твердого дерева, а мембрана — зі шкіри антилопи.

Буаúмі — грецький музичний інструмент групи струнно-щипкових. Входить до класичного грецького оркестру або сольно супроводжує танці та популярні пісні.

З зупинка — етнічна музика у творах композиторів

В. Зубицький. Сюїта «Українські танці», 1 частина.

Проаналізуй цей твір за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від музичного твору.
2. У чому особливість звучання народних танців?
3. Які інструменти створили неповторний музичний образ?
4. Розкажи про засоби музичної виразності твору.

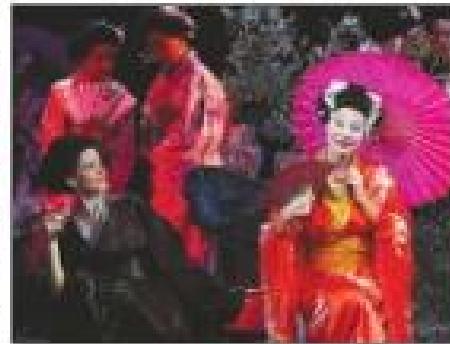
Володимир Данилович Зубицький

Сучасний український композитор та виконавець (барабаніст). Серед його творів — опера «Палата №6» за А. Чеховим і «Чумацький шлях» тощо; балет «Задунайські розваги», кантати-симфонії «Чумацькі пісні», «Океан долі», твори для оркестру українських народних інструментів та інші.

Інтерес західної культури до екзотичної для неї народної музики існував давно і проявлявся у численних творах, починаючи з другої половини ХІХ століття. Так, наприклад, А. Дворжак написав «Слов'янські танці» під впливом музики центральної Європи, інтерес до японської музики проявився в опері Дж. Пуччині «Чіо-Чіо-Сан». На сцені ХХ століття етнічна музика переросла в напрямок неофольклоризму, в якому працювали І. Стравінський, Р. Щедрін, Е. Вілла-Лобос, К. Чавес, М. Скорик, Є. Станкович та інші.

Сцена з опери «Чіо-Чіо-Сан»

У поп-культурі інтерес до етнічної музики почав проявлятися у 1960-х роках. Наприклад, у творчості гурту «The Beatles» з'являються індійські мотиви. Тоді ж завойовує популярність стиль *reggae*, що спирається на традиційну музичку Ямайки.

Із 1980-х років на Заході зростає інтерес до фольклору. З одного боку музиканти шукали нових звучань і відкривали для себе народні мотиви, з іншого — етнічна музика стала перспективною з погляду маркетингу й музичної індустрії.

Серед етнічної музики доволі розповсюдженою є кельтська музика — термін, що використовується для позначення сукупності музичних традицій народів, які є потомками кельтів і проживають на території Ірландії, Шотландії та Британії. Ця музика об'єдналася з жанрами популярної музики й утворила цілий напрямок — *кельтик-ф'южн*.

4 рунінка — українська етнічна музика

Інтерес до українського музичного фольклору проявляли багато українських композиторів. У їхньому творчому доробку є обробки українських пісень для хору, голосу або вокально-інструментальних ансамблів. Так, у 1940-х роках був розроблений новий тип виконавського колективу — народний хор, що не мав

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

аналогів у західній культурі. Пізніше адаптація фольклору до масової культури спостерігалася у творчості численних самодіяльних і професійних колективів, ансамблів пісні і танцю тощо.

У наш час етнічне звучання мають композиції Тоні Матвієнко, Злати Огнєвич, Лами, гуртів «Kozak System», «ВВ», «Воанергес» тощо.

Гурт «Kozak System»

Фрагменти української етнічної музики: «Аркан» (цимбали, скрипка, дводенівка, бубен), «Буковинська полька» (сопілка), віночок закарпатських мелодій (га на дримбі), сигнал до полонинського ходу (трембіта і ріг), композиція «Кольорові села» (га на цимбалах).

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих музичних творів.
2. У чому особливість звучання етнічної музики України?
3. Які незвичайні музичні інструменти було чути у творах?
4. Охарактеризуй засоби музичної виразності творів.

Підготуй пензлик та акварельні фарби. За допомогою штрихів та кольору зобрази на папері те, що ти уявляєш, слухаючи українську етнічну музику.

Ознайомся з етнічними інструментами України.

Цимбали — старовинний струнний ударний інструмент із дерев'яним корпусом у формі трапеції та комплектом спеціально розташованих струн. Верхня дека виробляється із ялини або смереки, нижня — із явора. Звук видобувають, вдаряючи по струнах

Етнічна музика

дерев'яними паличками-молоточками або гнучким вербовим прутником. В Україні цей музичний інструмент відомий із XVII століття. Сучасне виробництво цимбалів побутує на Гуцульщині.

Дримба — народний щипковий інструмент, схожий за формою на маленьку підкову з тоненьким стапевим язичком усередині. Найчастіше використовується в гуцульському музичному побуті.

Заспівай пісню Л. Квінт «Здрастуй, світ!» під фонограму. Уяві себе в музичній студії та запиші власний спів і спів своїх друзів на диктофон.

Мене вразила ця музична подорож! Я хочу створити презентацію «Українська етнічна музика».

А я продовжу свій проект і додам сторінки про кельтич-ф'южн, реггі та відомі етнічні колекції.

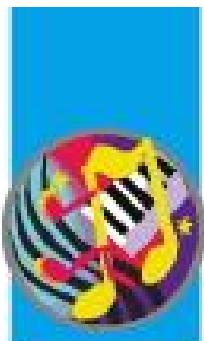

- Яка музика називається етнічною? Що ти про неї знаєш?
- Розкажи про давні етнічні інструменти. Звуки яких інструментів ти зможеш упізнати на слух?
- У творчості яких композиторів та сучасних виконавців зустрічаються етнічні мотиви?

Послухай етнічні твори. Розкажи про них друзям та рідним.

Приєднайся до проекту та створи свою презентацію «Українська етнічна музика».

ТАНЦЮВАЛЬНА ЕТНІЧНА ТА ПОПУЛЯРНА МУЗИКА

Привіт, мій друге! Сьогодні ми поринемо у світ танців народів світу. Наші друзі вже готові до мандрівки.

Привіт! Нарешті ми потрапили у світ танцю. Я дуже люблю сучасні танці. А ти?

А я полюбляю естрадні танці, але сьогодні пропоную тобі дізнатися про танці народів світу. Їх так багато!

Танець — один із найдавніших видів мистецтва. Танці народів світу розкривають колорит і особливості будь-якої національності. Найдревнішими є ритуальні танці, які виконувалися під час церемоній та ритуалів.

Танець, танок — вид мистецтва, де художні образи створюються засобами пластичних рухів людського тіла. У танці відображається емоційно-образний зміст музичних творів.

Танці народів світу — вираження характерних національних особливостей культури і традицій народу в пластичі і руках у супроводі музики.

Існує багато різновидів танцю.

Народний танець — це яскраве вираження менталітету і творчості кожного народу.

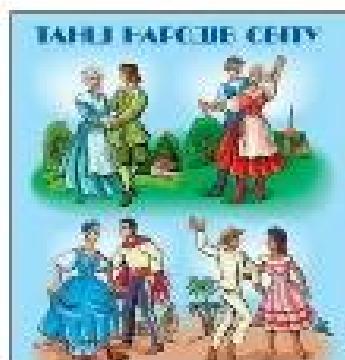
Класичний танець є основою мистецтва балету і вимагає спеціальної підготовки.

Естрадний танець має власну специфіку та існує як підтримка виступу естрадного співака.

Народні танці займають значне місце в культурі кожної країни поряд із народною піснею та народними звичаями.

Серед відомих українських народних танців — *гопак, метелиця, козачок, коломийка, аркан* та інші.

До танців інших народів відносяться *жек, жеманурка, Krakow'jak, тропак, лезгинка, болеро, фламенко, полька тощо.*

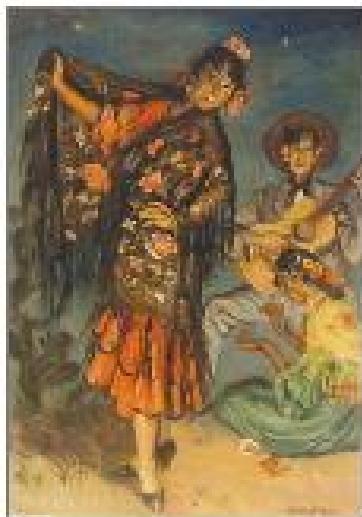

Історичними танцями називають здебільшого європейські танці, що були популярні в певну епоху на балах знаті. Багато з них виникло з народних танців, набравши випущаного стилю. Популярні історичні танці змінювалися з епохами. До них належать *павана, гальярда, контрданс, менует, мазурка, полонез, кадриль* та інші.

Музична вікторія «Танці народів світу»

Уривки з творів: *жок, Krakow'jak, болеро, фламенко, індійський танець.*

Пропоную тобі познайомитися з іспанським танцем, який отримав друге життя в опері та балеті.

Хабанера (від назви міста La Habana — Гавана) — іспанський танець кубинського походження, який за своїм ритмом наблизений до танго.

Дж. Апперлей.
«Танцівниця».

Ж. Бізе. Хабанера з опери «Кармен».

Ж. Бізе, Р. Щедрін. Хабанера із «Кармен-сюїти».

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від танцювальної музики.
2. Порівняй звучання танцю хабанери в опері та балеті.
3. Назви характерні ознаки танцю та засоби музичної виразності творів.
4. Які інструменти створили неповторний музичний образ іспанського танцю?

Жорж БІЗЕ

Французький композитор, диригент, піаніст епохи романтизму, автор опер, оперет, симфонічної та хорової музики.

«Кармен» — опера в чотирьох діях, написана композитором за новелюю П. Меріме.

Родіон Костянтинович ЩЕДРІН

Російський композитор, автор симфонічних творів, опер і балетів («Кармен-сюїта», «Людина Кареніна», «Дама з собачкою» тощо).

«Кармен-сюїта» — його одноактний балет, заснований на опері Ж. Бізе «Кармен», музичний матеріал якої істотно перекомпонований, стиснутий і переоркестрований Р. Щедріним.

Бальний танець — сучасна назва танців, призначених для масового виконання на вечорах відпочинку, танцювальних майданчиках, вечірках тощо.

До стандартної програми бальних танців входять повільний вальс, квік-степ (швидкий фокстрот), танго, фокстрот, віденський вальс, а до латиноамериканської — ча-ча-ча, джайв, румба, самба та пасадобль.

Танцювальна етнічна та популярна музика

Латиноамериканські танці ще з початку ХХ ст. почали проникати в Європу й Північну Америку. Чимало з них у видозміненій формі увійшли до латиноамериканської програми бальних танців. Інші ж були й залишаються популярними на танцювальних майданчиках.

Розглянь ілюстрації. Які танці ти відзнаєш? Охарактеризуй їх.

Музична вікторіна «Бальні танці»

Уришки з творів: танго, вальс, самба, ча-ча-ча, румба.

Аргентина подарувала любителям танців танго, Бразилія ж відома своєю **самбою**.

Багато танців зародилося на Кубі. Так, румба і ча-ча-ча згодом були кодифіковані й стали частиною латиноамериканської програми бальних танців. Свого часу були популярними й інші танці кубинського походження: мамбо, сальса тощо.

ТРОЕ БЛИХ КОНЕЙ

Слова Л. Дербеньова

Музика Е. Крилатова

Переклад М. Мигаль

Із кінофільму «Чародій»

Помірно

1. За - мер - али рі - ки і зем - ля бі - лі - е

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

I ти - хо - ко - жен дім дрі - ма. Це у міс - ті вог - ко
Й ві - тер ві - в, це у міс - ті вог - ко Й ві - тер ві - в,
а за міс - том скрізь зи - ма, зи - ма, зи - ма.

f Приспів:

Від тур - бот I лю - дей, від тур - бот I лю - дей нас
швид - ко у сан - ках ве - зуль, тро - в бі - лих ко - ней, тро - в
бі - лих ко - ней - си - на - ми зи - ми Іх зо - вуть. Від тур - // - вуть.

Замерали ріки і земля біліс
І тихо кожен дім дріма.
Це у місті вогко й вітер віс,
Це у місті вогко й вітер віс,
А за містом скрізь зима, зима, зима.

Приспів:

Від турбот і людей, від турбот і людей
Нас швидко у санках везуть
Троє білих коней, троє білих коней —
Синами зими їх назувають.

Поля вдягли святкові білі шати
І до весни лісі всі спілять,
Лиш ялинки у трикутних платтях,
Лиш ялинки у трикутних платтях
Знов назустріч нам біжать, біжать, біжать.

Приспів.

Замерали ріки і земля біліс,
Та я морозу не боюсь.
Це у місті мое серце мліс,
Це у місті мое серце мліс,
А за містом я сміюсь, сміюсь, сміюсь.

Приспів.

Мені дуже сподобалася танці народів світу! Виглядається, бальні танці походять із народних.

Так, і кожен з них виражає традиції власного народу. Давай створимо проект «Танці народів світу».

- Які танці народів світу тобі відомі?
- В яких творах зазнав аранжування іспанський народний танець хабанера? Назви імена авторів і жанри цих творів.
- Пісня з якого фільму нагадала про чудові зимові свята?

Чи часто у тебе вдома звучить танцювальна музика? Які танці народів світу ти можеш відтворити перед рідними?

Приєднайся до проекту наших друзів.

СТОРІНКАМИ ЄВРОБАЧЕННЯ

Доброго дня, мій друге! Сьогодні на нас чекає зустріч із хітами Євробачення. Серед них будуть мелодії різних країн і різних музичних напрямків.

Сьогодні я запрошу тебе, Христину, в нашу телестудію, де знімають передачу «Сторінками Євробачення». Ти зможеш дати інтерв'ю про те, які хіти з конкурсу слухають у вашій країні, та розповісти про своїх виконавців.

Згодна. У цій студії я ще не була. Ходімо!

Пісенний конкурс Євробачення (англ. Eurovision Song Contest) — щорічний пісенний конкурс, який проводиться з 1956 року між країнами-членами Європейської Мовної Спілки.

Ідея створити міжнародний пісенний конкурс, у якому б усі країни брали участь в єдиній телевізійній програмі, що транслюється для широкого загалу, народилася у 1955 році. Перший конкурс пройшов 24 травня 1956 року в місті Лугано, що у Швейцарії. У ньому взяло участь сім країн, кожна з яких представила по дві пісні. Але вже з 1957 року ввели обмеження — одна пісня від кожної країни-учасниці. Пісенний кон-

курс Евробачення 1956 року виграла країна-господар — Швейцарія.

Починаючи з 2008 року, конкурс складається з двох півфіналів та фіналу. Шість країн потрапляють до фіналу автоматично (Франція, Великобританія, Німеччина, Іспанія, Італія і країна-переможець попереднього року), інші двадцять — із півфіналів.

Цікаво знати, що Україна почала брати участь у пісенному конкурсі Евробачення з 2003 року. Першим представником від нашої країни став О. Пономарьов із піснею «Hasta la Vista». Він зайняв 14-е місце.

Та вже наступного року Україна виграла «Євробачення-2004» із піснею «Дики танці». Руслані і максимальним балом за всю попередню історію конкурсу.

Українську пісенну культуру з 2005 року представляли наступні виконавці: гурт «Грінджоли» з піснею «Разом нас багато» (19-е місце), Тіна Кароль із композицією «Show me your love» (7-е місце), Верка Сердичка з піснею «Dancing Lasha Tumbai» (2-е місце),

Лілі Лорак із піснею «Shady Lady» (2-е місце), Світлана Лобода з композицією «Be My Valentine!» (12-е місце), Alyosha

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

із піснею «Sweet People» (10-е місце), Міка Ньютон з композицією «Angel» (4-е місце), Гайтана з піснею «Be My Guest» (15-е місце), Злата Огнєвич із композицією «Gravity» (3-е місце) та Марія Яремчук із піснею «Tick-Tock» (6-е місце).

Руслана. «Дики танці».

Ані Лорак. «Shady Lady».

О. Рибак. «Fairytale» (Норвегія).

Лорін. «Euphoria» (Швеція).

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від прослуханих пісень.
2. Які композиції тобі сподобалися найбільше? Чому?
3. Що ти можеш сказати про стиль виконання пісень?
4. Як ти вважаєш, чому ці пісні були гідно оцінені глядачами пісенного конкурсу?
5. Назви імена популярних учасників Євробачення, чиї пісні та виступи тобі запам'яталися.

Руслана Лижичко — українська співачка, автор-виконавець і продюсер. «Дики танці» — це сучасна обробка давніх етнічних гуцульських мотивів (ритмів і танців) та нових течій поп- і рок-музики.

Олександр Рибак — норвезький співак і скрипаль білоруського походження, переможець конкурсу 2009 року в Москві (Росія). До пісні «Fairytale» («Казка»), з якою О. Рибак здобув перемогу, входить старовинна ірландська мелодія.

Лорін — популярна шведська співачка мароккансько-берберського походження, переможниця «Євробачення-2012» в Баку (Азербайджан).

Сторінками Євробачення

Я у зачарованні від перегляду телепередачі про історію Євробачення! Буду тепер колекціонувати найкращі пісні цього конкурсу.

А я підготую колекцію відеоуривків із фільмів, де лунають пісні про зиму. Сфотографуюся на пам'ять біля телевішок!

Виконуємо пісню «Трос білих коней» Є. Крилатова.

Уави себе в музичній студії та запиши власний спів і спів своїх товаришів на диктофон.

Переглянь уривок із фільму «Чародій», в якому звучить пісня «Трос білих коней».

«Чародій» — новорічна музична комедія-кіноказка режисера К. Бромберга за сценарієм братів А. і В. Стругацьких. Фільм було знято у 1982 році. У головних ролях — Олександр Абдулов та Олександра Яковлева.

Розкажи про характер пісні та обґрунтуй, чи доречно автори фільму ввели її у сюжет картини.

Охарактеризуй музичний супровід пісні «Трос білих коней». Які інструменти його виконували?

- Поділтися своїми враженнями від уроку.
- Що тобі було вже відомо про пісенний конкурс Євробачення? Яка інформація стала новою?
- Які учасники конкурсу тобі запам'яталися?
- Які пісні тобі найбільше сподобалися?
- За кого з українських учасників конкурсу ти вболівав? Ким найбільше пішаєшся?
- Чи з серед музичних композицій, які ти слухаєш вдома, популярні хіти Євробачення? Чим вони тобі подобаються?

Послухай музику, яка лунає на хвилях радіо та в телесфері. Чи є серед творів конкурсні пісні з Євробачення?

Створи власний пісенник хітів Євробачення.

СУЧАСНІ ОБРОБКИ ДЛЯ ЕСТРАДНОГО ОРКЕСТРУ

Підсумковий урок

Привіт, любий друге! Чи доводилося тобі бувати у камерному концертному залі? Сьогодні у тебе буде нагода слоди завітати.

А ось і наші друзі на ав'язку у скайпі.

Христинко, сьогодні я заспіваю тобі нову колядку.
Пригадувши ти, що ми виконували минулого року
взимку?

А я прогоную тобі послухати пісню відомого ансамблю зі Швеції. Вона створює святковий настрій. А ще хочу розповісти про зимову пісню, що є популярною у всьому світі.

Під час новорічних свят лунає святкова та розважальна музика у виконанні сучасних виконавців і колективів. окремі композиції стають хітами і відзначаються одразу — з двох чи трьох нот. Запрошую тебе послухати популярні музичні твори, які створять новорічний настрій, та познайомитися з їхніми виконавцями.

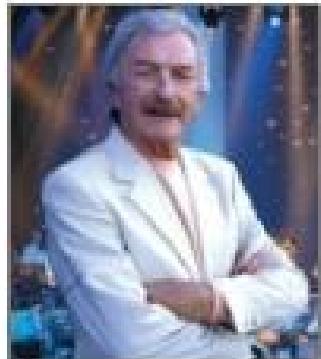

Джеймс Ласт. «Зима».
Поль Моріа. «Jingle Bells».

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від прослуханих творів.
2. До якого жанру відноситься кожен із них?
3. Які інструменти створили неповторні музичні образи?
4. Розкажи про засоби музичної виразності творів. Визнач характер мелодій.
5. Чи уявляєш ти зиму та зимові свята, слухаючи твори?

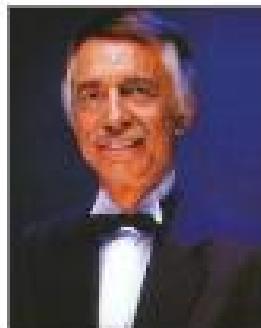

Джеймс Ласт — німецький композитор, аранжувальник і диригент. Він успішно працює з творами, що представляють собою абсолютно різні стилі і напрямки: від традиційної, народної музики до альтернативного року, хард-року та електронної музики.

Музикантом і його оркестром створено більше 200 альбомів, багато з яких отримали «золотий» статус, а 18 з них — «платиновий».

Поль Морія — французький композитор, аранжувальник і диригент.

У 1965 році П. Морія створив свій оркестр, з яким записав інструментальні версії популярних пісень і здійснив обробки класичної музики. Музика П. Морія часто звучала на хвилях радіо та на телебаченні, навіть використовувалася в телепередачах, фільмах і мультфільмах (наприклад, мультсеріал «Ну, постривай!»).

Естрадний оркестр — колектив музикантів, що виконує естрадну та джазову музику з використанням струнних, духових (саксофонів у тому числі), клавішних, ударних та електронних музичних інструментів.

Постухай відому пісню «Carol of the Bells», яку виконує американська група «Pentatonix», що співає а капела.

Гурт «Pentatonix». «Carol of the Bells».

Пісня «Carol of the Bells» створена за мотивами української народної пісні в обробці М. Леонтовича («Щедрик»), що була завезена в Америку на початку ХХ ст.

Квінтет «Pentatonix» виконує аранжування відомих шедеврів.

Тема 1. Музичне мистецтво у нашому житті

Послухай відомі новорічні пісні. Назви засоби музичної виразності кожного твору.

Б. Кросбі. «Jingle Bells».

Гурт «АВВА». «Happy New Year».

«Jingle Bells» — популярна у всьому світі англійська різдвяна пісня. Написав її американський композитор Дж. П'єрпонт і зареєстрував під назвою «One Horse Open Sleigh» 16 вересня 1858 року. Пісня була перекладена багатьма мовами світу. Особливу популярність вона отримала в 1940-х роках виконанні Б. Кросбі.

«АВВА» — шведський вокальний квартет, названий за першими літерами імен виконавців (Агнета, Бйорн, Бенні, Анні-Фрід). Група розпалася в 1982 році, та нове зростання популярності «АВВА», як і всієї музики часів диско-буру, почалося в 1992 р.

«Happy New Year» — одна з найвідоміших композицій групи, що вийшла 1980 році. Шведська група «A-Tears» у 2000 р. випустила кавер-версію цієї пісні.

ТИХА НІЧ, СВЯТА НІЧ!

Колядка

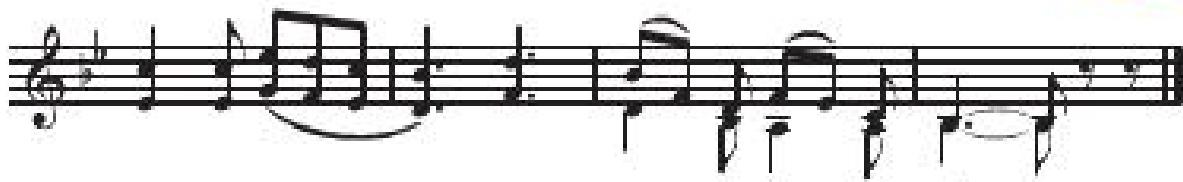
Слова Й. Мора

Музика Ф. Грубера

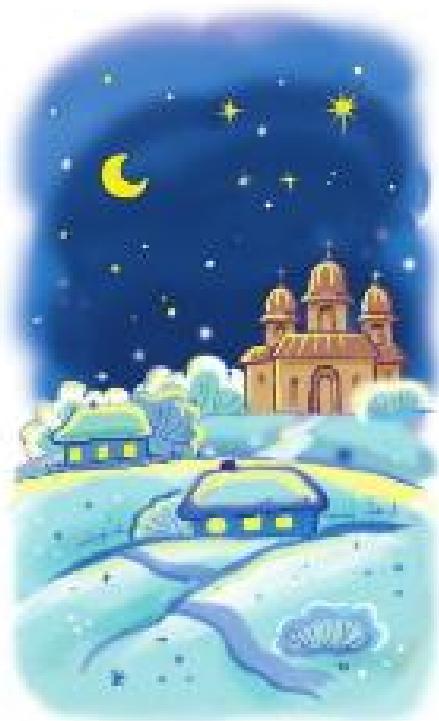
Насвітло

твр

Ti - ха ніч, свя - та ніч! Яс - ність б'e від зір - ниць.
Ди - ти - нонь - ка пре - свя - та, тв - ка я - сна, мов зо - ря,

Тиха ніч, свята ніч!
Ясність б'є від зірниць.
Дитинонька пресвята,
Така ясна, мов зоря,
Спочиває в тихім,
Тихім сні.
Тиха ніч, свята ніч!
Гей, зітри сліз з віч!
Бо Син Божий йде до нас,
Цілий світ любов'ю спас,
Вітай нам, святе Дитя!
Свята ніч настас,
Ясний блиск з неба б'є.
В людськім тілі Божий Син
Прийшов нині в Вифлеєм,
Щоб спасти цілий світ.

Мені дуже сподобалася пісня «Jingle Bells», я навіть слова вивчив. Тепер буду збирати всі варіанти виконання цієї популярної пісні.

А я цілий вечір наспівуваю колядку «Тиха ніч, свята ніч!».

ПЕРЕВІР СЕВЕ

		<ul style="list-style-type: none">• Вірменський духовий інструмент, який виробляють виключно з деревини абрикоса: а) флейта; б) сопілка; в) дудук.• Народний танець народів Кавказу: а) гомак; б) леагинка; в) фламенко.• Старовинний язичковий інструмент, схожий на дримбу: а) орган; б) варган; в) сякухаті.• Країна, яка подарувала світові танго: а) Куба; б) Перу; в) Аргентина.• Назва пісні з відомої опери М. Лисенка за одноіменну п'єсу І. Котляревського: а) «Чом ти не прийшов»; б) «Гаю, гаю, зелен розмало»; в) «Сонце низенько».• Видозмінювання народної пісні музичними засобами і прийомами — це: а) обробка інструментальної музики; б) оркестровка; в) обробка народної вокальної музики.
	3 бали	<ul style="list-style-type: none">• Видозмінювання музичного твору шляхом гармонізацій, аранжування, транскрипцій — це: а) обробка; б) аранжування; в) стилізація.• Композитор, автор фольк-опери «Коли цвіте папороть»: а) М. Лисенко; б) А. Хачатуран; в) Є. Станкович.• Напрямок музики року, «електрифікований» варіант поєднання фольклору з роком: а) фолк-рок; б) реггі; в) кельтик-ф'южн.• Вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна і музично-танцювальна творчість народу, основний вид і підсумок художньої творчості багатьох поколінь: а) музика; б) музичний фольклор; в) партитура.

	4 балли	<ul style="list-style-type: none"> • Стиль музичного виконавства, в якому максимально точно відтворено звучання музики минулого: а) автентична музика; б) народна музика; в) етнічна музика. • Назва балету, у якому композитор вірменського походження відтворив лезгинку: а) «Спартак»; б) «Кармен-сойта»; в) «Гаяне». • Назва українського художнього фільму режисера І. Кавалеріда, відзначеного у 1936 році, та одноіменної опери: а) «Князь Ігор»; б) «Наталя Полтавка»; в) «Тарас Бульба».
--	-------------------	--

СУЧАСНА МУЗИКА. СТИЛІ ТА НАПРЯМИ

Привіт, мій друге! У світі сучасного музичного мистецтва є безліч неповторних явищ, імен цікавих композиторів та аранжувальників, музичних шедеврів, що звучать у виконанні співаків, музичних груп і колективів. Сьогодні ми розпочнемо знайомство зі стилями та напрямами сучасного музичного мистецтва.

Привіт, Христина! Я натрапив на цікавий блог, де працівники музики обговорюють сучасні стилі та напрямки музики.

Цікаво! А що означає слово «стиль»? Спробуймо дізнатися.

У світі музичного мистецтва виділяють історичні періоди, що складалися в епохи. Кожна епоха та її видатні митці створювали певний стиль, що мав характерні ознаки, ідеї та теми, а також своєрідні засоби музичної виразності.

Поняттям *стиль* у музиці визначають значні етапи розвитку музичного мистецтва (наприклад, *античний стиль, ренесанс, бароко, класицизм, романтизм тощо*), а також стилі певних народів: *східний, іспанський, слов'янський, африканський, південноамериканський та інші*.

Наприкінці XIX — у 1-й половині XX ст. активно розвивалися такі стилі музики: *імпресіонізм, модернізм, експресіонізм, сюрреалізм*, а згодом *постмодернізм* та інші. Кожен із них привів нові жанри та нові музичні віяння.

Музика органічно розвивалася з іншими видами мистецтва.

П. Пікассо. «Скрипка та гітара»

Серед створених композицій були музичні твори в академічному стилі та твори розважального характеру, які умовно можна назвати легкою музикою.

Музичний стиль — історично складена сукупність засобів та прийомів художньої виразності, що відображає естетичні погляди різних людей певної епохи або творчого напряму.

В.А. Моцарт, Б. Хофман. «Адажіо» для скляної гармоніки, до-мажор.

А. Хачатурян. «Адажіо» з балету «Спартак».

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Який із прослуханих творів, на твою думку, належить до академічної, а який — до розважальної музики? Обґрунтуй свій вибір.
2. Назви засоби музичної виразності та визнач характер мелодії кожного твору.
3. Що ти можеш сказати про стиль прослуханої музики?
4. Які інструменти створили неповторні музичні образи?
5. Розкажи про своє враження від музичних творів.

Поняття *адажіо* має декілька значень.

Адажіо (*італ. повільно, спокійно*) — повільний темп музики.

Адажіо — частина твору (симфонії, концерту, сонати, квартету), яка написана в повільному темпі та має характер глибокого роздуму.

Адажіо — повільний ліричний танець у класичному балеті.

Бруно Хоффман — німецький гравець на скляній арфі та скляній гармоніці.

Скляна гармоніка — музичний інструмент, який складається з комплекту скляних посудин, наповнених водою до

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

певного рівня, чи скляних півкуль, що змонтовані на горизонтальній металевій осі та обертаються за допомогою педалі. Торкаючись посудин або півкуль вологими пальцями, виконавець видобуває звук різної висоти. Цей інструмент відомий ще з середини XVII ст.

У музикознавстві розрізняють й інші значення поняття **стилю**. Наприклад, стиль музики визначає індивідуальну творчу манеру композитора (манера В.А. Моцарта, Л. ван Бетховена, В. Лятошинського) або стиль виконавця (К. Аббадо, Б. Гмірі, Е. Карузо, С. Ріхтера тощо). Таким чином виділяють **авторський стиль** (стиль того чи іншого конкретного композитора або виконавця) та **національний стиль** (що виражається у використанні певних елементів національного музичного фольклору або національної культури).

Розглянь скарбничку стилів і напрямів сучасного музичного мистецтва, які називають легкою, розважальною музикою. Які музичні стилі та напрями сучасності ти знаєш?

ОСНОВНІ СТИЛІ ТА НАПРЯМИ СУЧASNOGO MUZICHNOGO MISTEKTVA

ДЖАЗ

РОК

ДИСКО

ПОПУЛЯРНА
МУЗИКА

ШАНСОН

ЕЛЕКТРОННА
МУЗИКА

РЕП

БАРДІВСЬКА ПІСНЯ,
АВТОРСЬКА ПІСНЯ

Розглянь репродукції картин відомих художників. У них ти знайдеш і авторську манеру письма, й ознаки тієї епохи, в якій вони були створені. Який стиль презентують ці картини?

Створи власний малюнок на зимову тему, в якому буде виражено твою авторську манеру письма.

V. Васнецов. «Снігуронька»

M. Врубель. «Снігуронька»

ХУРТОВИНА

Слова М. Сингаївського

Музика М. Катричка

Рухливо

Програма

1. Не-бо віт-ром за-круж-ля-ло,
зо-ря-на сні-жин-ка,

го-ри сні-гу на-ме-
мов зро-нив зи-мо-вий

ло. птах, Ше та-ко-го не бу-ва-ло, та ко-ха-ння нас зве-
за-сві-ти-лась на ву-

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

1. 2. Приспів:

ло. Впа -ла // -стах. Хур -то -ви -на, хур -то -ви -на, сніга не-

бес -но -го кри -ла, ти сер -ця нам о -свя -ти -ла, а сте-

жок не за -ме -ла. 2. Ти зі // -ла.

Небо вітром закружляло,
Гори снігу намело,
Ще такого не бувало,
Та кохання нас звело.
Впала зорянна сніжинка,
Мов зронив зимовий птах,
Та сніжинка-порошінка
Засвітилась на вустах.

Приспів:

Хуртовина, хуртовина,
Сніг з небесного крила,
Ти серця нам освятила,
А стежок не замела.

Ти зі мною, я з тобою —
Дві сніжинки, два чуття.
Ми зріднилися з любов'ю,
А любов — на все життя.
І сади, і луки білі,
Біле місто і село —
Ще такої заметлі
У житті в нас не було.

Приспів.

Спробуй створити власний музичний супровід до зимової пісні. Для цього використай інструменти, виготовлені тобою власноруч. Чергуючись, виконай із друзями імпровізації.

Сьогодні я дізналася одну цікавинку: змалечтсь, в поділ на академічну та розважальну музику. Тепер я хочу споряджувати альбоми із кожним видом.

А мені сподобалося грати на саморобних інструментах. Хочу змайструвати такі інструменти для всієї родини, щоб було на чому грати під час сімейних саундтреків.

- Що таке музичний стиль?
- Про які види музики сьогодні йшлося на уроці?
- Музика якого композитора тебе вразила найбільше?
- Який незвичний музичний інструмент виконував адажіо?
- Які значення має слово «адажіо»?
- Розкажи про свій улюблений стиль чи напрям музики та поясни свій вибір.
- Яку пісню ми вивчали на уроці? Про що вона?

Послухай музику, яка зазвичай лунає у тебе вдома. Чи є серед твоїх улюблених музичних творів приклади академічної та розважальної музики?

Приєднайся до проектів наших друзів.

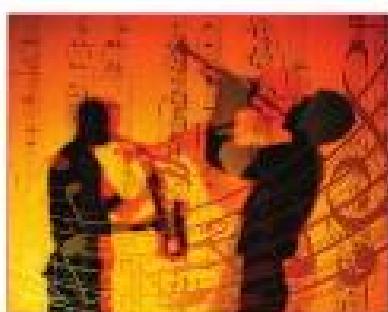
ДЖАЗ

Доброго дня, мій друге! Сьогодні на тебе чекає незабутня подорож у Країну джазової музики. Ми ознайомимося з характерними ознаками і музичними інструментами джазу та джазовими музикантами. Наші друзі вже готові подорожувати.

Привіт, Христинко! Минулого семестру ми слухали декілька композицій у джазовому аранжуванні. А що ти знаєш про джазову музику?

Богдане, я чула, що джаз органічно пов'язаний з імпровізацією. Сьогодні запрошу тебе залітти до Країни джазової музики, де за допомогою презентації ми ознайомимося із цим явищем.

Джаз (англ. *jazz*) — напрям у музиці, що виник на межі XIX–XX століття в США як синтез африканської та європейської культур.

Характерними рисами джазу є імпровізаційність, підвищена емоційність, специфічний склад виконавців та інструментарію, використання різноманітних тембрових барв, звуконаслідування тощо.

Імпровізація (фрanc. *improvisation*, від лат. *improvisus* — непередбачений) — створення художнього твору (наприклад, музичного, поетичного, сценічного) в момент його виконання без попередньої підготовки. Музична імпровізація — історично найдавніший тип музикування.

Історія виникнення джазу

Джаз виник як поєднання декількох музичних культур і національних традицій.

Зародження джазової музики нерозривно пов'язане з історією. Раби, завезені з Африки на територію Нового Світу, не були вихідцями з одного роду і не розуміли один одного. Необхідність консолідації привела до об'єднання близьких культур та створення єдиної культури афроамериканців. Так, наприкінці XIX століття склався музичний жанр регтайм. Згодом ритми регтайму в поєднанні з елементами блюзу та духовними співами африканців (спірчуалс і госпела) дали початок новому музичному напрямку. Завдяки процесам змішування африканської музичної культури та європейської і виник джаз у загальноприйнятому розумінні.

Розглянь схему, яка тобі розкаже про виникнення джазу.

Періоди розвитку джазу

Луї Армстронг — «король джазу»

Новоорлеанський період

Історично основним стилем класичного джазу вважається новоорлеанський джаз, що сформувався наприкінці XIX ст. на грунті африканського фольклору, народної та побутової музики креолів (нащадків португальських та іспанських колонізаторів) у місті Новий Орлеан.

Для новоурлеанського джазу характерна колективна імпровізація, сольні інструменти тут протистоять ритмічній групі (банджо, тубі й ударним).

Великі джазові ансамблі, серед яких особливе місце займає ансамбль «Original Dixieland Jass Band», який у 1917 році зробив перший джазовий звукозапис.

1923–1929 pp. — «золота ера джазу»

Це період розквіту бендів (джазових груп). До Нью-Йорка переїжджає оркестр Д. Еллінгтона, який привніс у джаз такий рівень складності, якого ще ніколи не було в розважальних оркестрах. Тоді ж зароджується джаз і в Росії. Перший оркестр у Москві організував В. Парнах.

1930-ті роки — ера свінгу

У цей час виникають біг-бенди (джазові групи, до складу яких входить більше 17 учасників). Тоді ж виник і стиль джазу — свінг, який сформувався і набув великої популярності в період між 1935–1945 роками в концертах біг-бендів.

Елла
Фіцджеральд

У свінгу відсутня колективна імпровізація, а на перший план виступають аранжування та сольна імпровізація. Концертний свінг мав нечуване поширення в історії популярної музики. «Королем» цього стилю вважають Бені Гудмена.

В епоху свінгу та панування біг-бендів з'явилося багато професійних виконавців джазу. Майстерність Віллі Холідей та Елли

Бені
Гудмен

Джаз

Фіцджеральд стала зразком для співачок майбутніх десятиліть. Первістом зразком чоловічого джазового стилю став Луї Армстронг. Популярним виконавцем був Френк Сінатра.

Луї
Армстронг

У Росії в той час широку популярність здобував оркестр Л. Утьосова. У 1934 р. вийшла на екраані комедія «Веселі хлоп'ята» про історію джазового музиканта з Л. Утьосовим у головній ролі та з участию його оркестру. Тоді ж було створено новий стиль **теа-джаз** (театральний джаз), який сформували Л. Утьосов та Я. Скоморовський.

На межі 40–50-х років ХХ ст. виник новий різновид джазу — **ритм-енд-блоз**.

У наступні роки джаз продовжує розвиватися, з'являються імена нових виконавців та оркестрів.

В історії джазової музики відомо численні напрями та стилі: **кул-джаз, фрі-джаз, ф'южн, диксіленд, ритм-енд-блоз, соул, рок-н-рол, свінг, бі-боп, біг-біт, прогресів** тощо.

Поява музикантів неамериканського походження сприяла становленню багатьох національних джазових шкіл, зокрема й української. Після спаду інтересу до джазу в 90-х роках ХХ ст. він знову став набирати популярності в молодіжній культурі сьогодення.

Ф. Сінатра. «Learnin the blues».

Дж. Герман. «Hello, Dolly!».

Е. Фіцджеральд та Л. Армстронг. «Summertime».

Л. Утьосов та його джаз-оркестр. «Пароплав».

Проаналізуї щі твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від джазової музики.
2. Які музичні інструменти тобі вдалося розпізнати?
3. Які особливості джазового співу? Чим він відрізняється від академічного виконання?
4. Розкажи про засоби виразності та мелодіюкохального твору.
5. Який твір тобі сподобався найбільше? Чому?

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Розглянь зображення інструментів, на яких виконують джаз.

Інструменти джазу

Саксофон

Гітара

Банджо

Труба

Барабани

Рояль

Джаз (англ. *jazz*) — жанр професійної музики, що виник на початку ХХ ст. в південних штатах США внаслідок взаємодії африканської та європейської танцювальної музики.

Джерелами джазу були імпровізаційні форми негритянської народної музики (спірчуелс, блюз, регтайм), а також танцювально-побутова музика білих переселенців.

Джазмен — музикант, який виконує джаз (який вміє імпровізувати).

Джаз-бенд — великий джазовий оркестр.

Заспівасмо пісню «Хуртовина» М. Катричка.

Спробуй виконати власну імпровізацію на мелодію приспіву під ритмічні клапання руками. Зімпровізуй мелодію в джазовому стилі.

Мене вразило мистецтво імпровізації джазових виконавців! У мене виник задум створити щоденник ажакних імпровізацій.

А я зможу ролик під назвою «Видатні джазмены та джаз-бенди світу».

- Що таке джаз?
- Що ти знаєш про його походження?
- Які особливості джазової імпровізації?
- На яких інструментах зазвичай виконують джаз?
- Назви відомі імена в джазовому мистецтві.
- Назви стилі та напрями джазу.

Послухай свої улюблені твори. Чи є серед них джазові композиції? Хто їх виконує?

Приєднайся до проекту наших друзів. Намалюй власну імпровізацію.

Л. Моїсеєва. «Джаз»

Б. Біглер.
«Джаз. Квартет»

РОК-Н-РОЛ

Привіт, мій друге! Ми продовжуємо вивчати музику ХХ століття й ознайомимося з напрямом, який є попередником рок-музикі.

Наші друзі вже чекають на зустріч із новими хітами.

Христинко, я натрапив в Інтернеті на хіт рок-н-ролу і співавши, що ти танцюватимеш під цю музику із величезним задоволенням. Тільки от ім'я виконавця не знаю.

Всідане, так це ж Елєіс Преслі! Рок-н-рольні хіти цього співака я вже давно збираю. Дізнаємось більше про особливості цього напряму.

Рок-н-рол (англ. *rock'n'roll* — крутись і гойдаєся) — модний танець, що виник у США на початку 50-х років ХХ ст. на ґрунті ритм-енд-блузу та хілбілі (напрямку народної музики білих поселенців із південних районів США).

Термін **рок-н-рол** запровадив діск-жокей із Клівленда Е. Фрід у 1951 році.

Особливості музики рок-н-ролу: характеризується простою мелодією, побудованою на рифах, що супроводжується важким, монотонним та одноманітним ритмом з акцентами на

другій і четвертій доліхах такту. Гармонія рок-н-ролу заснована на схемі 12-тактового блюзу. Музичний розмір — 4/4, темп — від помірно швидкого до швидкого. Рок-н-рол виконує співак у супроводі ансамблю, до складу якого обов'язково входять електрогітара-соло та саксофон. Рок-н-рол суттєво вплинув на формування інших напрямів танцювальної музики (твіст, медісон, шейк, джайлз тощо).

Рок-н-рол увібрал у себе риси блюзу, ритм-енд-блузу, бугі-вугі, джазу та кантрі.

Ритм-енд-блуз (англ. *rhythm-and-blues*, скорочено — *R&B*, аренбі) — різновид блюзу, що має експресивну мелодіку, інструментальний початок, швидкий темп та енергійний біт. Спочатку він виконувався вокalistом у супроводі саксофона, гітари, фортепіано, контрабаса та ударних, а пізніше — електрогітари та електроорганів. Відомі виконавці ритм-енд-блузу — Рей Чарлз, Джордж Бенсон, Рут Браун, гурти «The Drifters», «The Coasters» та інші.

Історія рок-н-ролу

Розвиток раннього рок-н-ролу пов'язаний в основному з американськими виконавцями, проте встановити, яка пісня або платівка може вважатися першим записом, практично неможливо. Серед імовірних варіантів — сингл «Fat Man» Фетса Доміно, що вийшов у 1950 році. Згідно з іншими версіями, першим рок-н-рольним записом є пісня «Rocket 88», записана в 1951 році групою «Jackie Brenston and his Delta Cats».

Значний вплив на рок-н-рол мали блюзові виконавці Роберт Джонсон, Ледбеллі та Мадді Уотерс. У 50-х роках з'явилися нові виконавці Во Діллі і Чак Беррі, Літл Річард, Джеррі Лі Льюїс та інші.

На основі синтезу рок-н-ролу і кантрі (особливо його південного різновиду — хіл-

Роберт Джонсон

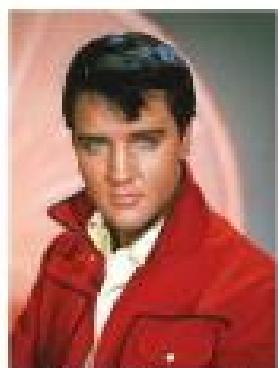
Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

білі) з'явилася особлива течія рок-музики — рокабілі. Найвідоміші її представники — Еді Кокрен, Джин Вінсент і Карл Перкінс.

Першими британськими виконавцями рок-н-ролу, які змогли змагатися в чартах з американськими виконавцями, стали Кліфф Річард і гурт «The Shadows».

Перший англійський рок-н-рольний хіт — «Move It» Кліффа Річарда.

Проте титул «короля рок-н-ролу» завоював Елвіс Преслі — американський співак і актор, одна з найбільш епатажних фігур у шоу-бізнесі ХХ століття.

Елвіс Преслі

Історія пісні

У червні 1954 року Сем Філліпс планував записати декілька пісень і для цього запросив гітариста Скотті Мура, контрабасиста Біла Блека та вокаліста Елвіса Преслі. Якось на перерві після записів музиканти стали наводити пісню «Усе гаразд, мамо» (англ. «That's All Right Mama»), давши їй несподіваного й цікавого ритму.

С. Філліпс спитав музикантів, що саме вони виконують, а ті зізналися, що й самі не знають. Продюсер попросив їх повторити те саме та записав пісню. Так народився новий хіт рон-н-ролу.

Елвіс Преслі став символом культури нового покоління, його виступи були своєрідною хвилею в музиці ХХ століття. Він спробував себе і як актор, знімаючись у декількох стрічках та втілюючи свою давню мрію.

Е. Преслі. «That's All Right Mama».

К. Річард і гурт «The Shadows». «Living Doll».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про свої враження від рок-н-рольних творів.
2. Які характерні ознаки рок-н-ролу відчувалися у музиці?

Рок-н-рол

3. Охарактеризуй засоби музичної виразності творів та їхніх мелодій.
4. У чому полягає особливість ритмічного супроводу та виконання цих композицій?

Рок-н-рол — 1. Динамічний парний танець американського походження; музика до цього танцю. 2. Стиль музики, який поширився на початку 50-х років, походить від негритянського музичного мистецтва і сільського американського фольклору.

Бібліотека Конгресу США назвала п'ять рок-н-рольних шедеврів, які будуть збережені для нащадків у Національному реєстрі звукозапису. Сюди увійшли пісні «Blueberry Hill» Ф. Доміно, «Whole Lotta Shakin' Going On» Дж. Лі Льюїса, «That'll Be the Day» В. Холлі, «Are You Experienced?» Дж. Хендрикса та альбом групи «Sonic Youth» «Daydream Nation».

РОК-Н-РОЛ

Слова і музика Н. Май

Жваво, весело

The musical score consists of three staves of music. The first two staves begin with a treble clef, a common time signature, and a key signature of one sharp. The lyrics are in Ukrainian, with some words in English. The third staff begins with a bass clef, a common time signature, and a key signature of one sharp.

1. Хтось вмі - е пра - ти на ба - я - ні, а
я сво - го ча - су не жал - ку - ю, вд -

хтось га - ня - в у фут - бол, а я тан - цю - ю на ди - ва -
клав - ши зо - ши - ти й книж - ки, я та - нець рок - н - рол тан - цю -

- ні ша - ле - ний та - нець рок - н - рол.
- ю, тан - цю - ю заз - жди й за - люб - ки.

2. Рок - н - рол, рок - н - рол, ве -

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

сe-лий тa-нець рок-n - рол,
рок - н - рол,
рок - н - рол,
шa - лe - ний тa-нець рок-n - рол.

Хтось вміє грати на барабані,
А хтось ганяє у футбол,
А я танцюю на дивані
Шалений танець рок-н-рол.
Я свого часу не жалкую,
Відклавши зошити й книжки,
Я танець рок-н-рол танцюю,
Танцюю завжди й залишки.
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Веселий танець рок-н-рол,
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Шалений танець рок-н-рол.

Один дає усім поради,
Другий жус собі ментол,
А я танцюю до упаду
Шалений танець рок-н-рол.
Я свого часу не жалкую,
Відклавши зошити й книжки,
Я танець рок-н-рол танцюю,
Танцюю завжди й залишки.
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Веселий танець рок-н-рол,
Рок-н-рол, рок-н-рол,
Шалений танець рок-н-рол.

Візьми музичні інструменти та спробуй створити власну музичну імпровізацію у відповідному ритмі.

Рок-н-рол

Уважно розглянь ілюстрації, на яких зображені живописний колаж та панно зі скла на тему рок-н-ролу. Що спільногого, а що відрізняє цими ілюстраціями та музикою Е. Преслі? Візьми олівці або фарби та створи власне бачення рок-н-рольної музики.

*В. Барков.
«Ангельський рок-н-рол»*

*Л. Горбач.
«Ф'язні»*

Христинко, я обов'язково зроблю презентацію на тему «Хіти рок-н-ролу», в якій разом зі мною буде зображені танець та зональних літніх у виконанні відомих виконавців.

Я недодавно знайшла флагш-группу, в якій за допомогою інструментів можна самому створити рок-н-рольну композицію. А допомогли мені в цьому уроки он-лайн.

- Що ти знаєш про рок-н-рол? Назви його ознаки.
- Які сучасні співаки стали відомими виконавцями рок-н-ролу? Які їхні пісні ти знаєш?
- Яку пісню ми вивчали? Про що вона?
- Чим відрізняються хіти рок-н-ролу від сучасної дитячої пісні Н. Май?

Послухай музику, що лунає в тебе вдома. Чи є серед неї рок-н-рольні композиції? Заспівай пісню про рок-н-рол своїм друзям та рідним.

ІСТОРІЯ РОК-МУЗИКИ

Привіт, мій друге! Сьогодні на тебе чекає зустріч із популярним напрямом у музиці ХХ — початку ХХІ століття. Приєднаймося до наших друзів — вони саме виrushaють на концерт рок-музики.

Віддане, сьогодні я запрошу тебе на цікавий рок-концерт. Там ми й ознайомимося з особливостями рок-музики.

Я давно мріяє про це! Сподіваюся, що на цьому концерти будуть і українські рок-групи.

Рок-музика (англ. *rock*) — узагальнена назва низки напрямів популярної музики другої половини ХХ століття, що походять від рок-н-ролу та ритм-енд-блозу.

Термін **rock**, очевидно, є скороченням від *Rock'n'roll* і дослівно перекладається як «хитати(ся); трясти(ся)». Також роком називають своєрідний спосіб життя деяких шанувальників рок-музики, що переріс у субкультуру.

Рок-музика має велику кількість напрямів: від танцювального рок-н-ролу до металу. Зміст пісень варіюється від легкого і невимушненого до похмурого, глибокого і філософського. Часто рок-музика протиставляється поп-музиці (так званій «поп-псі»), хоча чіткої межі між поняттями «рок» і «поп» не існує, а чимало музичних явищ балансують на межі між ними.

Характерні риси рок-музикі

Рок-музика зазвичай виконується рок-групою, що складається з вокаліста, гітариста (який грає на електрогітарі), бас-гітариста і барабанщика, іноді клавішника. В окремих випадках можуть використовуватися також саксофон, губна гармоніка, акордеон та інші інструменти.

Відмітні риси рок-музикі — одноманітний ритм із сильним бек-бітом, що підтримується барабанами та електрогітарою.

Розвиток рок-музикі та його різновиди

У 1957 р. була записана композиція «Rumble» гітариста Лінка Рея, в якій вперше був використаний ефект фаз на гітарі. Це стас початком народження року.

Гурт «The Beatles»

Легендарний британський біт-рок-гурт «The Beatles» із Ліверпуля у складі Джона Леннона, Пола Маккартні, Джорджа Гаррісона та Рінго Старра започаткував новий етап у рок-музиці.

Гурт справив значний вплив на поп- і рок-музичну ХХ століття. Фахівці навіть порівнюють його значення для розвитку світової музичної культури із творчістю

Л. ван Бетховена. Саме цей гурт змінив роботу музичних студій, розділивши на студійні та концертні записи, а також запровадив моду в зачісках та одязі. Але найбільший вплив «The Beatles» був у формі та змісті рок-музикі, у багатстві жанрів, мелодизму, експериментаторства в музичних формах.

Гурт
«The Rolling Stones»

Фолк-рок. У 1965 р. група «The Byrds» поклала початок власне фолк-року.

Найвідомішою групою, що виникла на базі ритм-енд-блюзу і впродовж усієї своєї кар'єри поверталася до блузових коренів, є «The Rolling Stones». Їхній імідж був значно агресивнішим, ніж у «The Beatles».

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

сивнішим, ніж у «The Beatles», звучання і проблеми, що порушувалися в піснях, також демонстрували новий підхід до музики.

У 60-70-х роках починають формуватися та розвиватися численні течії року: *поп-рок, психodelічний рок, класичний рок, хард-рок, прогресивний рок, глэм-рок* та інші.

Хард-рок. Ряд груп, які намагалися на основі блуз-року створити «важке» гітарне звучання, вже в другій половині 1960-х років заклали основи напряму, який назвали хард-роком. Першим альбомом хард-року вважається дебютна пластика групи «*Led Zeppelin*» 1969 р. У цій течії також працювали гурти «*Black Sabbath*» і «*Genesis*».

Прогресивний рок розвинувся на межі 1960–1970-х років від психodelічного року та як результат експериментів з електронними інструментами, джазовою та академічною музикою.

Аранжування композицій цієї течії включають доробки класичної, джазової, етнічної музики і навіть авангарду.

Тіна Тернер

Софіт-рок. На базі поп-року 1960–1970-х років виник дуже легкий («сімейний») вид року — софт-рок, представлений Тіною Тернер, гуртами «*Bread*», «*The Carpenters*» та іншими.

Спорідненим до цього напряму можна вважати **поп-рок** 1970-х — із м'якою, спокійною рок-музикою. Представники цього напряму — Елтон Джон, Род Стюарт, Біллі Джоел тощо.

Панк-рок. Група «*Ramones*» стала першою справжньою панк-рок-групою і однією з найвпливовіших груп альтернативного року взагалі. Характерним для панк-року була нігілістична, іноді антигромадська ідеологія, виражена, як правило, в швидкій, агресивній манері гри; основою такого роду музики була не віртуозна виконавська майстерність, а бажання самовираження, драйв та енергетика.

У 1980-х роках у СРСР стала розвиватися своя рок-сцена, на якій переважали гурти — «Кіно», «Наутілус Помпіліус», «ДДТ», «Аліса», «Агата Крісті», «Пікнік» та інші.

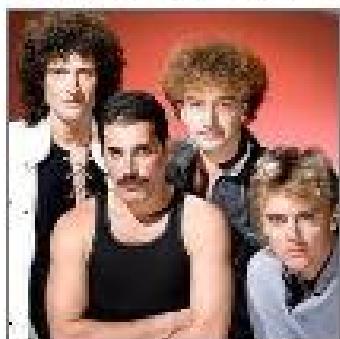
Симфо-метал. У європейських рок-композиціях кінця 90-х років великого поширення набуло використання елементів класичної музики — живі оркестри (або заміна їх аналогічними синтезаторними ефектами) і багатий, майже оперний жіночий вокал. Найбільшої популярності набули групи «Nightwish», «Within Temptation», «Rhapsody» та інші.

Гурт «Pink Floyd»

«Pink Floyd» — британський рок-гурт, провідний представник жанрів психodelічного та прогресивного року. Група відома своєю психodelічно-космічною музикою, філософськими текстами, експериментами зі звуком. Відомим твором

групи стала рок-опера «The Wall». Творчість гурту вплинула на розвиток усієї рок-музикі.

Група «Queen»

«Queen» — британський рок-гурт, створений 1971 р. у Лондоні. Такого «оперного» багатоголося ніхто раніше не чув: їхня музика захоплювала багатьох.

Найвідоміші пісні групи: «We Are the Champions», «We Will Rock You», «Bohemian Rhapsody», «The Show Must Go On» тощо. Популярними були також їхні кліпи, причому відеоролик на композицію «Bohemian Rhapsody» вважається першим відеокліпом в історії світової музики.

Група «The Beatles». «Let It Be».

Група «Queen». «The Show Must Go On», «We Are The Champions».

Група «Pink Floyd». «Another Brick In The Wall».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Які особливості рок-музикі відчувалися у композиціях різних гуртів?
2. Назви засоби виразності кожного твору.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

3. Які інструменти, на твою думку, звучали у творах?
4. Який музичний образ створено у кожній композиції?
5. Чим відрізняються ці твори від музики, яку ми слухали на попередніх уроках?

Рок-музика — музичний компонент рок-культури; з'явилася у Великобританії та США на межі 50-60-х років ХХ ст.

Рок в Україні

Українська рок-музика виникла наприкінці 1960-х років та була представлена творчістю аматорських біг-бітових та ритм-енд-блозових гуртів («Еней», «Гуцула», пізніше — «Діалог», «Крок», «Лабіrint» та інших).

У наш час в Україні проводиться ряд рок-фестивалів, наприклад, «Тарас Бульба», «Рок Січ», «Чайка», «Славське Рок», «Шешори» тощо.

Сучасна українська рок-музика має багато напрямків, наприклад, альтернативний рок («Esthetic Education»), поп-рок (Лама, гурти «Антитіла», «Друга ріка», «С.К.А.Й.», «Скрябін»), важкий-метал («Біла вежа», «Мотор'ролла»), етно-рок («ВВ»), фолк-рок («Кому вниз», «Мандри», «Русичі»), мелодійний рок («Океан Ельзи») тощо.

Гурт «Океан Ельзи» (або скорочено — «О.Е.») — культовий український рок-гурт, створений у 1994 році у Львові. Склад гурту змінювався кілька разів. Незмінним лідером та вокalistом гурту є Святослав Вакарчук.

До найвідоміших пісень групи відносять «Відпусті», «911», «Без бою», «Вище неба», «Все буде добре», «Я так хочу», «Обійми» та інші.

Історія рок-музикі

Пісні гурту звучать у першому українському анімаційному мультсеріалі «Лис Микита» та дитячому фільмі «Прикольна казка».

У грудні 2013 р. гурт «Океан Ельзи» зіграв на підтримку Євромайдану на Майдані Незалежності.

У 2014 р. група провела всеукраїнський тур, приурочений до 20-річчю. Концерт у Києві в НСК «Олімпійський», що відбувся в рамках цього туру, зібрав понад 70 тис. глядачів і став най масовішим сольним концертом в історії України.

Гурт «Океан Ельзи». «Відпусті», «Без бою», «Все буде добре», «Обійти».

Заспівасмо разом пісню «Рок-н-рол» Н. Май.

Мені так сподобався концерт! Я просто в захвасі від рок-композицій.

А мені дуже сподобалася музика українського гурту, який був на гастролях у нашій країні. У соліста — неповторний тембр голосу.

- Про яку сучасну молодіжну культуру та музичний стиль йшloєся сьогодні на уроці?
- Які виконавці та групи пропонали в різних напрямах рок-музикі?
- У чому полягає особливість рок-музикі? Які характерні риси цього напряму ти знаєш?
- Які українські сучасні рок-гурти тобі відомі?

Послухай улюблену музику. Чи є серед неї рок-композиції?

Намалюй картину під назвою «Мій рок» та презентуй її у школі.

ПОПУЛЯРНА МУЗИКА — ЗІРКОВІ ІМЕНА

Привіт, мій друге! На нас чекає подорож у Країну популярної музики. Сьогодні ти дізнаєшся про історію розвитку популярної музики та познайомишся з іменами відомих поп-зірок. Наші друзі вже на ав'язку.

Привіт, Христинко! Нарешті ми вивчалиmeno популярну музику, яку мої однокласники слухають найбільше. А що ти знаєш про цей стиль?

Богдане, я знаю багато зірок поп-музики, а про історію її розвитку — майже нічого. Послухаймо, що про це говорять фахівці-музикознавці: я знайшла відеоурок. Пересилаю його тобі.

Історія розвитку поп-музики

Поп-музика розвивалася паралельно з іншими стилями і не завжди була відділеною від них. У 1970-х та 1980-х роках її називали «естрадною музикою», «естрадою», а пісні виконували співаки-солісти під інструментальний акомпанемент.

Популярна музика з кожним роком збагачувалася новими іменами: у США естрада була тісно пов'язана з джазом (золотим голосом став Френк Сінатра); у Франції був популярним стиль шансон, але ціла низка естрадних співаків виконували поп-музичку — Едіт Піаф, Мірей Матьє, Джо Дассен; в Італії — Андріано Челентано, Тото Кутуньо та інші.

Поп-музика тепер стає основною танцювальною музикою на дискотеках.

У 1980-х роках у США з'являються нові зірки: Майкл Джексон, Мадонна, Принс, Вітні Х'юстон та інші.

Брітні Спірс, Леді Гага, Кеті Перрі, Джастін Тімберлейк, Ріана, Вейонс — сучасні поп-виконавці.

Паралельно розвивалася й українська популярна естрадна музика — зірками нашої сцени у 70-90-х роках були С. Ротару, В. Зінкевич, Н. Яремчук, О. Вілозір, Т. Петриненко, А. Кудлай, В. та С. Білоножки, П. Дворський, П. Зібров, В. Шпортько та гурти «Водограй», «Смерічка», «Червона рута», «Стожари», «Черемош», тріо Мареничів та інші.

Алла Кудлай

В. та С. Білоножки

Розглянь таблицю про характерні риси поп-музики.

Зміст	Буденне життя, людські стосунки, почуття, життєві історії, близькі кожній людині.
Вокальний стиль	Мелодійна та емоційна манера виконання, застосування «відкритого» звука, широке використання техніки естрадного вокалу.
Музичні інструменти	Популярну пісню супроводжує «живий» естрадний ансамбль або оркестр, сучасний фонограмний супровід. Для сучасної поп-музики велике значення відіграє електронна апаратура, яка додає музичному твору неповторногозвучання.
Мелодії	Мелодії, як правило, нескладні, ритмічні, легко запам'ятовуються.

Поп-музика (англ. *pop music*, скорочення від *popular music* — популярна, загальнодоступна музика) — поняття, що охоплює різноманітні стилі, жанри та напрями масового музичування.

Зірки поп-музикі

Майкл Джексон — американський співак і танцюрист, став одним із комерційно найуспішніших сольних артистів. Володар численних премій та нагород; вважається «королем поп-музикі».

Його альбом «Thriller» занесений до Книги рекордів Гіннеса як диск, що був розпроданий найбільшим накладом за всю історію музики.

Мірей Матьє — французька зірка, яка стала «послом французької пісні». Її репертуар складається з понад 1000 пісень різними мовами (від французької і німецької до японської).

Патрісія Каас — французька співачка. Її репертуар — це суміш поп-музикі, джазу і класичного шансону. «Мадемуазель Блюз», «мадемуазель Шансон» — так її називав публіка. Істотна частина формули її успіху — це гастролі. П. Каас практично постійно перебуває в закордонних турне.

Лара Фабіан — бельгійська та канадська співачка, яка відома сильним вокалом та філigrannouю технікою виконання. У 2009 році вийшов довгоочікуваний альбом Л. Фабіан «Toutes Les Femmes En Moi» («Всі жінки в мені»). Це — альбом-«автопортрет», в якому вона демонструє своє захоплення жінками-співачками Франції та Квебеку.

Тото Кутуньо — італійський поп-співак, композитор-пісняр, інструменталіст. Успіх до нього прийшов 1980 року — він переміг із піснею «Solo noi». Т. Кутуньо мав великий успіх в СРСР, та й дотепер користується популярністю на пострадянському просторі.

Адріано Челентано — італійський актор, естрадний співак, композитор і режисер. У вітчизняного глядача мас велику популярність завдяки кінокомедіям «Приборкання норовливого», «Блеф» та «Бінго-Бонго». Хітами співака стали пісні «Confesa», «Soli», «Susanna» та інші.

Алла Пугачова — відома радянська та російська співачка і композиторка-піснярка. До її репертуару входить понад 500 пісень різними мовами. Хітами співачки стали пісні «Цей світ», «Маestro», «Жінка, яка співає», «Дві зірки», «Арлекіно», «Мільйон червоних троянд», «Мері» та інші.

Софія Ротару — відома співачка та народна артистка України. З 1970-х років С. Ротару починає активні гастролі країною, створюючи свій унікальний стиль, що характеризується тонким і гармонійним поєднанням народного малосу і сучасних естрадних ритмів. До найпопулярніших її пісень відносяться «Червона рута», «Одна калина», «Хуторанка», «Край, мій рідний край», «Водограй» та інші.

М. Джексон. «They Don't Care About Us».

П. Каас. «Mon Moe Moi», «D'Allemagne» («Besie»).

А. Пугачова. «Маestro».

А. Челентано. «Confessa», «Soli».

Л. Фабіан. «Je t'aime».

С. Ротару. «Червона рута».

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Охарактеризуй засоби музичної виразності цих композицій.
2. Розкажи про тембр їхніх виконавців.
3. Які характерні риси популярної музики було відчутно в піснях різних виконавців?

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Українські поп-виконавці сучасності

У наш час українська популярна музика щороку поповнюється новими іменами. Сучасну популярну пісню представляють А. Вінницька, А. Лорак, І. Білик, Міка Ньютон, Тіна Кароль, Джамала, Гайтана, О. Пономарьов, В. Павлік та інші.

Послухай композиції та визнач у них характерні риси сучасної популярної музики.

Тіна Кароль. «Намалою тобі».

Джамала. «Чому квіти мають очі».

О. Пономарьов. «Він чекає на неї».

ВЧОРА («YESTERDAY»)

Слова і музика Пола Маккартні

Наспінне

1. Вчо-ра тінь, тінь бі-ди в мо-е жи-ття ві-йшла:
Тиль-ки день, тиль-ки день бу-ли ми-ти і я.

ти, як бліск про-мі-ння, ві-ді-йшла. На-
Ти-мо-я лю-бов і пе-чаль мо-я.

ві-що був цей світ - лий день?
ни-ні тут са-мот-ній я.

Зно-ву день при-йшов, мук здо-ла-ти не зу-мів.

Як пот-ріб-на ти, я лиш
за-разро-зу-мів. Вчо-ра тінь.

Вчора тінь,
Тінь біди в мое життя ввійшла:
Ти, як блиск проміння, відійшла.
Навіщо був цей світливий день?

Тільки день,
Тільки день були ми — ти і я.
Ти — моя любов і печаль моя.
І нині тут самотній я.

Приспів:
Знову день прийшов,
Муки здолати не зумів.
Як потрібна ти,
Я лише зараз зрозумів.

Разом, вір,
Щастя полум'я ми віднайдем,
Світлу мить кохання повернем,
Не будеш ти вчорашиним днем.

Приспів:

Цікаво, чи вдастся мені записати виконання пісні
Пала Маккартні на комп'ютері за допомогою інформаційних технологій та музичних редакторів?

Легко! Пропоную тобі розглянути програми
«All Sound Recorder» та «PistonSoft Mp3 Audio
Recorder», що в чудовими варіантами для запису
звуку на ПК.

- Що нового ти дізнався на уроці?
- Які особливості характерні для популярної музики?
- Які зіркові імена представляють поп-музику різних країн?

Серед музичних композицій, які ти зазвичай слухаєш вдома, знайди ті, що належать до поп-музики.

Приєднайся до проекту наших друзів.

ПОПУЛЯРНІ ВІА (ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ АНСАМБЛІ)

Доброго дня, мій друге! Ти, мабуть, знаєш, що у світі поп-музики є не тільки солісти, а й безліч гуртів. Хочеш дізнатися про історію розвитку популярних груп? Тоді приєднуйся до нас.

Христинко, чи знаєш ти щось про ВІА? Як розшифровується це слово?

Відомо, ВІА — це вокально-інструментальний ансамбль. Давай дізнаємся, які ВІА у вашій країні увійшли в історію поп-музики.

Музичний колектив (музичний ансамбль, гурт) — колектив людей, об'єднаних спільною роботою, що пов'язана з музикою. Як правило, музичний колектив складається з музикантів, але в нього можуть входити й інші музичні діячі (продюсери, звукорежисери) або люди, які безпосередньо до створення музики не причетні (художники, поети).

У рок-музиці для колективів використовується термін «рок-гурт». Від цього терміна походять варіанти «шоп-гурт», «панк-гурт» тощо. У джазі використовуються терміни «джазовий ансамбль/оркестр» і «джаз-бенд». На радянських теренах популярним був термін «вокально-інструментальний ансамбль».

Вокально-інструментальний ансамбль (скорочено ВІА) — офіційне найменування професійних та самодіяльних музичних гуртів на теренах колишнього СРСР у 1960–1980-х роках. Термін «ВІА» тоді був синонімом поняття «музичний колектив», але з часом став асоціюватися саме з радянськими рок-, поп- і фольк-гуртами. Більшість ВІА припинила своє існування наприкінці 1980-х років.

Склад ВІА

Типовий вокально-інструментальний ансамбль складався із 6-10 і більше вокалістів та мультиінструменталістів. На чолі ансамблю стояв художній керівник, який здебільшого був і виконавцем, а також музичний керівник.

Більшість музикантів ВІА були професіоналами, з високим рівнем виконавської майстерності. ВІА використовували звичайний для поп- і рок-груп набір інструментів: електрогітари, ударну установку, різні варіанти електронних клавішних (електрооргани і синтезатори), апаратуру звукоідсилення.

Іноді ВІА виступали як акомпанемент відомого сольного виконавця, наприклад: С. Рогару та ВІА «Червона рута», А. Пугачова та ВІА «Рецітал», В. Ободзинський та ВІА «Вірні друзі» та інші.

Багато композиторів писали пісні для ВІА та гуртів: Л. Дутковський, М. Мошковий, П. Дворський, Т. Петриненко, І. Білоєр, А. Пащенко, Р. Іщук, О. Злотник, О. Гавриш, Г. Татарченко та інші.

Також у цьому стилі аранжовано деякі пісні В. Івасюка та багато творів І. Поклада.

ВІА «Смерічка», «Водограй».

ВІА «Опера», «Пісня про Тблісі».

ВІА «Самоцвіти», «Шкільний вальс».

Гурт «Піккардійська терція», «Старенський трамвай».

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Які характерні ознаки популярної музики ти можеш виділити у прослуханих композиціях?
2. Які музичні інструменти створили супровід до пісень?
3. Розкажи про засоби виразності та мелодії прослуханих творів
4. Охарактеризуй тембрі голосів виконавців.
5. Які музичні образи було створено у композиціях відомих ансамблів?

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Легендарний ВІА «Смерічка»

був створений талановитим музикантом Л. Дутківським. Солістами в ансамблі виступали С. Ротару, В. Зінкевич та Н. Яремчук. Пісні для ВІА писали В. Івасюк та Л. Дутківський. Відомими на весь світ стали деякі пісні у виконанні

ВІА «Смерічка»: — «Червона рута», «Водограй», «Я піду в далекі гори», «У Карпатах ходить осінь» та інші.

ВІА «Опера» — вокально-інструментальний ансамбль, організований Р. Бардзимашвілі при Грузинській філармонії. Із 1964 року в ансамблі співала відома співачка Н. Брегвадзе, а в 1966-му в колектив прийшов В. Кікабідзе.

ВІА «Пісняри» — білоруський вокально-інструментальний ансамбль під керівництвом В. Мулявіна, створений у Мінську 1969 р. Відомий широкій аудиторії піснями «Біловезька пушта», «Білорусь», «Касія Ясь канюшину» тощо. Надалі ансамбль по-

зиціонувався як фольклорний. Основу репертуару становили обробки білоруських народних пісень.

Найвідомішими піснями російського ВІА «Самозівіти», створеного 1974 року Ю. Маліковим, були: «Там, за облаками», «Вся життя впереди», «Не повторяється таке никогда», «Всё, что в жизни есть у меня» та інші.

Сучасний гурт — група музикантів, об'єднаних однією роботою — створенням та виконанням музичних композицій у певному обраному стилі сучасної музики.

Гурт (або вокальну формацию, як називав себе колектив) «Піккардійська терпія» було створено у 1992 р. студентами Львівського музичного училища. Відтоді «Піккардійська терпія» стала справжньою візитівкою всієї України. Гурт одним із перших почав виконувати пісні а капела. Оригінальна обробка народних пісень та унікальні особливості їхнього виконання виділяють цей колектив з-поміж усіх інших.

До сучасних українських поп-гуртів належать «Алібі», «Авіатор», «ВІА-Гра», «НеАнгели», «Пара нормальних» та інші.

Заспіваймо разом пісню «Вчора» («Yesterday») П. Маккартні.

Сьогодні я зробив для себе відкриття: дізнався, що таке ВІА, хоча не раз чув від батьків це слово, коли вони згадували концерти, на яких бували ще підлітками.

Мені теж було цікаво дослідитися про мої гурти.
У мене ідея! Давай створимо для наших батьків подарунок-буллет під назвою «ВІА».

- Що таке ВІА?
- Які ансамблі були популярними минулого століття?
- Назви імена поп-гуртів сьогодення.
- Які сучасні гурти ти слухаєш із задоволенням?

Послухай своїх улюблених виконавців. Чи є серед них ті групи чи ВІА, про яких ішлося на уроці?

Створи буклет про ВІА або сучасні групи.

ДИСКО

Привіт, мій друге! Я запрошуєш тебе на дискотеку. Знайомі мелодії та захоплюючі танцювальні ритми — це диско.

Богдане, ти пам'ятавши про моє захоплення танцями? Я зауважила, що серед розмаїття танцювальної музики є така, під яку найчастіше хочеться танцювати. Йдееться про диско. А яка його історія та особливості?

Привіт, Христинко! Я вже зробив колекцію хітів диску, а зараз хочу розпочати роботу над альбомом «Дискотечна музика». Дізнайтесь, що таке диско.

На відміну від року, де переважають гітари, у диско зазвичай використовують клавішні, струнні та електронні музичні інструменти, які створюють своєрідний акомпанемент. Партию соло здебільшого виконують оркестрові інструменти (наприклад, флейти). Темп музики — від 80 до 140 ударів за хвилину. Диско властива значна кількість оркестрових п'ес.

«Королевою диско» вважається американська співачка Донна Саммер. Найвідомішими виконавцями цього стилю є Глорія Гейнер, Даїна Росс, Аманда Лір, Даліда та інші. До стилю диско зверталися і музичні колективи — групи «ABBA», «Бонеу М.», «Arabesque», «Baccara», «Deschinghis Khan» та інші.

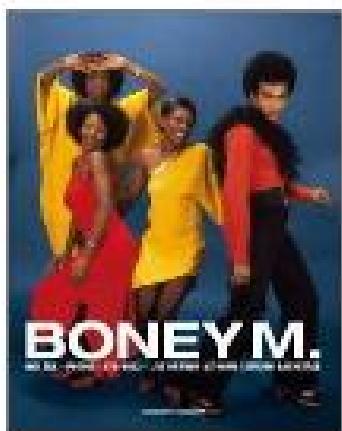
На початку 1980-х років популярність диско спадає, проте цей стиль залишив свій вплив на напрямки електронної і танцювальної музики хауз, *техно* і *хіп-хоп*.

Представники «диско»

«Ricchi E Poveri» — італійський музичний гурт, створений у 1968 році.

Гурт був популярний як в Італії, так і за її межами. У 1970-1980-х роках деякі його сингли стали справжніми хітами, посівши вершини італійських та міжнародних хіт-парадів.

«Boney M.» — німецький диско-гурт, створений у 1975 році.

Пік популярності гурту припадає на 1978 рік, коли їхні пісні «Rivers Of Babylon» та «Brown Girl In The Ring» трималися 40 тижнів у британських хіт-парадах. «Boney M.» належали до когорти тих закордонних виконавців, які офіційно були «дозволені» в СРСР.

У наш час колектив залишається одним із найпопулярніших гуртів у світі.

«Boney M.» занесли до Книги рекордів Гіннеса за продажем синглів у Великобританії (три їхні сингли досі перебувають у першій десятці найбільш популярних за продажем платівок). Західні музичні критики часто називали «Boney M.» «чорною ABBA».

Донна Саммер — американська співачка в стилі диско, лауреатка шести премій Грэммі. Вона є однією з найпопулярніших співачок 1970-х років, яка завоювала собі титул «королеви диско».

Донна Саммер стала першою співачкою в музичній історії, чиї сингли за рік чотири рази були на вершинах хіт-парадів. Співачка сім разів давала успішні світові гастролі країнами Європи, Латинської Америки, Азії та в Австралії.

«Bee Gees» — британська музична група, яка працювала в стилі диско і складалася з трьох братів. Світовий продаж їхніх платівок перевищує мільярд копій, що робить колектив одним із найуспішніших колективів в історії музичної індустрії.

«Modern Talking» — німецький англомовний музичний дует, створений у 1983 р. вокалістом, композитором та продюсером Дітером Боленом та вокалістом Томасом Андерсоном. Гурт виконував танцювальну музику в стилі евродіско. Вже перший сингл дуету «You're My Heart, You're My Soul» (1984) став хітом. Наступні сингли теж мали величезний успіх не тільки в Німеччині, а й по всій Європі.

«Pet Shop Boys» — британська поп-група, яка утворилася 1981 р. у Лондоні. Гурт є одним із найбільш комерційно успішних і плідних колективів Великобританії, що виконували танцювальну музику: за 20 років ними було випущено понад 40 синглів (з них 22 потрапили у верхню десятку британського хіт-параду).

- Гурт «Boney M.». «Sunny».
- Гурт «Ricchi E Poveri». «Mamma Maria».
- Гурт «Modern Talking». «Brother Louie», «Cheri Cheri Lady».
- Донна Саммер. «Hot Stuff», «I Feel Love».
- Гурт «Bee Gees». «How Deep Is Your Love».
- Гурт «Pet Shop Boys». «Go west».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Які характерні риси диско було відчутно у прослуханих творах?
2. Охарактеризуй засоби музичної виразності кожної композиції.
3. Описи мелодію кожного твору, добираючи відповідні слова.
4. У чому особливість музики в стилі диско?
5. Яка пісня тобі найбільше сподобалася? Чому?

Диско (англ. *Disco*) — стиль популярної танцювальної музики другої половини 1970-х років, яка характеризується рівномірним чітким ритмом, визначенням четвертними ногами і підтриманням бас-барабаном.

Музика диско вплинула не тільки на розвиток музичних смаків, а й на появу відповідного стилю одягу.

Розглянь ілюстрацію із зображенням моделей, одягнених у стилі диско. Визнач характерні елементи одягу, основні відтінки кольорів та дизайн вбрання.

Стиль одягу диско

Уяви себе модельєром та створи за допомогою олівців ескіз одягу, в якому б ти міг із друзями піти на вечірку в стилі диско. Прояви фантазію та нестандартність мислення!

ПІСНЯ ПРО РУШНИК

Слова А. Малишка

Музика П. Майбороди

Помірно

p

1. Рідна ма-ти мо - я, ти но-чей не дос-па - ла,
ти во - ди - ла ме - не у по - ля край се - ла,
і в до-ро-гу да - ла - ку ти ме - не на зо - рі про-во-
джа - ла, і руш - ник ви-ши - ва-ний на щас-тя да - ла.

і в до-ро-гу да - ла - ку ти ме - не на зо - рі про-во-
джа - ла, і руш - ник ви-ши-ва-ний на щас-тя, на до-лю да -

ла. 2. Хай на нью-му цв - // - бов.

Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
Ти водила мене у поля край села,
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишитий на щастя дала.
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишитий на щастя, на долю дала.

Хай на ньому цвіте росяниста доріжка,
І зелені луги, й солов'їні гаї,
І твоя незрадлива материнська ласкова усмішка,
І засмучені очі хороші твої.
І твоя незрадлива материнська ласкова усмішка,
І засмучені очі хороші, блакитні твої.

Я візьму той рушник, простелю, наче долю,
В тихім шелесті трав, в щебетанні дібров.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю:
І дитинство, й розлука, і вірна любов.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю:
І дитинство, й розлука, й твоя материнська любов

Музика диско надихнула мене на створення танго-імпровізації під назвою «Прийшла весна».

А я зроблю презентацію чи кліп для бабусі та матусі про весну.

- Розкажи про особливості музики в стилі диско.
- Які характерні риси цієї музики?
- Хто із виконавців в стилі диско тобі найбільше запам'ятався?

Послухай музику у виконанні своїх улюблених співаків. Чи є серед них виконавці в стилі диско?

Спробуй створити невеликий кліп у програмі Windows Movie Maker чи Microsoft PowerPoint.

Спочатку імпортуй у програму ілюстрації квітів, а потім додай до них музику (наприклад, П. Чайковський, «Пролісок»; А. Вівальді, цикл концертів «Пори року» — «Весна»; Е. Гріг, «Навесні»; пісня «Дівчина-весна» у виконанні Н. Бучинської; українські народні веснянки у виконанні Н. Матвієнко.)

ШАНСОН

Доброго дня, мій друге! На музичних хвилях сьогодні лунатимуть пісні шансону. Ми ознайомимося з творчістю відомих виконавців і послухаємо музику у цьому стилі.

Христине, сьогодні по радіо я слухаю шансон, який дуже мені сподобався. Я віднайшов ці пісні в Інтернеті й надіслав тобі. Чи спізнаєш виконання?

Так, це видатний французький співак Шарль Азнаур. Мені про нього розповідали батьки. Варто більше дізнатися про цей стиль. А допоможе нам у цьому музична енциклопедія.

Шансон як жанр зародився у Франції. Цей стиль можна охарактеризувати як музику кабаре і кафешантанів, якими так славиться Франція. У перекладі з французької термін «шансон» означає «пісня з життя». Це складні пісні, які колись виконували вуличні співаки; це — маленький театр, театр одного актора. У кожній пісні має бути міні-сюжет з ліричною, драматичною або комічною фабуловою. Акомпанував шансону зазвичай акордеон. Головне, що відрізняє шансон від інших стилів, — це життєвість віршів: вони не вигадані, а складені самим життям, у них постає доля людини, її труднощі, радощі тощо.

З історії шансону

Поняття *шансон* застосовували в музиці здавна. Раніше шансоном називали поліфонічну французьку пісню XV–XVI століть.

Наприкінці XIX століття з'являється новий різновид французької пісні, що називався *chanzon réaliste* (реалістична піс-

я). Будучи народженим у кафе-концертах і кабаре Парижа й увібраними риси літературного реалізму, він зберігав популярність до кінця Другої світової війни. Його здебільшого виконували жінки. Тематика пісень цього виду шансону стосувалася життя бідних робітників Парижа.

У сучасній Франції шансоном називають популярну французьку музику, яка зберігає специфічну ритміку французької мови, відрізняючись від пісень, написаних під впливом англомовної музики. Серед найвідоміших виконавців шансону — Едіт Піаф, Джо Дассен, Жак Брель, Шарль Азнавур, Лео Ферре та інші.

Жак Брель

Джо Дассен

Лео Ферре

У 50-х роках ХХ століття сформувалися два головні напрями оригінальної франкомовної пісні, що існують до цього часу.

Перший напрям — жанр класичного шансону, де першорядне значення надається поетичному компоненту пісні; автор тут, як правило, є і виконавцем. Цей жанр пов'язаний, в першу чергу, з іменами Моріса Шевальє, Шарля Трене та Едіт Піаф, які продовжували традицію реалістичної пісні. Відомими представниками цього напряму є також Жорж Брассенс, Жак Брель, Шарль Азнавур і Сальваторе Адамо. Саме представники цього поетично-музичного напряму повною мірою відповідають терміну «шансон».

Інший напрям французької пісні другої половини ХХ століття — естрадна пісня, яку виконують chanteur (співаки). Представники цього напряму теж нерідко є виконавцями власних пісень (поетами і/або композиторами), але не є шан-

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

соньє в повному розумінні цього слова. Всесвітньо відомими виконавцями французьких естрадних пісень є Ів Монтан, Анрі Сальвадор, Мірей Матьє, Джо Дассен, Даліда, Патрісія Каас, Мілен Фармер та інші.

Межа між шансоном та естрадною піснею досить умовна, далеко не кожного франкомовного співака можна однозначно зарахувати до того чи іншого напряму.

Характерні ознаки шансону

Мова	Пісні виконуються французькою мовою або мовою виконавця.
Характер	Пісні дуже ліричні, наповнені чуттєвістю і сенсом, вони зачіпають найтонші струни нашого серця.
Текст	Велика увага приділяється поетичному тексту пісень; текст зрозумілий широкому колу та близький за змістом людям різного віку.
Зміст	Часто вірші присвячені історіям із життя, коханню; в піснях описуються життєві події, зміст пісень наповнений розмовами, які ведуться в основному від першої особи.
Мелодія	Мелодія нескладна, швидко запам'ятовується; легка для виконання широким колом виконавців, які не є професійними музикантами.
Музика і супровід	Музика передає відгінки настрою виконавця; існує декілька різновидів супроводу: близький до романсу — гітара, фортепіано або інший сольний інструмент, фонограма, що записана в студії, акомпанемент ансамблю або оркестру, різних за складом.

Шарль Азнавур, Мірей Матьє. «Вічне кохання» («Une Vie D'amour»).

Едіт Піаф. «Ні, я ні про що не жалкую» («Non, Je Ne Regrette Rien»).

Проаналізуй ці твори за такими планом:

1. Які особливості шансону тобі вдалося розпізнати у творах?
2. Який музичний образ створила кожна пісня?
3. Охарактеризуй музичний супровід пісень та тембр їхніх виконавців.
4. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?

Шансон (фр. *chanson* — пісня) — французька лірична пісня — народна та естрадна, що має різноманітні жанрові та історичні різновиди.

Виконували французькі пісні (шансон) співаки, які часто були авторами слів і музики.

Шансонье (фр. *chansonier* — співак) — французький естрадний співак, виконавець, а нерідко — й автор тексту та музики пісні.

Шарль Азнавур — французький шансонье, поет, композитор і актор. Перші пісні почав складати на початку 1940-х років. Успіх до співака прийшов у 1956 році після вдалих концертів у Касабланці та Парижі. З 1960-х років численні виступи та випуски альбомів приносять співаку популярність. Ш. Азнавур — автор понад тисячі пісень, серед яких всесвітньо відомими стали «Богема», «Мама», «Вічна любов», «Молодість», «Ізабелла» та інші.

Творча манера цього співака дуже своєрідна. Стиль його пісень — це сплетіння різних складових: основа — французька пісня, коріння — світовий фольклор, в першу чергу, вірменська поезія. Усе це він об'єднує в єдине ціле, перетворюючи кожну

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

пісню у відточенну музично-драматичну мініатюру. ІІІ. Азанавура небезпідставно називають «співаком задушевного смутку».

Едіт Піаф — французька співачка й акторка, одна з найвідоміших естрадних виконавиць світу.

Продюсером і композитором Е. Піаф тривалий час був Реймон Асо. Саме йому багато в чому належить заслуга появи на світ «Великої Едіт Піаф». Він писав пісні, що підходили тільки їй, наприклад, «Париз — Середземномор'я», «Вона жила на вулиці Пігаль», «Мій легіонер», «Бимеш для легіону» тощо.

Едіт Піаф підняла вуличну пісню до рівня естради, перетворивши її на трагічну музичну баладу. Кожна її пісня — всесвіт. Голос співачки називали чаклунським, магічним. Перш за все в піснях її цікавив поетичний текст, а музика лише підкреслювала істинний сенс слів.

Марк Вернес — радянський кіноактор і співак, видатний шансонье. Велику популярність М. Вернесу принесли ролі в стрічках про Другу світову війну. У фільмі «Два бійці» він із великою задушевністю й простотою виконав пісню «Темна ніч» (музика М. Богословського, слова В. Агатова), а також стилізовану «під одеські пісні» «Шаланди». До відомих пісень М. Вернеса належать «Я люблю тебе, жигтя», «Журавлі» та інші.

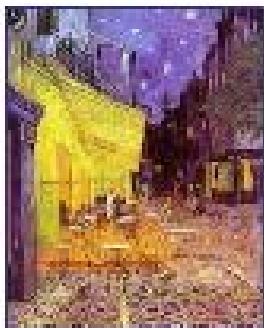
Розглянь репродукції картин відомих художників. Які з них відповідають мелодіям французького шансону?

I. Маймон. «Панорама кафе»

Шансон

*В. ван Гог.
«Нічна терраса кафе»*

*П. Гоген.
«Нічне кафе в Арлі»*

Заспіваймо «Пісню про рушник» П. Майбороди.

Запиши свій спів на диктофон та виконай пісню для своїх друзів і рідних. Оціни її звучання у власному виконанні та у виконанні друзів. Хто з вас зробить це найкраще?

Христинко, цікаво було б дізнатися про історію розвитку українського шансону, його сучасних виконавців...

І мені теж. Тобі ти підшукуй інформацію, а я доберу до пісень ілюстрації та живописні твори.

- Що означає термін «французький шансон»?
- Розкажи про особливості та характерні риси шансону.
- Назви імена виконавців та творців шансону.
- Яка пісня із прослуханих тобі найбільше сподобалася?

Послухай свої улюблені пісні. Чи є серед них твори у стилі шансону?

Приєднайся до проекту друзів та створи власний пісенник шансону, ілюстрований репродукціями відомих художників чи власними малюнками.

БАРДИ

Доброго дня, мій друге! Сьогодні на тебе чекає зустріч із бардівською піснею.

Привіт, Христинко! Сьогодні я натрапив на бардівську пісню. Ти знаєш, що це таке?

Так, Богдане. Дізнатися про бардівську пісню тобі допоможе музична енциклопедія та ці відео, які я знайшла у своїх друзів.

Середньовічні барди були професійними поетами-співаками, мандрівними або придворними. Вони виконували героїчні пісні-балади, бойові, релігійні та сатиричні пісні, елегії тощо.

У XV столітті слово «бард» перейшло із шотландської в англійську мову і стало означати «мандрівний музикант». У європейській літературі слово «бард» стало синонімом поета.

Ірландські барди становили окрему замкнену спадкову касту професійних поетів, співаків та музикантів. Барди здебільшого жили при дворі ірландських королів та вождів кланів, виконуючи при цьому певну офіційну функцію, і були свого роду літописцями і сатириками, які прославляли своїх повелителів та критикували їхніх ворогів.

Поняття «бард» стало особливо популярним в епоху романтизму. Давніх бардів оспіували різні поети і письменники, зокрема й Вальтер Скотт. Бардами свого часу називали поетів В. Шекспіра та Р. Вернса.

У колишньому Радянському Союзі бардами стали називати самодіяльних поетів та виконавців авторської пісні (більш сучасний термін, що його використовують в українській мові, — співана поезія) — жанру, що виник у 50-х роках ХХ ст.

Бард (англ. *bard* — співець) — 1. **Народний співець** давніх кельтських родів, в середні віки — валійський, ірландський, шотландський професійний поет-співець, який співав у супроводі схожого на ліру інструмента. Музика бардів не збереглася. 2. У наш час бардами називають авторів-виконавців «авторської» пісні.

Прообразами сучасних бардів були давньогрецькі лірники, російські гусляри, українські кобзарі та подібні поети, які були практично в кожного народу.

Подібність, перш за все, полягає в тому, що сучасний бард, як і стародавній поет, виконує власні вірші, найчастіше акомпануючи собі на струнному інструменті (як правило, на гітарі).

Українські барди — виконавці пісень (у тому числі власних) у жанрах бардівської пісні, співаної поезії тощо. Виконання пісень ведеться переважно під акомпанемент шести-струнної гітари класичної форми або ж стилізованої під кобзу; трапляються і барди, які акомпанують собі на інших музичних інструментах: фортепіано (Сергій Шашкін), ліра та кобза (Едуард Драч).

Багато українських бардів виступають проти використання назви «барди» та воліють називатися «співцями», «кобзарями» чи просто «виконавцями».

Хоча окремі митці творили самодіяльну українську пісню ще наприкінці 60-х — на початку 70-х років ХХ століття (наприклад, Олександр Ігнатуша), проте рух українських бардів як явище сформувався лише наприкінці 80-х років. Організаційне оформлення жанру відбулося під час перших фестивалів авторської пісні «Оберіг» та «Червона рута».

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Українські барди «першої хвилі», як правило, брали активну участь у здобутті незалежності України.

Наприкінці 90-х років минулого століття з'явилася «друга хвилля» українських бардів, які виконували гостросоціальні пісні. Вони зосередилися на перепізнаванні творів своїх передників чи обробці народних, стрілецьких, повстанських пісень.

Б. Окуджава. «Ваше величество жінщина».

Б. Окуджава. «Молитва Франсуа Війона» у виконанні Ж. Бічевської.

Ю. Візбор. «Ізгиб гітары ж'лтой».

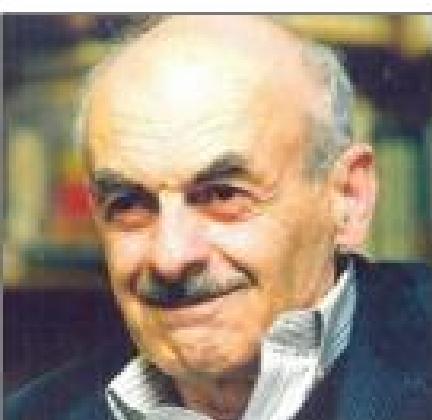
Е. Драч. «Б'ють пороги» (на слова Т. Шевченка).

М. Бурмака. «Ми йдемо».

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Які особливості бардівської пісні тобі вдалося розпізнати у прослуханих піснях?
2. Розкажи про музичні образи кожної пісні.
3. Охарактеризуй тембр кожного виконавця.
4. Розкажи про зміст пісень та характерні засоби їхньої музичної виразності.
5. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?

Булат Окуджава — російський поет, прозаїк, автор близько двохсот пісень, написаних на власні вірші, один із засновників та найяскравіших представників жанру авторської пісні.

Всенародну славу Б. Окуджава здобув після того, як почав писати музику для своїх віршів і привслідно виконувати ці пісні. Твори Б. Окуджави зустрічать у кінофільмах, спектаклях і радіопостановках.

Юрій Візбор — радянський кіноактор, журналіст, письменник, сценарист і поет, бард, один із засновників жанру авторської пісні, а також жанру пісні-репортажу.

Всього за 33 роки Ю. Візбор написав понад 300 пісень, а багато його віршів було покладено на музичну іншими композиторами.

Василь Жданкін — український бард, кобзар, бандурист; акомпанує собі на кобай. У репертуарі — пісні на вірші українського лемківського поета Богдана-Ігоря Антонича. Восени 1989 р. на заключному концерті фестивалю «Червона Рута» вперше заспівав «Ще не вмерла Україна» публічно.

В. Жданкін — автор низки музичних творів на власні слова та вірші українських поетів. Знявся у кінострічках «І снігом стелиться життя» та «Українці, ми врятовані».

Едуард Драч — український бандурист, кобзар, лірник, поет, бард і рок-музикант, виконує-реконструює традиційний кобзарсько-лірницький репертуар у супроводі вересайської кобзи, старосвітської бандури та колісної ліри. Значну частину репертуару становлять авторські псалми та пісні в народному стилі, так звані «запорозькі пісні», лицарські пісні, неволиничі плачі, богомольні пісні, побожні псалими та канти, духовна та світська лірика.

Тема 2. Новаторство в музыческом мастерстве

Марія Бурмака — українська співачка, народна артистка України.

У 1989 р. перемагає на фестивалі співаної поезії «Оберіг» (Луцьк), а на «Червоній руті» отримує другу премію в жанрі авторської пісні. У 1990 р. «Кобза» випускає альбом співачки «Ой, не квітни, весно...» (альбом містить пісні М. Бурмаки на вірші українських поетів «розстріланого відродження», невідомих українських поетів та народні пісні, зокрема записані нею під час етнографічних експедицій).

Пісня «Лишаеться надія» досить довго була своєрідною візитівкою М. Бурмаки, а пісня «Ми йдемо» в різний час ставала саундтреком різних політичних подій, зокрема Помаранчевої революції.

Продовженням ідей бардівської пісні стало виконання пісень групою. Поміркуй, чим відрізняється бардівська пісня від виконання пісень у стилі бард-року.

БАРД-РОК (англ. *bard* — співець і рок) — широкий спектр форм року, основою якого є авторська пісня в сольному (акустичному) або груповому виконанні.

ГОСПОДИ, ПОМИЛУЙ НАС

Слова і музика Т. Петриненка

Bluetiques

Варди

жы, Гос-по-ди, по-ми - луй нас.

Нам сво-ю все-ми-лість по-ка - жи прав-до-ю по-всю-дий по-всяк-

час, Боже, У-краї-ну збе-ре - жи,

Приспів:

Гос-по-ди, по-ми-луй нас. По-ми-луй, Гос-по-ди, по-ми-луй,

Гос - по - ди, Гос - по - ди, по - ми - луй

нас. 1, 2. 1, 3. По - ми - луй, // Гос - по - ди, по - ми - луй нас.

Навіть на останнім рубежі
Промінь віри в нас ще не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
Нам свою всемилість покажи
Правдою повсюди й повсякчас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.

Приспів:

Помилуй, Господи,
Помилуй, Господи,
Господи, помилуй нас.

Деї

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

В наших грудах кулі і ножі,
Нас розг'ято й знищено не раз,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
І з колін підняться поможи,
І благослови у добрий час.
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.

Приспів.

Наши душі надіють в іржі,
Але промінь віри не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
Грішні діти — діти не чужі,
Отче наш, почуй їх щирій глас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.

Приспів.

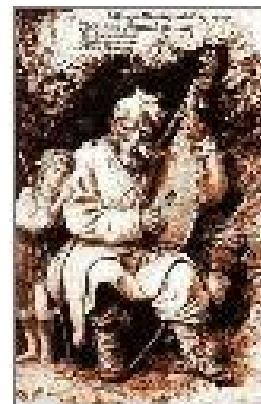

Розглянь репродукції картин. Що ти знаєш про кобзарів? Які спільні риси між кобзарами, гусларами та бардами?

V. Vasnetsov. «Гусларі»

*O. Сластион.
«Портрет кобзаря С. Лишного»*

Мене зацікавила історія про бардів. Христинко, а які барди виконують пісні у твоїй країні?

Вогдане, їх багато, але я мало знаю про них. Пропоную нам з тобою підготувати проект «Прихильники бардівської пісні». Завдяки йому ми зможемо краще ознайомитися з бардами та їхніми піснями.

- Кого називають бардами?
- Що ти знаєш про історію розвитку бардівської пісні?
- Назви імена виконавців бардівської пісні.
- Які характерні риси притаманні бардівським пісням?
- Яка пісня бардів тебе вразила найбільше? Чому?
- Які бардівські пісні с популярними серед твоїх друзів?

Послухай улюблену музику. Чи є серед прослуханих творів бардівські пісні?

Приєднайся до проекту наших друзів та створи власний пісенник бардівської пісні.

ЗВУЧИТЬ АВТОРСЬКА БАРДІВСЬКА ПІСНЯ Урок узагальнення знань

Доброго дня, мій друге! Сьогодні наші друзі йдуть на концерт авторської пісні, що буде проходити в концертному залі українського міста. Приєднаймося до них — матимемо можливість дізнатися про історію авторської пісні минулого та сьогодення!

Христино, радий тебе брати! Сьогодні підемо на концерт, у якому будуть звучати цікаві авторські твори.

Із задоволенням послухаю ці твори та порівняю з тією музикою, що звучить у нас.

Авторські пісні створюють і виконують самі автори.

Виконавцями авторської пісні є співаки-барди. Іноді авторську музику виконують і співаки поп-музики.

Синонімом терміна «авторська пісня» в українській мові є співана поезія. Це найдавніший вид творчості, що відомий культурам чи не всіх народів.

Виражальні засоби та характерні риси авторської пісні

Текст	Змістове та якісне навантаження — на поетичному тексті; зміст текстів, манера виконання, сценічне обличчя автора і навіть характери героїв глибоко пронизані особистісним началом поета.
Музика	Наспівність, природність, мелодійність та гармонійна функціональність музичного матеріалу.
Виконання	Камерність виконання; автор за допомогою своєї творчості наче веде довірливу розмову з аудиторією, викликає на відвертість у дружній атмосфері взаємопозуміння і довіри.

Настрій виконавця

Настрій довірливого спілкування, пісня — звернення до людей, спроба донести своє сприйняття світу до свідомості слухача; пісня адресована і звернена до однодумців автора, хто не чекає просто розваги, а шукає, перш за все, духовного розуміння. Саме тому творчість автора (і барда в тому числі) незід'ємна від аудиторії та її настрою.

Авторська пісня здатна об'єднати навколо себе широке коло небайдужих до життя і суспільства людей.

Авторська пісня — умовна назва музичного твору, автором тексту і виконавцем якого є одна й та сама людина.

Історія розвитку авторської пісні

Попередником авторської пісні можна вважати міський романс та пісенні мініатюри А. Вергинського. Широку популярність здобула авторська пісня в середині 1950-х років, коли з'явилися записи на магнітофонній плівці. У той час відомими стають пісні Б. Окуджави, Ю. Візбора і Н. Матвеєва. Пізніше, у 1960-х і 1970-х роках, класиками жанру стають В. Висоцький, О. Галич, С. Нікітін, О. Городницький та інші, а в 1980-х і 1990-роках до них додалися М. Щербаков і творчий дует О. Іващенка і Г. Васильєва.

Предтечою сучасної української авторської пісні можна вважати творчість мандрівного філософа, поета-співака Г. Сковороди, пісні якого дратували владу і церкву, зате їх залюбки виконували кобзарі. «Відлітга» середини ХХ ст. послабила тоголітаризм і дала можливість авторам писати та співати рідною мовою.

Перші твори українською мовою були створені в Києві, десять у середині 1960-х років. Одними із перших зазнучали пісні А. Горчинського, українського композитора, співака і режисера (Київський театр опери, театри Львова, Хмельницького, Тернополя). Серед його пісень — «Росте черешня в мами на городі», «Троянди на пероні», «Зачекайте, літа» та інші.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

На початку 1970-х років україномовна авторська пісня з'явилася у Львові у вигляді співаної поезії (В. Морозов), а згодом у Києві вже як власне авторська пісня (Л. Жук, В. Шинкарук). У 1988 р. у Львові з'явився театр авторської пісні «Не журись!» (В. Морозов, А. Панчишин, Т. Чубай та інші). На хвилі національного піднесення в Україні 1988-1991 рр. україномовна авторська пісня розквітла на фестивалях «Червона Рута» й «Оберіг».

- A. Горчинський.** «Троянди на пероні».
- В. Морозов.** «Армія світла», «Біла квітка».
- В. Висоцький.** «Песня о друге».
- С. Нікітін.** «Под музыку Бивальди».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Які особливості авторської пісні було відчутно у творах?
2. Назви засоби музичної виразності кожного твору.
3. Розкажи про зміст та характер авторських пісень.
4. Які особливості авторського стилю тобі вдалося розпізнати у прослуханих піснях?
5. Які пісні тобі сподобалися? Обґрунтуй свій вибір.

Віктор Морозов — український поп- і рок-співак та гітарист, музичний продюсер, теле- і радіоведучий, перекладач (наприклад, перекладав роман про Гаррі Поттера). Лауреат фестивалю «Червона рута» (Чернівці, 1989 р., 1-ша премія в жанрі авторської пісні). На початку 1970-х років — перший в Україні виконавець авторської пісні та співаної поезії українською мовою.

У Львові В. Морозов створив біг-бітову групу «Quo vadis» і рок-гурт «Арніка», був солістом ВІД «Ватра» і поп-гурту «Смерічка». Від 1988 р. — один із засновників, а згодом — незамінний мистецький керівник львівського театру-кабаре «Не журись!». На початку 1990-х років започаткував музично-

акустичний проект «Четвертий кут». Відтоді активно концертує разом із гуртами «Четвертий кут» і «Мертвий півень» та сольними програмами в Україні та за кордоном.

Володимир Висоцький — видатний радянський актор, співак і поет (бард), класик жанру авторської пісні. Написав близько 700 пісень і віршів, з великим успіхом гастролював у СРСР і за кордоном.

У поезії Висоцького на межі 1960-х — 1970-х років особливо виділяються аразки словідальної, любовної лірники («Пам'ятник», «Я не люблю» та інші), а також твори, пов'язані з філософськими, «гамлетівськими» мотивами, військові балади.

В. Висоцький особливо прославився виконанням своїх авторських пісень під акустичну гітару. У роки сурової цензури він порушував цілу низку заборонених тем, від чого і сам часто був під забороною.

Сергій Нікітін — російський композитор, автор і виконавець пісень.

Музика С. Нікітіна звучить у багатьох фільмах («Москва слезам не вірить», «Іронія долі, або З легким паром», «Старий Новий рік» та інших) і театральних постановках.

Заспівасмо разом пісню Т. Петриненка «Господи, помилуй нас». Запиши свій спів на диктофон та виконай пісню для своїх друзів і рідних.

Подивись кліп, у якому про пісню виконують Тарас Петриненко і Тетяна Горобець. Створи власний ритмічний акомпанемент під виконання пісні.

ПЕРЕВІР СЕВЕ

	2 бали	<ul style="list-style-type: none">• Виконавець авторської пісні, який часто був під забороною через свої твори:<ol style="list-style-type: none">В. Висоцький;С. Нікітін;Е. Драч.Синонімом терміна «авторська пісня» є:<ol style="list-style-type: none">шансон;поп-музика;співана поезія.Радянський кіноактор і співак, видатний російський шансонье, виконавець пісні «Темна ніч» у фільмі «Два бійці»:<ol style="list-style-type: none">Л. Утьосов;М. Бернес;Б. Окуджава.Мандрівний поет і співак давніх кельтських родів, який співав у супроводі схожого на ліру інструменту:<ol style="list-style-type: none">бард;кобаар;лірник.Французька лірична пісня — народна та естрадна, що має різноманітні жанрові й історичні різновиди:<ol style="list-style-type: none">шансон;романс;спіричуалс.Авторів-виконавців «авторської» пісні називають:<ol style="list-style-type: none">поетами;співаками;бардами.
	3 бали	<ul style="list-style-type: none">• Гурт, творчість якого стала початком рок-музики, охопивши практично весь світ:<ol style="list-style-type: none">«The Rolling Stones»;«The Beatles»;«Pink Floyd».Напрям у музиці, що виник на межі XIX–XX століть у США як синтез африканської та європейської культур:<ol style="list-style-type: none">регтайм;джаз;рок-н-рол.Рух у музичному виконавстві, що ставить своїм завданням максимально точне відтворення звучання музики минулого, відповідність сучасного виконання оригінальним, «історичним» уявленням:<ol style="list-style-type: none">етнічна музика;автентична музика;джазова музика.Стіль популярної танцювальної музики другої половини 1970-х років:<ol style="list-style-type: none">популярна музика;диско;джаз.

	4 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Створення художнього твору (наприклад, музичного, поетичного, сценічного) в момент його виконання без попередньої підготовки: а) музикування; б) імпровізація; в) вокалізація. • Великий джазовий оркестр називається: а) диксиленд; б) джаз-бенд; в) джазмен. • Історично складена сукупність засобів та прийомів художньої виразності, що відображає естетичні погляди різних людей певної епохи або творчого напряму: а) музичний жанр; б) музичний стиль; в) музичний інструмент.
--	---------------	--

У мене виникло бажання створити власні пісні у стилі хіп-хоп про друзів та рідну школу. Спробую записати своє виконання на комп'ютер, а потім — на диск. Тільки як знайти фонограму?

Це дуже просто — скачай музичний біт, у якому буде запрограмована тільки ритмічна пульсація і темп музики. На фон цього біту наклади читання своїх віршів, в яких постійно змінюючи темп, акценти і наголоси. Так вийдуть твої власні композиції.

- Що ти знаєш про авторську пісню?
- У чому полягає особливість авторської пісні?
- З якими авторами і виконавцями власних творів ми ознайомилися на уроці?

Спробуй написати власну пісню про школу, рідних або друзів. Розпочни роботу зі складання віршів.

МУЗИКА ТЕАТРУ

Привіт, любий друге! Сьогодні ми з тобою вирушаємо до Країни музики, театру та кіно. На тебе чекає зустріч із новітніми жанрами, що утворилися на основі класичної опери та балету, та стилями сучасної музики, які виникли завдяки поєднанню руху, музики та ритмічного речитативу. Музика ж кінострічок допоможе тобі пригадати шедеври кіномистецтва.

Запрошує тебе до театру!

Прияті, Христинко! Сьогодні ми з друзями йдемо в театр. Я сперше дивитимусь оперету. Цікаво, чим вона відрізняється від опери.

Театр — це чудово! Я можеidi ходжу на оперні та балетні вистави нашого театру. Поділишся своїми емоціями?

Театр (від грец. θέατρον — місце видовища) — вид мистецтва, що відображає життя в сценічній дії, яку виконують актори перед глядачами, а також установа, що здійснює сценічні вистави певним колективом артистів, і приміщення, будинок, у якому відбуваються вистави.

Театральна музика — вокальна та інструментальна музика до театральних вистав, яка сприяє створенню певної емоційної атмосфери, розкриттю ідеї п'єси, цілісності спектаклю, посиленню художньо-emoційного впливу вистави на глядачів.

Чи є відмінність між музичним та класичним (драматичним) театралі? У драматичному театрі музика, яка використовується у постановках п'ес (драмі, трагедії, комедії), створює певну емоційну атмосферу; поряд із іншими засобами вона відтворює історичний, національний колорит, поглиблює характеристики персонажів, підкреслює переломні моменти розвитку дії, драматичні кульмінації. Створюючи музичне оформлення вистави, режисер драматичного театру може залисти до цієї праці композитора, додати музичні п'еси і фрагменти з різних творів, не пов'язаних із певною п'есою.

У музичному театрі (театрі опери та балету, театрі оперети тощо) музика — це основа музичного дійства, вона є найважливішим засобом характеристики образів і подій, важливим компонентом драматургії спектаклю. окрім музичних номерів, що вплітаються в сценічну дію, використовуються і досить великі інструментальні п'еси, що передують усій постановці або окремим актам спектаклю (увертюра, антракти).

Багато номерів театральної музики, написаних видатними композиторами, «живуть» самостійним життям і виконуються в концертах у первинному вигляді (наприклад, музики Л. ван Бетховена до драми «Егмонт» Й. Гете, Ф. Мендельсона-Бартольді до комедії «Сон літньої ночі» В. Шекспіра) або в здійснених автором обробках, здебільшого у вигляді скітів (наприклад, скіті Е. Гріга з музики до драми Г. Ібсена «Пер Гюнт», скіті Ж. Бізе з музики до драми «Арлезіанка» А. Доде тощо).

Музику для драматичного театру писало багато композиторів, у тому числі Р. Шуман, М. Глінка, П. Чайковський, А. Аренський, О. Крейн, Д. Шостакович та інші.

Академічний симфонічний оркестр Національної філармонії України

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Розглянь палітру основних жанрів театральної музики. З якими з них ти уже знайомий? У чому їхня особливість? Наведи приклади творів кожного жанру та назви їхніх авторів.

Розглянь ілюстрації. Які з них відповідають поданим вище жанрам? Які, на твою думку, зайві? Поясни свій вибір.

Опера поділяється на декілька різновидів, які дещо відрізняються між собою. Розглянь схему.

Опера-буффа (*італ. opera buffa — жартіаліза опера*) — італійська комічна опера, що виникла на основі інтермедій та народно- побутової пісенної традиції. Опера-буффи писали: Дж. Перголезі, Д. Чімароза, Г. Доніцетті, В.А. Моцарт, Дж. Россіні тощо.

Опера-комік (*фр. opéra comique — комічна опера*) — французька комічна опера, що спирається на ярмаркові вистави. У цьому жанрі творили П. Монсіни, Ф. Гарольд, Н. Ізуар тощо.

Зінгшпіль (*нім. Singspiel, від sing — співати, spiel — грати*) — німецька комічна опера, де спів і танці чергуються з розмовними діалогами. Типовими для зінгшпіля були побутові сюжети, інколи з елементами казки.

На відміну від класичної опери, **оперети** пишуться на комічний сюжет, музичні номери в них коротші. Загалом музика оперети легка, розважальна, однак вона безпосередньо наслідує традицій академічної музики.

Відомі оперети створили І. Кальман, Ш. Лекок, К. Мілікер, Ж. Оффенбах, Й. Штраус-син, І. Дунасвський, Д. Кабалевський, Ю. Мілютін, Г. Свиридов, М. Лисенко та інші.

Оперета (*італ. operetta — маленька опера*) — музично-сценічна вистава переважно розважального характеру, що поєднує монологічне і діалогічне мовлення з вокальною та інструментальною музикою, танцювальне мистецтво й естрадні прийоми.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

I. Кальман. Арія «Карамболіна, Карамболетта» з оперети «Фіалка Монмартру» у виконанні О. Крицької.

I. Кальман. «Арія містера Ікс» з оперети «Принцеса цирку» у виконанні Г. Отса.

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музики оперет I. Кальмана.
2. Назви особливості арії «Карамболіна, Карамболетта». Які засоби виразності цього твору тобі вдалося розпізнати? Розкажи про акомпанемент.
3. Яким у твоїй уяві постас загадковий містер Ікс? Як арія характеризує його як героя оперети? Які засоби виразності використав автор?
4. Які особливості жанру оперети було відчутно в музиці?
5. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?

Імре Кальман

Угорський композитор, один із засновників і найвизначніших представників віденської оперети. Творчий доробок I. Кальмана становить 20 оперет, серед яких найвідоміші — «Циган-прем'єр», «Княгиня Чардаш» («Сільва»), «Баядера», «Маріца», «Принцеса цирку», «Фіалка Монмартру» тощо. Композитор с автором симфонічних творів, інструментальних п'ес і романсів.

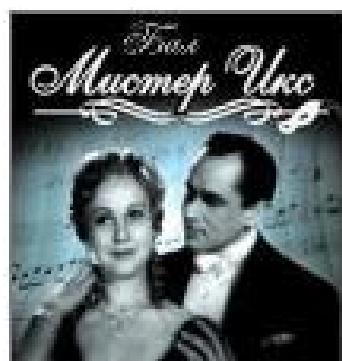
«Фіалка Монмартру» — оперета I. Кальмана.

Дійові особи — актори, художники, поети, музиканти — представники французької богеми, які живуть, творять і мріють на пагорбі Монмартр, у мансардах

Музика театру

під дахами будівель Парижа. На глядачів очікує чуттєва мелодрама, насичена емоційними комедійними сценами.

«Принцеса цирку» — оперета на лібрето А. Грюнвальда і Ю. Браммера. У центрі твору — сповнена чудес арена цирку та життя за лаштунками.

За мотивами оперети було знято фільм «Містер Ікс». Кінострічка мала великий успіх, а оперета І. Кальмана «Принцеса цирку» увійшла до репертуарів багатьох музично-драматичних театрів світу.

Музика відіграє надзвичайно важливу роль у **балетах**. За допомогою звуків, пластики і танцю глядачеві передається зміст твору. Музика і танець тут перебувають у єдності. Прикладом цьому може бути балет А. Хачатуряна «Гаяне». Музика композитора відзначається національним колоритом та яскравими вірменськими народними мелодіями. Візитівкою А. Хачатуряна є його відомий «Танець із шаблями», завдяки якому в багатьох країнах світу за композитором утвердилося жартівливе ім'я «містер Танець із шаблями».

Сцена з балету «Гаяне»

А. Хачатурян. «Танець із шаблями» з балету «Гаяне».

Проаналізуї цей твір за таким планом:

1. Який музичний образ танцю?
2. Охарактеризуй засоби музичної виразності, використані автором у балеті.
3. Які зображенальні засоби застосував композитор у творі?
4. Якими кольорами можна передати настрій цього твору?
5. Чи сподобався тобі цей твір? Чим саме?

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Візьми пензлик та акварельні фарби. За допомогою колору та ліній спробуй зобразити танець.

Чи будуть на твосьму малюнку виразні образи танцінників?

ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА

Слова Т. Шевченка

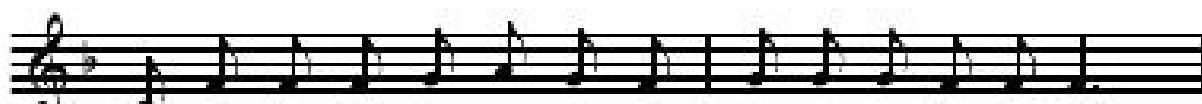
Музика О. Злотника

Помірно

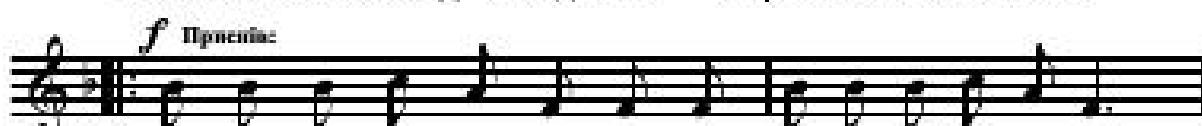
mf

1. Тече вода з-під явора яром на долину.

Пишастається над водою червона калина.

Пишастається калинонька, явір молоді,

а кругом їх верболовози й лози зеленіють.

Тече вода з-під явора

Яром на долину.

Пишастається над водою

Червона калина.

Пишастається калинонька,

Явір молоді,

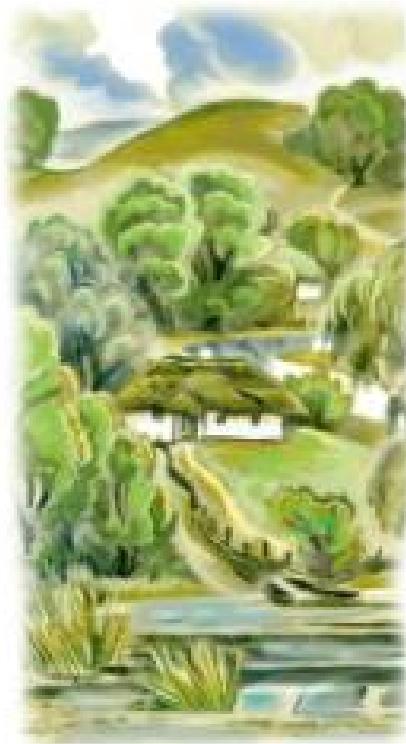
А кругом їх верболовози

Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та пошід горою,
Хлюпочуться качаточки
Поміж осоковою.
А качечка випливас
З качуром за ними,
Ловитъ раску ѹ розмовляє
З дітками своїми.

Тече вода край города.
Вода ставом стала.
Вийшло дівча воду брати,
Брало ѹ заспівало.
Вийшли з хати батько ѹ мати
В садок погуляти,
Порадитись, кого б то Ім
Своїм занятем звати.

Вікторія, я у захваті від ритму ѹ енергетики «Танго з шаблями». Спробую знайти схожі теми у сучасній музичці.

А мене захопила музика І. Кальмана. Хочу тепер знайти шедеври жанру оперети.

- Назви характерні особливості театральної музики.
- Про які різновиди опери йшлося на уроці?
- Назви характерні риси оперети.
- Розкажи про оперети І. Кальмана. Яка арія тобі сподобалася?
- Який шедевр А. Хачатуряна ми слухали? У чому особливість музики композитора?

Поспостерігай, чи лунає музика оперет на радіохвильах та чи транслюються вони на телескіронах.

Намалюй картину, пригадуючи мелодію пісні та поезію Т. Шевченка.

МЮЗИКЛ

Привіт, друже! Сьогодні я знову запрошу тебе до театру. На сцені — мюзикл. Пропоную тобі познайомитися з новим жанром, який набув розвитку в театрі та кіно. Мюзикли полюбляють як дорослі, так і діти. В основі багатьох творів цього жанру — відомі класичні твори художньої літератури та твори для дітей.

Віддане, пропоную тобі сьогодні переглянути он-лайн відомий мюзикл. Французькі пісні, що ззвучать у м'яму, вже давно стали справжніми хітами серед молоді. Постухай!

Чудово! Не знаю, що багато популярних пісень беруть свій початок із музичних спектаклів та мюзиклів.

Мюзикл (іноді його ще називають музичною комедією) — це музично-сценічний твір, в якому переплітаються діалоги, пісні, музика, танці, при цьому сюжет, як правило, нескладний.

Мюзикл — постановочний жанр. Робота над кожним проектом починається з написання п'еси. Постановку п'еси здійснює режисер, якому часто можуть допомагати балетмейстери та фахівці зі співу.

Сцена з мюзиклу
«Собор Паризької Богоматері»

Мюзикл — один із найкомерційніших жанрів театру. Це обумовлено його видовищністю, розмаїттям тем, необмеженістю

у виборі виражальних засобів для акторів. Під час постановки мюзиклів часто використовуються масові сцени зі співом і танцями, нерідко застосовуються різні спецефекти.

Для мюзиклів таож характерним є наскрізний драматургічний розвиток, використання вокально-хореографічних ансамблів, естрадна манера співу, роамови між музичними номерами, використання як оркестру, так і фонограми.

Мюзикл виник у 1920-х роках у США. До найкращих зразків цього жанру належать «Оклахома» Р. Роджерса, «Співачки під дощем» Дж. Келі, «Вестсайдська історія» Л. Бернштайн, «Моя чарівна леді» Ф. Лоу, «Людина з Ламанчі» М. Лі, «Привид опери» Е. Веббера та інші.

Досягненням композитора Е. Веббера став мюзикл «Привид Опери» (*The Phantom of the Opera*), який містить у собі елементи детективу та трилеру. У 1985 році на лондонській сцені відбулася прем'єра французького мюзиклу «Знедолені» (*Les Misérables*) К.-М. Шонберга за мотивами одноіменного романа В. Гюго.

Упродовж останніх років з'явилися яскраві французькі мюзикли «Собор Паризької Богоматері», (Р. Коччанте), «Ромео і Джульєтта», «Віднесені вітром» (Ж. Пресгурвіка) тощо.

Сцена з мюзиклу
«Кирик дім»

Перший український мюзикл — «Фемінізм по-українськи» О. Коломійцева. У 2010 році з'явився перший український дитячий мюзикл «Бджілка» В. Тиможинського і В. Чепелюка, а у 2012 році — «Кицян дім» за п'єсою С. Маршака, композитор — С. Бедусенко.

Мюзикл (від англ. *musical play* — музичний спектакль) — музично-сценічна вистава, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної та побутової музики, хореографічного, драматичного й оперного мистецтва.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Розглянь схему, на якій зображені спільні риси складних театральних жанрів. Чи зможеш ти назвати їхні відмінні риси?

СПІЛЬНІ РИСИ ОПЕРИ, ОПЕРЕТИ ТА МЮЗИКЛУ:

- принадлежність до театральних жанрів;
- наявність літературної основи, розподіл сценарію на акти;
- гра акторів, використання хореографії, хору;
- вокальні номери (сольні, ансамблеві, хорові);
- музичний супровід (оркестровий або фонограмний);
- оформлення сцени декораціями;
- акторські костюми.

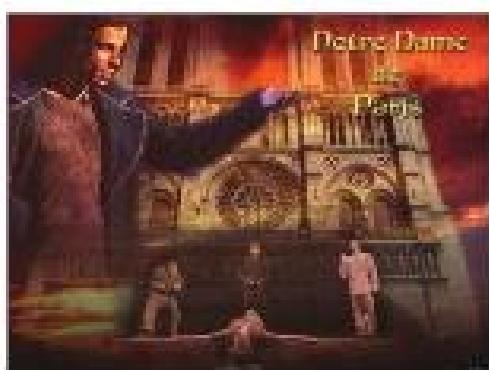

R. Коччанте. Пісні «Belle», «Danse ton Esmeralda» та «Le Temps de cathédrales» із мюзиклу «Собор Паризької Богоматері» у виконанні Б. Пельтьє.

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від пісень мюзиклу.
2. Охарактеризуй рівень майстерності виконавця пісень і тембр його голосу.
3. Визнач характер та музичні образи творів.
4. Назви засоби музичної виразності прослуханих композицій.
5. Які особливості жанру мюзиклу відчувалися в творах?

«Собор Паризької Богоматері» («Notre Dame de Paris») (фр. *Notre Dame de Paris*) — відомий французько-канадський мюзикл, створений за мотивами одноіменного роману В. Гюго. Композитор — Рікардо Коччанте. Автор лібрето — Люк Пламондон. Прем'єра мюзиклу відбулася в 1998 році в Парижі. Основою мюзиклу стала розповідь про кохання горбани-

давоняря собору до циганки Есмеральди; події відбуваються в соборі Паризької Богоматері.

Пісні «Belle» та «Le Temps de cathédrales» стали світовими хітами.

Собор Паризької Богоматері (Нотр-Дам де Пари) (фр. *Notre Dame de Paris*) — собор у Паризі (Франція), присвячений Діві Марії, матері Ісуса Христа. Один із найпрекрасніших витворів готичного мистецтва.

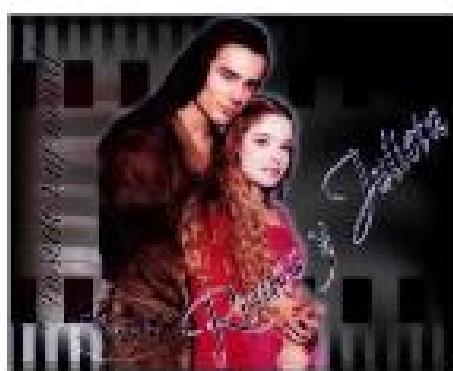

У соборі вбачається подвійність стилістичних впливів: з одного боку, присутні відгомони романського стилю, з властивою йому могутньою і щільною єдністю, а також використовуються новаторські архітектурні досягнення готичного стилю, який додає будівлі легкості і створює враження простоти вертикальної конструкції.

Переглянь відео сучасних мюзиклів.

Ж. Престурвік. Мюзикл «Ромео і Джульєтта» — «Les Rois du monde» («Королі нічної Верони»), дует Ромео та Джульєтти «Aimer» («Кохання»). Мюзикли «Знедолені» К.-М. Шонберга та «Привид опери» Е. Веббера (фрагменти).

Мюзикл «Ромео і Джульєтта» за мотивами твору В. Шекспіра написав французький композитор, сценарист і актор Жерар Престурвік. У 2001 році відбулася прем'єра мюзиклу на французькій сцені. Головні ролі виконували Ендрю Бівіс і Лорней Вонт.

Мюзикл було перекладено російською, англійською, німецькою, італійською, угорською, японською та іспанською мовами.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Мюзикл «Знедолені» композитора Клода-Мішеля Шонберга і лібретиста Алена Бублля дав друге народження одноіменному твору В. Гюго.

Сценічна версія була представлена 17 вересня 1980 року в Парижі. Головні ролі виконували Моріс Баррьє, Жак Мерсьє,

Роз Лоранс та Фаб'єн Гюйон. Хоча спектаклю вже понад тридцять років, він і досі на сценах світових театрів. «Знедолених» також переклали багатьма мовами.

За мотивами мюзиклу в 2012 р. було знято одноіменний британський драматичний фільм-мюзикл (режисер — Т. Гупер), який за короткий період часу отримав кілька премій і номінацій.

Мюзикл «Принц опера» Ендрю Ллойд Веббера створений у 1986 році на основі одноіменного роману Г. Леру. Сюжет мюзиклу розкриває історію кохання Крістін та Рауля, які перемагають зло го Принца опери, що стояв на перешкоді таланту та коханню. Глядачі розуміють, що справжні щирі почуття можуть здолати навіть алих принців, зробити найжорстокіше серце м'яким і добрым.

 Заспівасмо разом пісню «Тече вода з-під явора» О. Злотника.

Спробуй перевтілитися в диригента та покерувати співом своїх друзів. Показки руками, хто буде виконувати соло, в якому темпі потрібно співати та коли співатимеме увесь клас.

Розглянь фотоілюстрації. Як ти вважаєш, яким мюзиклам, які ми вивчали на уроці, відповідає кожна із них?

Мені дуже сподобалися сучасні мюзикли. Хотілося б дізнатися більше про дитячі мюзикли. Пропоную підготувати про них презентацію!

Гаралд. Я доберу відеофрагменти та фотоілюстрації до моєї презентації. Озвучувати їх разом.

- Що таке мюзикл?
- Розкажи історію цього жанру.
- Чим відрізняється мюзикл від звичайного спектаклю?
- Які мюзикли сучасних композиторів ти знаєш?
- Розкажи про музику цих творів.
- Який сюжет зацікавив тебе найбільше?
- Розкажи про українські мюзикли.

З'ясуй за допомогою програми телепередач, чи транслюють мюзикли на телеекранах. Чи звучать мелодії мюзиклів по радіо?

Застівай пісню «Тече вода з-під явора» друзям та рідним.

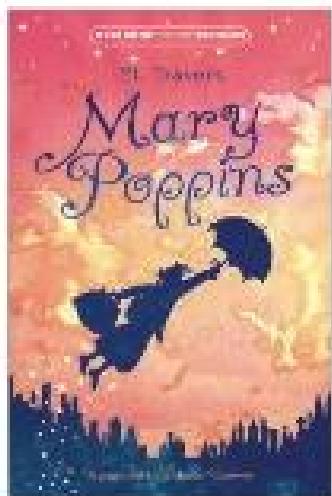
ТЕЛЕМЮЗИКЛ

Привіт, любий друге! Сьогодні на нас чекає зустріч із телевізійним мюзиклом та казкою про Мері Поппінс, яку знають майже всі діти.

Учора увесь вечір я дивився телемюзика про гувернантку, яка виховувала двох дітей і за сюди танцювала та співала. Знати, про кого я розповідаю?

Зарах пригадую, от мільки зазирну в свій каталог фільмів.

Мері Поппінс (англ. *Mary Poppins*) — геройня казкових повістей дитячої письменниці Памели Треверс; няня-чарівниця, яка виховувала дітей в одній із лондонських сімей. Книжки про Мері набули великої популярності в світі. Няня Памела Треверс — дуже охайнна молода жінка з прекрасними манерами, все її майно — це парасолька і велика сумка. Няня творить дива з нічого: зі звичайних речей у звичайних умовах. Своїх вихованців сім'ї Бенкс — хлопчика Майкла та дівчинку Джейн — Мері Поппінс навчила бачити казкове у звичайних речах та не боятися змін. Мері пересувається оригінально — за вітром, який називає «вітром змін».

Ім'я Мері стало загальним. Ним почали називати хороших нянь і виховательок, конкурси вихователів, дитячі розважальні комплекси, марки одягу тощо.

За книгами П. Треверс було знято багато фільмів, два з яких за жанром мюзикли. Перший було знято у 1964 році американським режисером Робертом Стівенсоном на студії Волта Діснея. Композитором американського фільму «Мері Поппінс» став Ірвін Костел, а головну роль виконала Джулі Ендрюс. Фільм отримав п'ять премій «Оскар».

У 1983 році вийшов фільм радянського режисера Леоніда Квініхідзе «Мері Поппінс, до побачення» із Наталією Андрейченко у головній ролі. Композитор стрічки — Максим Дунаєвський.

I. Костел. Музика до фільму «Мері Поппінс» (уривки).

М. Дунаєвський. Музика до фільму «Мері Поппінс, до побачення»: увертюра, пісні «Непогода», «Леди совершенство», «Ветер перемен», «33 корови».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від пісень мюзиклу.
2. Визнач характер та музичні образи творів.
3. Охарактеризуй засоби виразності творів.
4. Які особливості жанру мюзиклу було помітно у творах?
5. Чи відомі тобі ці пісні? Яка з них тобі сподобалася найбільше?

Телемюзикл — фільм, в якому основну роль відіграють музика, спів і танці, при цьому вони об'єднані загальним, не надто складним, зазвичай з комедійними елементами сюжетом.

Мюзикли перейшли з театру до кіно із зародженням звукового кіно. Розквіт мюзиклу як кіножанру вібувся в США на межі 1930-х – 1940-х років. Класика жанру цього періоду — голлівудський мюзикл «Серенада Сонячної долини» (1941), яка завоювала шалену популярність.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Найнайоміші світові телемюзикли: «Звуки музики», «Айболіт-66», «Попапошка», «Спляча красуня», «Аліса в Країні Чудес», «Карнавальна ніч», «Пригоди Буратіно», «Острів скарбів», «Пригоди Вінні-Пуха», «Русалонька» та інші.

Останнім часом в Україні популярними стали музичні телемюзикли до святкування Нового року за мотивами відомих казок та фільмів, наприклад, «Вечори на хуторі біля Диканьки», «Червона шапочка і всі, всі, всі», «За двома зайцями», «Сорочинський ярмарок» та інші.

КІСВЕ МІЙ

Слова Д. Луценка

Музика І. Шамо

В темпі вальсуу
mp

1. Гра - в мо-ре зе - ла - не, ти - хий день до-го - ра.
До - ро-ги - ми для ме - не ста - ли схи-ли Дніп - ра,
де ко-ли - шу-ться ві - ти за - ко - ха - них мрій.
Як те - бе не лю - би - ти, Ки - в - ве мій!

Грас море зелене,
Тихий день догора.
Дорогими для мене
Стали схили Дніпра,
Де колишуться віти
Закоханих мрій.
Як тебе не любити,
Кісве мій!

Телемюзикл

В очі дивляться канни,
Серце в них перелло.
Хай розкажуть коханій,
Як я вірно люблю.
Буду мріяти й жити
На крилах надії.
Як тебе не любити,
Кисве мій!

Спіть натомлене місто
Мирним, лагідним сном.
Ген вогні, як намисто,
Розцвіли над Дніпром.
Вечорів оксамити,
Мов щастя прибій.
Як тебе не любити,
Кисве мій!

Мені сподобався фільм про Мері Поппінс. Тепер усім друзям заспіваю пісні із цієї телекартины.

Христинко, давай переглянемо уривки телемюзиклу. А до того, який нам найбільше сподобається, створимо буклет.

- Розкажи про особливості телемюзиклу.
- Чим він відрізняється від мюзиклу в театрі?
- Назви телемюзикли, які ти знаєш.
- Яку роль виконує музика в кіномюзиклах?

Переглянь домашню відеотеку. Чи є серед фільмів ті, що створені в жанрі мюзиклу? Назви їх.

Приєднайся до проекту та створи буклет про свій улюбленний мюзикл.

ІСТОРІЯ РОК-ОПЕРИ

Привіт, друже! Запрошує тебе на незвичайний концерт. Сьогодні наші друзі дивитимуться рок-оперу.

Всідоме, ходімо до концертного залу. Сьогодні там показуватимуть дуже цікаву оперу.

Ми уже багато разів дивилися оперу. Але ж ти обіцяла щось незвичайне?! Зрозумі! На афіші зазначено, що це рок-опера! Я так мріє про це! Даху за скорізь!

«Юнона і Авось» — одна з найвідоміших радянських рок-опер композитора Олексія Рибникова на вірші поета Андрія Вознесенського.

Сюжет рок-опери заснований на реальних подіях і присвячений подорожі на двох вітрильниках «Юнона» і «Авось» Миколи Резанова до Каліфорнії в 1806 р. і його зустрічі з юною Кончітою Аргуельо — дочкою коменданта Сан-Франциско.

Зберігся і був частково виданий подорожній щоденник М. Резанова, який А. Вознесенський використав під час своєї роботи над рок-оперою.

У творі йдеться про М. Резанова, одного із керівників першої російської навколосвітньої експедиції, який під час своєї подорожі відвідує Каліфорнію і захочується у красуню Кончіту. Вони, незважаючи на нареченого Кончіти, побралися, але раптом М. Резанов повинен терміново покинути Каліфорнію і повернутися

додому. У його планах — викlopotati дозвіл на плюб із като-
личкою. Однак по дорозі він тяжко захворів і помер. Кончіта не
вірила чуткам і чекала коханого понад 35 років.

Прем'єра рок-опери відбулася у 1981 році на сцені Москов-
ського театру. Головні ролі виконували М. Каракенцев (граф
Резанов), О. Шаніна (Кончіта), О. Абдулов (наречений Фер-
нандо). Гастролі опери відбулися по всьому світу

О. Рибніков. Пролог, романси «Я тебе никогда не забуду» і «Белый шиповник», епілог «Аллілуїя» з рок-
опери «Юнона і Авось».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичних творів.
2. У чому особливість номерів рок-опери?
3. Які характерні особливості романсу тобі вдалося розпізнати?
4. Визнач характер та музичні образи творів.
5. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?

Рок-опера — музично-драматичний жанр, осно-
вою якого є рок-музика, а коріння пов'язане з мю-
зиклом.

Спільні та відмінні риси опери та рок-опери

Спільні риси: як і в класичній опері, в рок-опері є літератур-
ний сюжет, лібрето, розподіл сюжету на акти; для неї також
характерні різні номери: арія, монолог, хор, розмовні діалоги.

Відмінні риси: в рок-опері є елементи, не характерні для
класичної опери — танцювальні епізоди зі специфічною пла-
стикою, найрізноманітніші прийоми звукового оформлення та
світлові ефекти; своєрідна музична мова рок-опер пов'язана з
використанням рок-ансамблю, а також класичного складу ор-
кестру або їх поєднання, використовуються елементи музич-
ної мови інших пластів — від фольклору і бароко до джазу й
авангарду .

Історія розвитку жанру рок-опери

Сцена з рок-опери
«Орфей і Еурідіка»

Автором першої рок-опери і засновником цього жанру вважається гітарист П. Тауншенд, лідер групи «The Who», який випустив у 1969 році альбом «Tommy», означений як рок-опера. Однією з найвідоміших стала рок-опера британського композитора Е. Веббера «Ісус Христос — суперірка», написана в 1971 році.

У 1975 році була написана перша радянська рок-опера — «Орфей і Еурідіка» О. Журбіна. Широку популярність здобули опери О. Рибникова «Зірка і смерть Хоакіна Мур'єси» (1976), О. Градського — «Стадіон» (1985) та інші.

Популярною українською рок-оперою є «Біла ворона», написана композитором Г. Татарченком та поетом Ю. Рибчинським у 1989 році. Тема цієї рок-опери — подвиг Ж. д'Арк.

Прочитай та обери ті характеристики, які стосуються рок-опери.

Симфонічний оркестр, камерний оркестр, струнний ансамбль, рок-гурт, лібрето, рок-музика, музично-драматичний жанр, літературне першоджерело, комічна опера, побутові скажети з елементами казки.

У 2009 році з'явилася рок-опера «Моцарт» — французький твір Дова Аттья і Альбера Варона Коена, присвячений історії життя В. Моцарта. Продюсери хотіли показати, що Моцарта можна по праву вважати першим рок-музикантом в історії.

Прем'єра рок-опери відбулася 22 вересня 2009 року на сцені паризького Палацу спорту. «Моцарт» — перша рок-опера, яку зняли в 3D-форматі (2010 р.).

Переглянь уривок рок-опери «Моцарт». Проаналізуй її музичні композиції. Які особливості рок-музики тобі вдалося розізнати у творі? Розкажи про гру акторів.

Заспівасмо пісню «Києве мій» І. Шамо.

Візьми кольорові олівці та намалюй свою власну фантазію «Місто моєї мрії». Добери ті кольори та образи, які підказала тобі мелодія і характер пісні.

Я зажений романськом та історією макарня з рок-опери О. Рибникова. Обов'язково перегляну її.

А я доберу найкращі номери із сучасних рок-опер та запишу їх на диск.

- Що таке рок-опера? Чим вона подібна та чим відмінна від опери та мюзиклу? Наведи приклади.
- Про що розповідає історія рок-опери «Юнона і Авось»? Порівняй її з історією макарня.
- Які музичні номери з рок-опер тобі сподобалися найбільше? Розкажи про них та їхні характерні засоби виразності.

Послухай оперу та рок-оперу, порівняй їхнє звучання.

Приєднайся до проекту друзів та створи власну колекцію номерів із сучасних рок-опер.

МУЗИКА З ТЕЛЕЕКРАНУ

Привіт, друже! Сьогодні для тебе лунатиме музика з телекрану. Ти дізнаєшся про взаємозв'язок традицій і новаторства в музиці, що лунає з екранів телевізорів.

Напередодні Дня Перемоги хочу розповісти тобі цікаву історію про музику з телесеріалу, що оповідає про роки Другої світової війни. Ось послухай мелодію.

Цікаво. Переглянуши каталог фільмів, я захочіла дізнатися про кінокартину, у якій зустрічала чудова пісня «Не думай про секунди із погорблю...». Розкажи мені, будь ласка, про цю кінострічку та й авторів.

Музичні твори з телекрану ми слухаємо щодня. Багато саундтреків, пісень та музичних номерів, які виникли в результаті синтезу кіномистецтва і музики, стають хітами й улюбленими мелодіями цілих поколінь. Але ж музика на телекрані існує не лише у фільмах. Без музичного супроводу не можна уявити різноманітних телепередач, мультфільмів, конкурсів, реклам тощо.

Наведи приклади своєї улюбленої музики, що лунає із телекранів. Чи пам'ятатиши ти виконавців та авторів цих творів?

Кіно і музика. Звукове кіно з'явилося через 30 років після винайдення кінематографу. В епоху німого кіно музику до фільму виконували тапері (шаністи у кінотеатрі), джазові та симфонічні оркестри, що супроводжували показ фільмів. Незважаючи на те, що першочергове значення у фільмі належить зображенню, музика органічно доповнює сюжет і відіграє важливу роль у кінокартині.

Музика кіно — величезний каталог мелодій, які продовжують жити роками. Ці музичні твори належать до різних стилів та напрямів музики, вони представляють різноманітні жанри і форми. Вільшість творів написані композиторами для конкретної стрічки або мультфільму.

Музику до кінофільмів створює композитор, а звукове оформлення — звукооператор. До видатних композиторів, які писали шедеври академічної музики та одночасно працювали як автори музики кіно, належать *Б. Лятошинський* («Кармелюк», «Визволення», «Григорій Сковорода»), *М. Скорик* («Тіні забутих предків», «Як козаки куліш варили», «Гуси-лебеді летять», «Лис Микита» та інші), *Д. Шостакович* («Молода гвардія», «Катерина Ізмайлова», «Король Лір» тощо) та багато інших.

Переглянь уривок із фільму «Білоруський вокзал», у якому звучить відома пісня *Б. Окуджави* «Нам потрібна одна перемога». Розкажи про своє враження від пісні. Що в ній особливе? Як поєднуються текст і засоби музичної виразності?

Музика телесекрану — це композиторські твори, створені для кінофільмів, телесеріалів, мультфільмів, телепередач тощо, які супроводжують сюжет і с тлом головних сюжетних ліній.

М. Тарівердієв. Музика до фільму «17 миттєвостей весни».

Проаналізуї ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичних творів.
2. Назви характерні особливості звучання музики до кінофільму.
3. Які музичні образи створено за допомогою музики?
4. Про що розповіла тобі музика кінофільму?
5. Чи сподобалися тобі ці твори? Чим саме?

«Сімнадцять миттєвостей весни» — радянський багатосерійний телефільм за однойменним романом Юліана Семенова. Події розгортаються навесні 1945 року, наприкінці Другої світової війни.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Мікаел Тарівердіс — радянський композитор, народний артист, учень А. Хачатурана. Ім'я композитора відоме завдяки фільмам «17 миттєвостей весни» та «Іронія долі, або З легким паром». Упродовж свого творчого шляху створив музику до 132 стрічок. Він також автор камерних вокальних циклів, балетів, опер та органної музики.

Музика до фільму «В бій ідуть одні «старики».

«В бій ідуть одні «старики» — художній фільм режисера Леоніда Бицова, знятий у 1973 році, який розповідає про льотчиків-винищувачів у роки Другої світової війни. Фільм насычений піснями, які стали популярними під час війни та після неї.

«Візитною карткою» фільму є пісня «Смуглянка». У фільмі звучать пісні «Вечірній дзвін», «Ніч яка місячна», «Дороги...», «За того хлоща», «В землянці» та інші.

СПАСИБІ ВАМ, ФРОНТОВИКИ

Слова і музика Н. Май

Помірю

1. Зна-ву за-рі спо-га-дом по - кли-чуть,
і по-ли-не піс-ня у вік-ні, то ле-ле-кижу-ря-ться, кур -
ли- чутъ спо-га-дом жах-ли - во - і вій -

1. 2. Приспів:

ни. // -ни. За те, що в небі сонце світить

І на весні цвітуть садки, за те, що ми живем на світі,

спасибі вам, фронтовики. За // спасибі вам, фронтовики.

Знову зорі спогадом покличуть,
І полине пісня у вікні,
То лелеки журяться, курличуть
Спогадом жахливої війни.

Приспів:

За те, що в небі сонце світить
І на весні цвітуть садки,
За те, що ми живем на світі,
Спасибі Вам, фронтовики.

Дівчі

Відгриміли постріли, гармати,
Засвітилось сонце в небесах,
І не дочекалась сина мати,
І слізоза скотилася по щоках.

Приспів.

Стеляться тумани сині-сині,
Розцвітають маки золоті,
Поклоняється, рідна Україно,
Тим, хто захищав нас від біди.

Приспів.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Музика часто пов'язана з воєнними подіями. І у наш час, звертаючись до захисників України, пишуться вірші та нові пісні.

I. Цілик, Сестри Тельнюк та гурт «Kozak System». «Повертайся живим».

Ти, головне, повертайся додому,
Врешті знімай запиложені берці
І вчися наново жити потому
З перепрошитою вірою в серці.
Ти, головне, повертайся, здолавши
Чистого ала непрожкований стогін,
І відпускай цю ненависть назавше
Посеред мирної тиші густої.

Приспів:

Ти повертайся, ти головне повертайся,
Ти головне повертайся живим!

Даічі

Ти, головне, повертайся тим пляхом,
Що вбереже твої душу і тіло.

Чорна земля із розпеченим пахом
Тільки дощу, а не крові хотіла.

Ти, головне, повертайся до мами.

Десь там сивіючи за видноколом,
Матері тужать і дружать домами,
Що пахнуть ніжністю та корвалолом.

Приспів.

Ти, головне, повертайся назовсім

І народи-посади-споруди, а

Вже у твостму дітиську курносім

Виросте радість, нова і правдива.

Ні, ця війна не потрібна нікому.

Так, ми Й не пробачимо, себто

Перемагай і вертайся додому.

Просто живим повертайся, і все тут!

Приспів.

Мене дуже вразила загін пісні про війну, особливо запам'яталася пісня «Повертайся живим».

Христинко, у мене виникла ідея зробити презентацію «Пісні з кінофільмів». Пригадуючись та добираю уривки відео.

- Що тобі відомо про музику з екрану? Чому вона є невід'ємним елементом кіноварти?
- З музицою яких композиторів ми познайомилися?
- Назви пісні з відомих мультфільмів та телесеріалів.
- Які військові пісні ти знаєш?

Слухаючи музику, зауваж, чи є серед творів військові пісні.

Приєднайся до проекту друзів та створи власну презентацію «Пісні з кінофільмів».

ЕЛЕКТРОННА МУЗИКА ТА ЇЇ ІНСТРУМЕНТИ

Привіт, любий друге! Сьогодні на тебе чекає зустріч із електронними музичними інструментами нового покоління.

Нащадавно на одній із площ міста я чула електронну скрипку. Йї звучання мене настільки зацікавило, що я слухала понад годину. А що ти знаєш про електронну музику?

Я знаю, що ця музика виникла давно. У наш час вона дуже популярна. Запрошу тебе послухати диск гурту «Брасе». Пересилаю тобі декілька композицій гурту.

Електронна музика — це термін, що позначає музику, створену з використанням електронного устаткування (синтезаторів, семплерів, комп'ютерів і драм-машин).

Синтезаторами називають як окремі пристрой, що є основою електронних музичних інструментів, так і електронні музичні інструменти. Синтезатор із клавіатурою одержав назву клавішний синтезатор. Синтезатор, у якому немає клавіатури, називається звуковим модулем.

Семплер — електронний музичний інструмент, що відтворює раніше записані вірці звуків — семпли (англ. sample) акустичних інструментів або будь-яких інших музичних звуків.

Драм-машина — електронний пристрій, розроблений на основі принципу покрокового програмування для створення й редагування повторюваних музичних перкусивних фрагментів.

Ера електронної музики

Електронна музика тісно пов'язана і є своєрідним продовженням звукозапису. Із самого початку електронна музика увійшла до найбільш авангардних течій мистецтва ХХ століття.

У 1926 році в Нью-Йорку вперше відбулася радіотрансляція поліфонічного електроінструменту «Піанорад».

В 1939 році Джон Кейдж створив композицію «Вигаданий пейзаж №1», що вважається першою композицією, в якій було використано попередньо записані немузичні звуки (відтворювані з двох грамофонів).

Творці власне електронної музики працювали над штучною електричною генерацією звуку, його перетвореннями та організацією в цілісні музичні твори. Першою значною композицією цього напрямку стали твори К. Штокгаузена, що є найвидатнішим творцем німецької електронної музики.

У 1950-х роках відкриваються музичні студії, які застосовували в музичній практиці світлові ефекти та фотознімки. Незабаром радянським інженером Е. Мурзіним був сконструйований фотоптичний синтезатор та відкрита студія електронної музики, в якій працювали композитори А. Шнітке, С. Губайдуліна, Е. Денисов та інші.

Із розвитком комп'ютерних технологій починають створювати музику за допомогою комп'ютерів. Найвидатнішими творцями електронної музики з часів ІІ початку до 1970-х років були Е. Варез, Я. Ксенакіс, К. Штокгаузен, Д. Кейдж, Л. Ноно та інші.

У 1970-х роках електронна музика входить до масової культури. З'являється традиція використовувати в творах записи гри інших виконавців. Виходять перші альбоми електронної

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

популярної музики. До найзначніших творців цього напрямку належать гурти «DEVO», «Ultravox», «Japan», «Yellow Magic Orchestra», «Kraftwerk» тощо.

У 1980-х роках техно та хауз відкривають епоху **танцювальної електронної музики**. У ній ритми значно швидші й точніші за ритми традиційних ударних інструментів. Ця музика створювалася для танцювальних клубів. Серед найвідоміших ді-джеїв (авторів танцювальної електронної музики) — Tiesto, Paul van Dyk, BT, Armin van Buuren тощо.

У ХХІ столітті електронна музика продовжує динамічно розвиватися. Клубну музику можна часто зустріти в композиціях сучасних поп- та хіп-хоп виконавців.

Кейко Мануї. «Tears of the Ocean», «Deep Blue».

Гурт «Space». «Just Blue», «Magic Fly».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Які характерні особливості електронної музики було відчутно у творах?
2. Які музичні інструменти звучали в композиціях?
3. Розкази про музичні образи, створені музикантами, і про засоби музичної виразності творів.
4. Яке враження на тебе справила музика? Розкажи про свої відчуття.

«Space» — французький гурт, який виконує музику в жанрі космічної електронної музики та диско. Гурт був створений в 1977 році Дідье Маруані, Роланом Романеллі і Янніком Топом. У ранній період музиканти підкреслювали фантастичність музики та виступали в костюмах, схожих на скафан드리.

Кейко Матсуй — японська піаністка і композитор, яка виконує музику в стилі нью-ейдж. Ця музика рідко порушує проблеми реального світу, але споглядає світ ідеалізований. Така музика часто використовується для релаксації і звернена до живої природи і національної культури.

ЕЛЕКТРОННІ ІНСТРУМЕНТИ

Лазерна арфа — електронний музичний інструмент, що являє собою кілька лазерних пучків, які потрібно перекривати, за аналогією зі щипками струн звичайної арфи. Для уникнення травм при грі на інструменті використовувалися спеціальні окуляри та рукавиці. В основному інструмент використовується під час концертів. На лазерних арфах грають Б. Зайнер, Ж. Жарр, К. Ліфантене, С. Памарт та інші.

Синтезатор — електронний пристрій, який синтезує звук за допомогою одного чи кількох електрических генераторів коливань.

Вокодер (англ. vocoder) — інструмент (немузичний), призначений для аналізу та синтезу звуків та мовлення. Вперше вокодер був використаний гуртом «Kraftwerk» у 1974 році. Пізніше його широко застосовували у своїй творчості «Pink Floyd», Ж. Жарр та інші музиканти.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Терменвокс — музичний інструмент, головною частиною якого є два високочастотних коливальних контури, налаштовані на спільну частоту. Виконавець керує роботою терменвокса, амінюючи положення долонь навколо антен інструмента.

Оптиган — електронний музичний інструмент, назва якого походить від поєднання слів «оптика», що вказує на оптико-електронне обладнання, і «орган» — музичний інструмент.

За принципом дії нагадує сучасні семплери — зразки звуків інструментів записувалися на оптичні диски, звідки читаються за відповідною командою інструмента.

Електр скрипка — поєднання акустичної скрипки з електронними пристроями, в звучанні якої застосовують звукоанімач. Електронну скрипку використовували Д. Крос, В. Мей, Г. Баранов, В. Ветт та інші музиканти.

Цифровий електронний баян має не тільки USB-накопичувач, а й динаміки і цифровий дисплей. Його звук схожий на електроорган.

Електрогітара — різновид гітари з електричними звукоанімачами, які перетворюють коливання металевих струн у коливання електричного струму. Сигнал зі звукоанімачів може бути оброблений для отримання різних звукових ефектів та підсиливаний для відтворення через динаміки.

Електронні музичні інструменти — тип електромузичних інструментів, будова яких ґрунтується на використанні електронних схем, що генерують змінний струм певної частоти і форми, що відповідає певній висоті і тембріу звуку.

Пригадай музичні інструменти, які ми вивчали упродовж 5-7 класів. Чи пам'ятasz ти їхнє звучання та темброве забарвлення? Наведи приклади. Порівняй їхнє звучання зі звучанням електронних музичних інструментів нового покоління. Що між ними спільного, а що відрізняє?

Заспівасмо пісню Н. Май «Спасибі вам, фронтовики».

Я вражений звучанням електронних інструментів!

А мені подобаються звичайні інструменти та їхнє звучання. Зробімо дія презентацій та порівняймо, у кого вийде більше слайдів і красче оформлення.

- Про яку сучасну музику йшлося на уроці?
- Що ти знаєш про електронну музику і її виникнення?
- Розкажи про електронні музичні інструменти.
- Імена яких композиторів і солістів та назви яких гуртів пов'язують із електронною музикою?
- Розкажи про свої враження від уроку.

Слухаючи музику, зауваж, чи є серед неї електронна. Порівняй її із сучасними композиціями, що виконуються під «живий» музичний супровід.

СУЧАСНА ТАНЦЮВАЛЬНА МУЗИКА

Доброго дня, мій друже! Сьогодні на тебе чекає зустріч із танцювальними композиціями кінця ХХ — початку ХХІ століття, в яких органічно поєднані рух і музика.

*Я давно захоплюся музикою в стилі рел, на-
звіть ходив декілька разів на репетиції тан-
цювального колективу.*

*А я захоплена музикою в стилі арена бі та
намагаюся танцювати під неї, називає си-
дачи на стільці. Виходить дуже гарно.*

Багато сучасних музичних напрямів пов'язані з танцювальною музикою.

Музика в русі або ритм і рух у музиці органічно поєднуються і пронизують нові напрями, що захопили молодіжні кола багатьох країн. Усі вони пов'язані з виникненням електронної музики та електронних музичних інструментів.

А з чого все розпочиналося? Зазирнемо в історію сучасної танцювальної музики.

Вуличний танець у широкому розумінні охоплює всі стилі сучасного танцю, що розвинулися за межами танцювальних студій та шкіл: на вулицях, шкільних подвір'ях, у нічних клубах.

Стилі вуличного танцю: хіп-хоп, брейк-данс, поппінг, локінг, нью-стайл, хаус, крампінг, сі-вок, хасти, диско-фокс, диско-свінъ та інші.

Нові стилі музики поєднують звук, ритм і ритмічне мовлення.

Хіп-хоп (англ. Hip-hop) — молодіжна культура, яка виникла в кінці 1970-х років у США в середовищі афроамериканців.

Молодіжна культура хіп-хопу включає в себе 4 основні елементи: діджейнг, графіті, смсінг (реп) і брейкінг, а також часто 5-м елементом вважається зна-

ння вулиці (knowledge). Сьогодні всі елементи цієї культури мають досить самостійне життя.

До початку 1990-х років хіп-хоп став частиною молодіжної культури у багатьох країнах світу. У наш час хіп-хоп часто асоціюється в першу чергу зі стилем музики, а спочатку хіп-хопом називали все, що робили підлітки бідних районів. Кожне угрупування мало свою територію; кордони між районами позначали за допомогою малюнків графіті. Ці ж підлітки ходили в клуби, де під музику соул і фанк танцювали брейк-данс. У клубах працювали ведучі — емсі (MC), які розважали присутніх, вигадуючи веселі рими.

Емсі — це хіп-хоп-поет, який виконує ту саму роль, що і тамада на весіллі. Ранні хіп-хопери перетворили традиційного майстра церемоній в емсі, який повинен був «розкачувати» натовп віршованим речитативом.

Основу музики хіп-хопу складає біт — ритм пісні. Партия музичних інструментів в хіп-хоп-музиці може складатися і з мелодій клавішних, духових, і з численних комп'ютерних звуків (бас, ефекти) важливим елементом є бас-барабан.

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Реп (англ. *rap*) — один із основних елементів стилю хіп-хоп, це ритмічний речитатив, який зазвичай читається під музику з важким бітом. Виконавець репу називається репером або загальнішим терміном емсі (MC).

Одним з перших, кого почали називати репером, був радіоведучий Джек Гібсон на прізвисько Джек-Репер. Він організував один із перших реп-концертів.

Напрямки сучасної музики, в яких використовується реп: репкор, нью-метал, альтернативний рок, альтернативний реп, хардкор; у поп-музиці — аренбі.

Брейкінг — вчення про форми вуличного танцю. Зазвичай зветься брейк-дансом чи бі-бойнгом. Під брейкінгом також мають на увазі вільний стиль вуличних танців.

Брейкерські рухи також використовують в аеробіці та інших вправах, що розвивають тіло та займають напругу. Брейк-данс — це акробатичний стиль вуличних танців.

На початку ХХ століття з'явився один із елементів хіп-хоп-культури — **бітбокс**. Це мистецтво створення та імітації ритмічних малюнків (бітів) та мелодій за допомогою артикуляції. Бітбокс найчастіше використовується у якості акомпанемента в хіп-хоп-композиціях.

Знайомся — зірки хіп-хопу!

Шон Комбс
«Diddy»

Шон Картер
«Jay-Z»

Емінем

Ділджеїнг — це вчення про створення реп-музики і ведення радіомовлення. Хіп-хоп-ділджеї артистично прикрашають виконання записаної пісні нарізками та міксингом.

Бітбоксинг — вчення про музику тіла. Зазвичай під ним розуміють створення ритмічних звуків різними частинами тіла — зокрема горлом, ротом і руками.

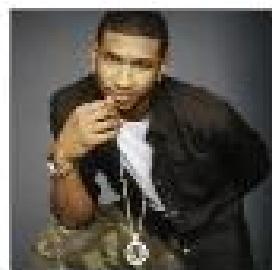

Сучасний аренбі (англ. R&B або R'n'B) — музичний напрям, що бере свій початок від ритм-енд-блозу, який був популярним у США у 1940-х роках.

Аренбі, що утворився в результаті поєднання ритм-енд-блозу, хіп-хопу і репу, мав свої особливості: електронний стиль звучання з ритмами драм-машини і м'який, «соковитий» вокал.

Аренбі-виконавці: Ашер, Бейонсе, М. Кері, Ріанна, Келлі Роуленд, Сіара, Джастін Тімберлейк та інші.

Знайомся — зірки аренбі!

Ашер

Мерая Кері

Ріанна

Бейонсе

Джастін Тімберлейк

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

Український хіп-хоп — частина української музичної сцени сьогодення. Одним із засновників українського хіп-хопу є гурт «Вхід у змінному взутті» («В.У.З.В.»). Найвідомішими хіп-хоп-виконавцями є гурти «Танець на Майдані Конго» («ТНМК»), «Тартак», «Бумбокс» та інші.

Гурт «ТНМК»

Гурт «Тартак»

Хіп-хоп (англ. *Hip-hop*) — молодіжна культура, заснована на органічному подніенні музики, руху та слова. Хіп-хоп включає в себе 4 основні елементи: ділжейнг, графіті, емсінг (реп), брейкінг.

Реп (англ. *rap* — вигукувати) — вокальна манера виконання, при якій на тлі остинатного фанк-ритму під чіткий супровід комп'ютерної ритм-групи (від 98 до 110 ударів за хвилину) скромовою промовляється текст, що не завжди має змістове навантаження. Реп супроводжується характерними рухами тіла.

Аренбі (англ. *R'n'B*) — музичний стиль, який характеризується експресією, підсиленням інструментального начала, енергійним бітом, співом з емоційним напруженням, застосуванням фальцетного звучання.

Дж. Тімберлейк. «Cry me a river».

М. Кері. «I Can't Live Without You».

Гурт «ТНМК». «Гранули».

Гурт «Тартак». «Україно, забивай».

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Поділися своїми враженнями від музичних творів.
2. Яке значення ритму в цих піснях?
3. Розкажи про інструменти, які супроводжували спів.
4. Які традиції хіп-хоп-культури відчутні в піснях?
5. Назви композицій, написані в стилі аренбі.

Мистецтво графіті — це вчення про вуличну каліграфію, малюнки та письмо.

Цим терміном назвали графічне мистецтво хіп-хопу на об'єктах громадської та приватної власності як акт соціального протесту (особливо на вагонах метро).

Графіті — це напис або малюнок на різноманітних поверхнях, зроблений шляхом розбрязкування фарби, шкрябання тощо.

Підготуй акварельні фарби або кольорові олівці. Намалуй графіті до твору в стилі хіп-хоп або аренбі, який тобі найбільше сподобався.

КРАЙ, МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Слова і музика М. Мозгового

Помірно швидко

Дан, дан, да-на, да-на, дан, дан, да-на, да-на.

Там, де го - ри й по - ло - ни - ни, дестрім-кі по-то - ки й рі - ки,

де сме - рі - чок ген раз - май, лле - ться піс -ня на про-сто - рі,

віль-на, силь-на, на-че мо - ре, про мій ми - лий рід - ний край.

Край, у синю даль по-над го - ра - ми ли - не
мій рід-ний край, пі - се-ній край за - взя - ття

піс - на ця, - про чу - до - вий край, ча - рів - ний
ти - тру - да, мо - я лю - бов, ти - рід - на

1. краї Че-ре-мо-ша й Пру-та. 2. // ма-тін-ко, мо - я зем - ля!

Там, де гори й полонини,
Де стрімкі потоки й ріки,
Де смерічок ген розмай,
Ллється пісня на просторі,
Вільна, сильна, наче море,
Про мій мілий рідний край.

Приспів:

І у синю даль
 Понад горами лине пісня ця, —
 Про чудовий край,
 Чарівний край Черемоша й Прута.
 Край, мій рідний край,
 Пісенний край завзяття і труда,
 Ти — моя любов,
 Ти — рідна матінко, моя земля!

Приїжджайте в Прикарпаття,
 Приїжджайте, люди добрі,
 Завше будуть раді вам.
 Хлібом-сілью вас зустрінуть,
 Файну пісню заспівають —
 Шану нашим світлим дням.

Приспів.

*Христинко, сьогодні я стільки нового дізна-
 вся про сучасну танцювальну музику!*

А я, Богданко, рада була познайомитися з українським репом.

- Про яку сучасну молодіжну культуру йшлося на уроці?
- У чому особливість хіп-хопу? Які характерні риси цього напрямку ти знаєш?
- Яке візуальне мистецтво є спорідненим із репом?
- Назви характерні ознаки стилю аренби.

Послухай музичний альбом. Чи є серед творів реп- та аренбі-композицій?

Заспівай весняну дитячу пісню в стилі реп. Намалуй графіті на весняну тему.

ЖАНРИ ТА НАПРЯМИ ЕЛЕКТРОННОЇ МУЗИКИ

Привіт, мій друге! Ми продовжуємо знайомитися з електронною музикою. А ще сьогодні ми спробуємо порівняти академічну та сучасну електронну музику.

Я — за сучасну електронну музику і без суміль доведу, що вона має свої переваги.

Я з тобою не погоджуся і спробую тибі піреконати, що академічна музика теж має багато переваг.

Електроніка, електронна музика — це широкий термін, що позначає музичну, створену з використанням електронного устаткування.

Сучасна електронна музика містить у собі цілу низку різних жанрів і напрямків: *ембієнт, ембієнт-хаус, ембієнт-техно, брейкбіт, джампстайл, техно-хаус, техно, даунтемпо, електрохлеш, транс, дабстеп, нью-ейдж* та багато інших.

Ембієнт (Ambient) — музичний жанр, що містить у собі елементи цілої низки різних стилів — джазу, нью-ейджу, електронної музики, року, реггі, сучасної академічної музики й етномузики.

Тріп-хоп (Trip Hop) — напрям музики, що виник на початку 1990-х років у Великобританії як суміш експериментального хіп-хопу, джазу, дабу, року, соулу і деяких інших елементів.

Для нього зазвичай характерні досить повільний темп, виразні бас-парти, тяжіння до звуків, узятих зі старих платівок (джазових, соул, естрадних), загальна похмура депресивна забарвленість, деяка відчуженість вокальних партій.

Лоу-фай (Lo-fi) — напрям у музиці, для якого характерна низька якість запису звуку.

Багато лоу-фай-гуртів записують свою музику на дешеві касетні прилади. Це своєрідна форма протесту, що властивий усьому альтернативному року.

Хаус (House) — вид танцювальної музики, що створений для танців. Коріння цієї музики — диско. Характерним для нього є ритми дискотеки, свінгове звучання, запальні мелодії і загальний настрій радості й веселощів.

Техно (Techno) — це жанр електронної музики, що характеризується штучністю звуку, акцентом на механічних ритмах, багаторазовим повторенням структурних елементів музичного твору.

Транс (Trance) — жанр танцювальної електронної музики. Акцент тут робиться на короткі синтезаторні підгілі, нескінченно повторювані упродовж усієї композиції.

Індастріал (Industrial) — музичний напрямок, що характеризується надзвичайно вираженою експериментальністю і особливою естетикою механічних та інших промислових звуків.

Пригадай, що таке академічна, розважальна та електронна музика. Порівняй два музичні твори, які належать до різних напрямів музичного мистецтва.

Й.С. Бах. «Бранденбурзький концерт №2» (фрагмент).

Й. С. Бах. «Бранденбурзький концерт №3» в стилі техно (фрагмент).

Проаналізуй ці твори за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичних творів.
2. Які інструменти їх виконували?
3. Назви спільні та відмінні риси творів.
4. Назви засоби виразності кожного твору.
5. До яких музичних стилів належать прослухані композиції?
Обґрунтуй свою думку.

«Бранденбурзькі концерти» Й.С. Баха — цикл творів, що складається з 6 концертів, які Й.С. Бах подарував графу К. Л. Бранденбург-Шведтському в 1721 році. Сьогодні ці концерти виконуються камерним оркестром зі значною струнною групою.

**Спільні риси академічної
та сучасної електронної музики**

1. Принадлежність до певних стилів музики.
2. Виконання творів музичними інструментами.
3. Засоби виразності: мелодія, гармонія, темпи, динаміка, регистр, тембр, лад, характер музики.
4. Наявність музичного жанру та музичної форми.
5. Наявність музичного образу та його розвитку упродовж композиції.
6. Виконання творів для певної категорії слухачів.

**Відмінні риси академічної
та сучасної електронної музики**

1. Принадлежність до традиційної академічної та електронної музики.

2. Різні музичні інструменти: акустичні та електронні.
3. Характерні манери і способи виконання.
4. Наявність певного жанру (в академічній музиці) та ознаки жанру, що нечітко прослідковуються у творах (у сучасній електронній музиці).
5. Різні категорії слухачів: прихильники академічної та сучасної електронної музики.
6. Виконання академічної музики у філармоніях, концертних залах та студіях; електронної — на дискотеках і танцювальних майданчиках.

Заспівасмо пісню «Край, мій рідний край» М. Моагового.

За допомогою музичних інструментів створи супровід до пісні. Спробуй виконати твір з власними вокальними імпровізаціями.

Я переконався, що й академічна, і сучасна електронна музика мають свої переваги. Не забором кінець навчального року і потрібно підсумовувати вивчене. Приїхджає до мене в гості. Презентуюмо нашим другам свої проекти.

Гаралд. Тільки підкотую всі проекти до конкурсу, який покаже, хто з нас найкращий знавець музичного мистецтва.

- Про які сучасні жанри і напрями йшлося на уроці?
- Які твори ми слухали на уроці?
- Розкажи про спільні та відмінні риси академічної та сучасної електронної музики.

Послухай музичний альбом. Чи є серед творів сучасна електронна музика?

Заспівай пісню «Край, мій рідний край» своїм друзям.

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО: ДІАЛОГ ТРАДИЦІЙ І НОВАТОРСТВА

Підсумковий урок

Привіт, любий друге! Сьогодні наші друзі презентуватимуть свої проекти та підсумовуватимуть навчальний рік. Зробімо це і ми. Що тобі запам'яталося найбільше? Що було найцікавішим, а що — найскладнішим?

Сьогодні справжнє сяйво! Я зі своїми друзями знаю, що можу усієв день слухати музику і пригадувати, як гарно ми проводили час разом із музичним мистецтвом.

Сьогодні ми наречимо показано один одному наші проекти та подаруємо їх друзям, які будуть навчатися наступного року в 7-му класі. Допоможе нам книга «Музичне мистецтво — діалог традицій і новаторства». Відкриємо її та пригадаємо наші музичні подорожі.

Л. ван Бетховен. Симфонія №9. Фінал («Ода до радості»).

Проаналізуї цей твір за таким планом:

1. Розкажи про своє враження від музичного твору.
2. У виконанні яких інструментів прозвучав твір?
3. Назви характерні засоби музичної виразності твору.

Ода «До радості» була написана Ф. Шиллером як літературний твір і покладена на музичну німецьким композитором Л. ван Бетховеном та є частиною фіналу симфонії №9. У 1972 році музика стала офіційним гімном Ради Європи а у 1993 році — гімном Європейського союзу.

ВІКТОРИНА «ЗНАВЦІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА»

Розглянь таблицю. Пригадай основні традиції музичного мистецтва та новаторські тенденції нашого часу. Що запам'яталося тобі найбільше? Розкажи.

ВІКТОРИНА «МУЗИЧНІ ШЕДЕВРИ»

Вікторина дозволить тобі сконцентрувати свою увагу та випробувати музичну пам'ять. Упізнай за вступом музичний твір та назви його автора.

КОНКУРС «НАШІ ПРОЕКТИ»

Назви ті музичні проекти, які тобі найбільше сподобалися.
Презентуй їх своїм друзям.

Розкажи про роботу над проектом.

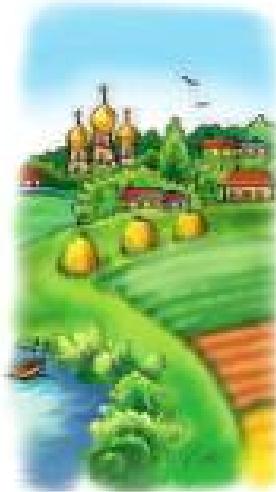

КОНКУРС «НАЙКРАЩИЙ ВИКОНАВЕЦЬ»

За поданими ілюстраціями пригадай пісні, які ми вивчали на уроках, і виконай їх під фонограму разом із друзями.

Позмагайтесь, хто з вас заспіває найкраще.

ПЕРЕВІР СЕБЕ

	2 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Молодіжна культура, яка виникла у США в кінці 1970-х років у середовищі афроамериканців: а) реп; б) рок-н-ролл; в) хіп-хоп. • Тип музичних інструментів, у яких використовуються електронні схеми: а) народні інструменти; б) електронні інструменти; в) шумові інструменти. • Вокальна та інструментальна музика до театральних вистав, яка створює певну емоційну атмосферу: а) театральна музика; б) музика кіно; в) естрадна музика. • Офіційна назва професійних і самодіяльних музичних гуртів у радянські часи в 1960–1980-х роках: а) ВІА; б) рок-гурт; в) оркестр. • Стиль популярної танцювальної музики другої половини 1970-х років: а) шансон; б) диско; в) поп. • Французький співак і музикант, який виконував пісні в стилі популярної музики: а) Дж. Дассен; б) Т. Кутуньо; в) М. Джексон.
--	-----------	--

Тема 2. Новаторство в музичному мистецтві

3 бали	<ul style="list-style-type: none">• Один із основних елементів хіп-хоп-музики, ритмічний речитатив, який зазвичай читається під музику з важким бітом:<ol style="list-style-type: none">реп;рок;аренбі.• Музика, створена з використанням електронного устаткування, — це:<ol style="list-style-type: none">академічна музика;електронна музика;розважальна музика.• Графічне мистецтво хіп-хопу одержало назву:<ol style="list-style-type: none">гафіті;живопис;графіка.• Французький гурт, який працює в жанрі космічної електронної музики та диско:<ol style="list-style-type: none">«Boney M.»;«ТНМК»;«Space».
4 бали	<ul style="list-style-type: none">• Характерна риса музичної мови джазу:<ol style="list-style-type: none">імпровізація;музикування;вокалізація.• Одноманітний ритм із сильним бек-бітом, що підтримується барабанами та електрогітарою, застосовується в:<ol style="list-style-type: none">джазі;рок-музиці;поп-музиці.• Лідер українського рок-гурту, створеного в 1994 році у Львові:<ol style="list-style-type: none">О. Скрипка;О. Пономарьов;С. Вакарчук.

Музика, як казка, музика — жива.
І не треба серцю будь-які слова.
В музиці — найвищі ніжні почуття.
В ній любов і туга, та саме життя.
Музика, як море, то штурмить, то ні.
Там знаходить серце рятівні волни.
Музика, як сонце, гріє нам серця,
Їй нема початку і нема кінця.
І чого не зможеш словом досягти,
В музиці розкажеш ширу правду ти.

Надія Красоткіна

ЗМІСТ

ТЕМА 1. МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО У НАШОМУ ЖИТТІ

Музична культура рідного краю	6
Пісні рідного дому	12
Знайомтесь — аранжування	18
Аранжування академічної музики	24
Аранжування народної музики	28
Вокальні перевтілення. Історія двох вальсів.....	34
Інструментальні перевтілення. Електронне аранжування	38
Аранжування поліфонічних творів. Урок узагальнення знань....	44
Обробка народної пісні	50
Традиційна обробка народної інструментальної музики	56
Фольклор і сучасна стилізація	60
Українська автентична музика...	66
Етнічна музика	72
Танцювальна етнічна та популярна музика	78
Сторінками Євробачення.....	84
Сучасні обробки для естрадного оркестру. Підсумковий урок	88

ТЕМА 2. НОВАТОРСТВО В МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

Сучасна музика. Стилі та напрями.....	94
Джаз	100
Рок-н-рол	106
Історія рок-музики.....	112

Популярна музика — зіркові імена	118
Популярні ВІА (вокально-інструментальні ансамблі)	124
Диско.....	128
Шансон	134
Барди	140
Звучить авторська бардівська пісня. Урок узагальнення знань ...	148
Музика театру	154
Мюзикл	162
Телемюзикл.....	168
Історія рок-опери	172
Музика з телеекрану	176
Електронна музика та її інструменти	182
Сучасна танцювальна музика	188
Жанри та напрями електронної музики	196
Музичне мистецтво: діалог традицій і новаторства.	
Підсумковий урок.....	200

Навчальне видання

КОНДРАТОВА Людмила Григорівна

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

**ПІДРУЧНИК ДЛЯ 7 КЛАСУ
загальноосвітніх навчальних закладів**

У підручнику використані репродукції творів авторів:

*M. Барабаша, Б. Крафт, Г. Семірадського, І. Соколова, М. Пимоненка,
Н. Курій-Максимів, К. Трутовського, Л. Моисеєвої, Б. Біглера, В. Кушніра,
Дж. Апперлея, П. Пікассо, В. Васнецова, М. Врубель, В. Баркова, Л. Горбач,
О. Сластіона, І. Маймона, В. ван Гога, П. Гогена.*

Головний редактор Богдан Будний

Редактор Оксана Базан

Музичний редактор Володимир Островський

Художники Олеся Томків, Олег Кіналь, Ірина Басалига

Обкладинка Володимира Басалиги

Верстка Галини Кузів

Технічний редактор Оксана Чучук

Підписано до друку 12.01.2015. Формат 70×100/16. Папір офсетний.

Гарнітура Pragmatica. Друк офсетний. Умовн. друк арк. 16,848

Умовн. фарбо-відб. 67,392.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,

виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-4065-5

9 789661 040655